

Scanned

การศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย

นางสาวพณีน พลซารี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2551

A Study of Factors Affecting Household Consumption in Thailand

Miss.Pafan Phoncharree

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Economics

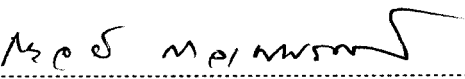
School of Economics

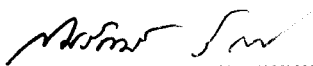
Sukhothai Thammathirat Open University

2008

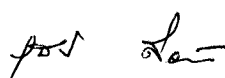
หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย
ชื่อและนามสกุล นางสาวพาฝัน พลชารี
แขนงวิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจณี กังวานพรศิริ

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจณี กังวานพรศิริ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สมรักษ์ รักษาทรัพย์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ อนุมัติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....
(รองศาสตราจารย์สุนีย์ ศิลพิพัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
วันที่ 7 เดือน มกราคม พ.ศ. 2552

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย
 ผู้ศึกษา นางสาวพาฝัน พลขารี ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ กังวานพรศิริ ปีการศึกษา 2551

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษารูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย (2) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนไทย วิธีการวิจัยใช้เครื่องมือสถิติเชิงพรรณนา และการประมาณการสมการการบริโภค โดยการวิเคราะห์การถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ข้อมูลรายได้และการบริโภคของครัวเรือนในช่วงปี 2539-2547 รวบรวมจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลการศึกษารูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทยพบว่า ครัวเรือนไทยในภาพรวมและในแต่ละภาค มีรูปแบบการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ส่วนพฤติกรรมการบริโภคนั้น ครัวเรือนไทยให้ความสำคัญกับการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม หมวดที่อยู่อาศัย หมวดยานพาหนะและบริการสื่อสาร หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า เพราะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตและตามสภาพสังคม แม้ว่าช่วงที่ทำการศึกษจะเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจก็ตาม

ผลการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนพบว่า รายได้เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 กับการบริโภคของครัวเรือนไทย โดยค่าประมาณการ MPC ของครัวเรือนทั่วไปอยู่ที่ 0.684 เมื่อแยกศึกษาเป็นรายภาคพบว่าครัวเรือนในภาคใต้มีค่า MPC 0.828 สูงกว่าครัวเรือนภาคอื่น ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีค่า MPC 0.777 0.746 และ 0.611 ตามลำดับ ส่วนรายได้ในอดีตและสินทรัพย์ทางการเงิน ไม่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

คำสำคัญ การบริโภค รายได้ MPC

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยดีจากความเอื้อเฟื้อ และความอนุเคราะห์ อย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจณี กังวานพรศิริ อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระและได้กรุณาให้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากที่สุด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สมรักษ์ รักษาทรัพย์ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำเพิ่มเติมในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ รวมทั้งคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์ให้กับ ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ช่วยในการ ประสานงานในการขอข้อมูลเพื่อทำการศึกษาในครั้งนี้

ในท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณที่รับจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้แก่ บิดา มารดา พี่ชาย พี่สาว และเพื่อนๆ เศรษฐศาสตร์รุ่นที่ 4 รวมทั้งผู้มีพระคุณต่อการศึกษาฉบับนี้ ทุกท่านโดยเฉพาะ คุณพีระพงศ์ ศิริเวช ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาให้ความเคารพอย่างยิ่ง ที่เสียสละ เวลาอันมีค่า สำหรับการให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่ดีเสมอมา

ความผิดพลาดที่มีในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พาฝัน พลซารี

สิงหาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค	10
ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สัมบูรณ์	10
ทฤษฎีรายได้ถาวร	14
ทฤษฎีวงจรชีวิต	18
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	32
แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	32
บทที่ 4 การบริโภคของครัวเรือนไทย	37
รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย	39
ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนไทย	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	73
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
สรุปการวิจัย	92
อภิปรายผล	101
ปัญหาและอุปสรรค	106
ข้อเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	110
ก ตารางข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ	111
ข ตารางหนังสือค้นคว้าเรื่อง	116
ประวัติผู้ศึกษา	118

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1	สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนและระดับเงินทุนของประเทศไทย 4
ตารางที่ 1.2	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน 5
ตารางที่ 4.1	ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคกลาง 44
ตารางที่ 4.2	ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคเหนือ 49
ตารางที่ 4.3	ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 54
ตารางที่ 4.4	ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคใต้ 59
ตารางที่ 4.5	ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศ 64
ตารางที่ 4.6	สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำของครัวเรือน 65
ตารางที่ 4.7	ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคกลาง 67
ตารางที่ 4.8	ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคเหนือ 68
ตารางที่ 4.9	ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 68
ตารางที่ 4.10	ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคใต้ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคใต้ 69
ตารางที่ 4.11	ที่มาของรายได้ครัวเรือนทั่วประเทศ 70
ตารางที่ 4.12	แนวโน้มอัตราการขยายตัวของสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน 72
ตารางที่ ผ.1	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงทั่วประเทศ 112
ตารางที่ ผ.2	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคกลาง 112
ตารางที่ ผ.3	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคเหนือ 113
ตารางที่ ผ.4	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 113
ตารางที่ ผ.5	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคใต้ 114
ตารางที่ ผ.6	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันและรายได้ที่แท้จริงในอดีต 114
ตารางที่ ผ.7	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง 115
ตารางที่ ผ.8	หนี้สินของครัวเรือน 117

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้	11
ภาพที่ 2.2 เส้นการบริโภคระยะยาว	13
ภาพที่ 2.3 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว	13
ภาพที่ 2.4 สมมติฐานรายได้ถาวรและฟังก์ชันการบริโภค	15
ภาพที่ 2.5 รายได้ การบริโภค การออมตามทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภคฯ	19
ภาพที่ 2.6 วัฏจักรชีวิตและกระแสรายได้	23
ภาพที่ 4.1 แนวโน้มค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคครัวเรือนภาคกลาง	40
ภาพที่ 4.2 แนวโน้มค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคครัวเรือนภาคเหนือ	45
ภาพที่ 4.3 แนวโน้มค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	50
ภาพที่ 4.4 แนวโน้มค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคครัวเรือนภาคใต้	55
ภาพที่ 4.5 แนวโน้มค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคครัวเรือนทั่วประเทศ	60
ภาพที่ 4.6 สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำ	66
ภาพที่ 4.7 แนวโน้มอัตราการขยายตัวของสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน	72

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มุ่งเน้นการแข่งขันและความเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการกระตุ้นการบริโภคผ่านทางสื่อต่างๆที่ผสมผสานอยู่ในโฆษณาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากในการเพิ่มการบริโภคของประชาชนในประเทศ จนอาจลืมไปว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐาน (Basical needs) หรือปัจจัยสี่ ที่ประกอบไปด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การบริโภคในปัจจุบันส่วนใหญ่มิได้บริโภคเพียงเพื่อสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว บางส่วนบริโภคเพื่อความหรูหราและตามสมัยนิยม ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการบริโภคหรือการใช้จ่ายที่เกินความสามารถและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รายจ่ายที่ใช้ในการบริโภคก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นตามภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้ระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตและการดำรงชีวิตที่มีความสุขลดลง

ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคภาคครัวเรือน ได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์มาเป็นเวลานาน สืบเนื่องมาจากการบริโภคมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการวัดความเจริญเติบโตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ ทั้งนี้ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในด้านอุปสงค์มวลรวมในทางทฤษฎีแล้ว นักเศรษฐศาสตร์ได้พยายามอธิบายถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากต่ออุปสงค์ในการบริโภค คือ ระดับรายได้ โดยส่วนใหญ่มักจะจำกัดการใช้จ่ายไว้เพียงรายได้ที่มีอยู่ นั้นย่อมหมายความว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ จะมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอย่างมีเหตุผล แต่ในบางครั้งก็มักมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เนื่องจากมีปัจจัยเกี่ยวกับประเพณี ทัศนคติ แฟชั่น และสภาพของสังคมในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม การบริโภคภาคครัวเรือนไม่เพียงแต่เป็นการวางแผนการใช้จ่ายเฉพาะของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง แต่การบริโภคภาคครัวเรือนยังเป็นตัวแปรสำคัญในเชิงมหภาคที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์มวลรวมทั้งประเทศ นอกจากรายได้แล้วยังมีปัจจัยอื่นที่เป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์การบริโภคของครัวเรือน เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ อัตราดอกเบี้ย และสินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนถือครอง และเนื่องจากช่วงเวลาที่ทำการศึกษาเป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้ประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหลายประการ เช่น ราคาสินค้าสูงขึ้น ระดับรายได้ลดลง การบริโภคลดลง การว่างงานสูงขึ้น ธุรกิจจำนวนมากถูกปิดกิจการ ส่งผลต่อการชะลอตัวการใช้จ่ายภายในประเทศ ครัวเรือนจึงมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างระมัดระวังทั้งในปัจจุบันและ

สำหรับอนาคตมากขึ้น สินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนถือครองเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ในการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน

จากตารางที่ 1.1 สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน ในปี 2539 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 25.17 ของระดับเงินไทย เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงินของเรือนต่อระดับเงินทุนของประเทศมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น เนื่องจากครัวเรือนมีการใช้จ่ายในการบริโภคเฉพาะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยและมีการวางแผนใช้จ่ายเงินสำหรับอนาคตมากขึ้น การระดมเงินทุนของประเทศจึงมาจากภาคครัวเรือนเป็นสำคัญ ในปี 2542 สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนลดลงจากปี 2541 ถึง 201,390 ล้านบาท เนื่องจากเป็นช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจกอบปรักเกิดเหตุการณ์คาบเกี่ยวมาจากปัญหา Y2K จึงเป็นปีที่ประชาชนถอนเงินมาเก็บไว้เองเป็นจำนวนมากและมีความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์มากขึ้นทำให้สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนต่อระดับเงินทุนของประเทศลดลงอย่างมากคิดเป็นร้อยละ -52.45 ในปี 2543 สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มจากปีที่แล้วถึง 339,089 ล้านบาท สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนต่อระดับเงินทุนของประเทศสูงถึงร้อยละ 3074.31 เนื่องจากในปีนี้เป็นปีที่มีการระดมเงินทุนที่มาจากภาคครัวเรือนมากที่สุด ในปี 2544-2547 สินทรัพย์ทางการเงินมีระดับที่เพิ่มขึ้น ยกเว้นในปี 2547 ที่ระดับเงินทุนลดลง ผลก็เนื่องมาจากสินทรัพย์ทางการเงินภาคอื่นๆ ได้แก่ ภาคเอกชน ภาครัฐบาล ภาคต่างประเทศ มีสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้น และโดยเฉลี่ยในระยะเวลา 9 ปี สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนต่อระดับเงินทุนของประเทศมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 55.36 จึงเห็นได้ว่าสินทรัพย์ทางการเงินเป็นส่วนสำคัญของการระดมทุนและการบริโภค

จากตารางที่ 1.2 ในปี 2539 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มก้าวเข้าสู่วิกฤตเศรษฐกิจ พบว่าสัดส่วนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่แท้จริงต่อรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนเริ่มลดลงเรื่อยๆ และลดลงต่ำสุดในปี 2542 คิดเป็นร้อยละ 70.99 ในปีนี้เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวในอัตราร้อยละ 4.2 ซึ่งเป็นตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่าในปีต่อๆ ไปน่าจะปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะอุปสงค์ภายในประเทศที่ขยายตัวถึงร้อยละ 5.4 โดยรวมแล้ว สัดส่วนการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่แท้จริงต่อรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนตั้งแต่ปี 2542-2547 สัดส่วนแทบจะไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศยังคงอยู่ในช่วงฟื้นตัว อุปสงค์ภายในประเทศขยายตัวไม่สูงและเพิ่มขึ้นค่อนข้างช้า ภาคครัวเรือนระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้กำลังซื้อลดลง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีความไม่แน่นอน เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายของครัวเรือนตั้งแต่ปี 2539-2547 พบว่ามีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการใช้จ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งมีรายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการเปลี่ยนแปลง ในการบริโภคของครัวเรือน โดยเฉลี่ยในระยะเวลา 9 ปี มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 72.86

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ในปี พ.ศ.2539 – พ.ศ. 2547 ระยะเวลา 9 ปี ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าจะนำมาศึกษาเพื่อให้ภาคครัวเรือนได้มีข้อมูลการวางแผนการบริโภคในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการรักษาและเพิ่มระดับการบริโภคของครัวเรือนให้เหมาะสมในอนาคต อันจะทำให้ครัวเรือนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น ถือเป็นการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพราะหากมีแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ถูกต้องแล้ว กระบวนการที่ทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้นและถ้าอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติที่แท้จริงสูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรแล้ว จะมีผลทำให้รายได้ครัวเรือนสูงขึ้นด้วย เมื่อมีรายได้สูงขึ้น การปรับปรุงคุณภาพของชีวิตให้ดีขึ้นจะตามมา ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศก็ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกๆ ประเทศ คือ ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น มีการกระจายรายได้ที่ดี นั่นเอง

ตารางที่ 1.1 : สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนและระดับเงินทุนของประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินทรัพย์ทางการเงิน ภาคครัวเรือน	ระดับเงินทุนของ ประเทศไทย ¹	สัดส่วนสินทรัพย์ทางการเงิน ต่อระดับเงินทุน (ร้อยละ)
2539	636,035	2,527,324	25.17
2540	562,133	1,106,928	50.78
2541	544,982	1,122,731	48.54
2542	343,592	-655,096	-52.45
2543	682,681	22,206	3,074.31
2544	570,592	619,736	92.07
2545	613,970	1,709,792	35.91
2546	784,353	1,049,878	74.71
2547	597,290	2,133,807	27.97
เฉลี่ย	592,847.56	1,070,811.78	55.36

ที่มา : บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ

¹ คำจำกัดความของ “ระดับเงินทุนของประเทศไทย” อยู่หน้าที่ 8

ตารางที่ 1.2 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน

หน่วย : บาท

ปี	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่ แท้จริง ²	รายได้ที่แท้จริง ³	สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการ บริโภคที่แท้จริงต่อรายได้ที่ แท้จริง (ร้อยละ)
2539	1,151.77	1,515.62	75.99
2540	1,151.22	1,546.82	74.42
2541	1,120.75	1,533.88	73.07
2542	1,110.56	1,564.37	70.99
2543	1,051.14	1,472.43	71.39
2544	1,057.30	1,452.92	72.77
2545	1,152.12	1,620.96	71.08
2546	1,207.43	1,667.15	72.42
2547	1,248.76	1,695.37	73.66
เฉลี่ย	1,139.01	1,563.28	72.86

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

² คำจำกัดความของ “ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง” อยู่หน้าที่ 8

³ คำจำกัดความของ “รายได้ที่แท้จริง” อยู่หน้าที่ 8

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคกับระดับรายได้
- 2.3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสินทรัพย์ทางการเงินที่มีต่อการบริโภคของครัวเรือน

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ความต้องการบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ของครัวเรือน
- 3.2 ความต้องการบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ปัจจุบันและรายได้ในอดีต
- 3.3 ความต้องการบริโภคของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน

4. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในกรณีของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 - 2547 จำนวน 9 ปี โดยการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของรูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือน รวมทั้งประมาณการฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายในการบริโภคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน จากบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย (Flow-of-Funds Accounts of Thailand) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องมานั้น เป็นข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน จากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนทั่วประเทศ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ใช้ข้อมูลรายได้ของครัวเรือน เป็นตัวแทนของรายได้สุทธิ (Disposable Income) ที่ใช้จ่ายได้ของครัวเรือน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

- 6.1 ครัวเรือน หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป กินอยู่และใช้สิ่งอุปโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีพร่วมกัน โดยจะรวมรายได้เข้าด้วยกันหรือไม่ก็ตาม และมีความเกี่ยวพันฉันท์ญาติ หรือไม่ได้ หรือบุคคลที่อยู่คนเดียวโดยไม่ได้กินอยู่และใช้สิ่งอุปโภคบริโภคร่วมกับผู้อื่นตลอดจนครอบคลุมไปถึงกิจการของเอกชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเงิน ไม่ได้อยู่ในรูปบริษัท และสถาบันที่ไม่แสวงหากำไร เช่น สภากาชาดไทย มูลนิธิ สมาคม สโมสร เป็นต้น
- 6.2 ⁴รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน ประกอบด้วย
- 6.2.1 รายได้ประจำ ได้แก่
- ค่าจ้างและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
 - กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ
 - รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล
 - เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินสงเคราะห์ รวมทั้งเงินชดเชยการออกจากงานและเงินทดแทน
- 6.2.2 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วน หนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมิน ค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ
- 6.2.3 รายได้ที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ เงินได้รับจากการประกันภัยหรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่งและรายรับอื่นๆ ประเภทเดียวกัน
- 6.3 ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน ประกอบด้วย
- 6.3.1 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

- จำนวนเงินที่ครัวเรือนใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีพ
 - มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน สินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง
- 6.3.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกัน ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่าย และรายจ่ายอื่นๆ ที่มีไว้เพื่อการบริโภค ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายครัวเรือนไม่รวมรายจ่ายเพื่อการเก็บออมหรือสะสมทุน เช่น ค่าเช่า (หรือเช่าซื้อ) บ้าน ที่ดิน ของมีค่า เช่น ทองคำ เพชร พลอย ฯลฯ และเงินค่าเบี้ยประกันชีวิต ประเภทสะสมทรัพย์ เงินสมทบกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น
- 6.4 ⁵สินทรัพย์ทางการเงิน คือ ตราสารทางการเงินทั้งสิ้น หุ้นประเภทต่างๆ รวมถึงการลงทุนในธุรกิจอื่นๆ กรมธรรม์ประกันชีวิต ตัวสัญญาใช้เงิน พันธบัตรหรือหลักทรัพย์รัฐบาล เงินให้กู้แก่บุคคลนอกครัวเรือน เงินสดในมือ รวมไปถึงเงินฝากกับสถาบันการเงิน และกองทุนประเภทต่างๆ
- 6.5 ระดับเงินทุนของประเทศไทย คือ ปริมาณเงินและเครดิตที่เคลื่อนย้ายจากภาคเศรษฐกิจหนึ่งไปสู่ภาคเศรษฐกิจหนึ่งโดยผ่านเครื่องมือทางการเงิน
- 6.6 ⁶ดัชนีราคาผู้บริโภค คือ เครื่องมือทางสถิติที่ใช้วัดการเปลี่ยนแปลงราคาขายสินค้าและบริการ ในปริมาณที่เท่ากันในช่วงระยะเวลาหนึ่งเทียบกับราคาสินค้าอย่างเดียวกันในช่วงเวลาตั้งต้นเรียกว่า ปีฐาน (Base Year)
- 6.7 รายได้ที่แท้จริง คือ รายได้ประจำของครัวเรือนหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค
- 6.8 รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน คือ รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือนหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค
- 6.9 รายได้ที่แท้จริงในอดีต คือ รายได้ปีที่แล้วของรายได้ทั้งสิ้นหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค
- 6.10 ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค
- 6.11 สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง คือ สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค

⁵ บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย (Flow-of-Funds Accounts of Thailand) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

⁶ สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

- 6.12 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค(Marginal Propensity to Consume :MPC) คือ ค่าที่แสดงว่าการบริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นสัดส่วนเท่าใด เมื่อระดับรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะรับ

- 7.1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในแต่ละภาคและครัวเรือนทั่วประเทศ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือน ที่ยังมีการบริโภคเกินความจำเป็นและฟุ่มเฟือยเกินไป
- 7.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคของครัวเรือนในแต่ละภาคและครัวเรือนทั่วประเทศ ว่าในการบริโภคนั้นอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านรายได้เพียงอย่างเดียว
- 7.3 ทำให้ทราบถึงรูปแบบและพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในแต่ละภาคและครัวเรือนทั่วประเทศ ในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ว่ามีผลกระทบต่อกรรมการบริโภคของครัวเรือนมากน้อยเพียงใด
- 7.4 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางนโยบาย ทั้งในส่วนของภาครัฐบาลและภาคเอกชน ให้สามารถดำเนินกิจกรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของครัวเรือน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค

ทฤษฎีการบริโภคเป็นการศึกษาถึงมูลค่าการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยใดเป็นตัวกำหนด เช่น รายได้ ราคาสินค้า รสนิยม และสภาพของสังคม เป็นต้น ซึ่งเราไม่สามารถทราบได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการบริโภคมากที่สุด และถ้าหากเราทราบว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลมากที่สุดจะทำให้สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการบริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ก่อนทศวรรษที่ 1930 นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกได้มุ่งให้ความสนใจไปในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและอัตราดอกเบี้ย Keynes เป็นคนแรกที่ทำให้ความเห็นว่าการบริโภคแปรผันตามรายได้เป็นหลักและการเพิ่มขึ้นของการบริโภคตามรายได้นั้น จะเพิ่มขึ้นในจำนวนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ แนวคิดของ Keynes ในเรื่องการบริโภคได้รับการขยายความเพิ่มเติม โดยนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังๆ และได้เป็นที่รู้จักในนามของ สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (The Absolute Income Hypothesis) ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของ Keynes ในปี ค.ศ. 1936 การพัฒนาทฤษฎีการบริโภคได้กระทำกันมาอย่างต่อเนื่องและยังให้ความสำคัญกับรายได้ว่าเป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ทฤษฎีการบริโภคที่สำคัญและได้รับการกล่าวถึงรองลงมาจากสมมติฐานการบริโภคของ Keynes (ประพันธ์ เสวตนันท์, 2537) ได้แก่ สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (The Relative Income Hypothesis) เสนอโดย James Duesenberry ในปี ค.ศ. 1949 สมมติฐานรายได้ถาวร (The Permanent Income Hypothesis) เสนอโดย Milton Friedman ในปี ค.ศ. 1957 และสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) เสนอโดย Albert Ando and Franco Modigliani ในปี ค.ศ. 1963 แต่การศึกษาในครั้งนี้ได้นำทฤษฎีจำนวน 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิต มาทำการทดสอบตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงขอกกล่าวถึงเฉพาะทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

ในปี 1936 John Maynard Keynes ได้เขียนหนังสือชื่อ “The General Theory of Employment, Interest and Money” ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดของเศรษฐศาสตร์มหภาค สำนัก Keynesian ได้กล่าวถึงค่าใช้จ่ายในการบริโภคว่าเมื่อรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ประชาชนจะใช้จ่ายบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น

สัดส่วนที่ลดลง สามารถนำมาเขียนความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ ในรูปสมการเส้นตรงได้ ดังนี้

$$C = a + bY_d ; 0 < b < 1 \quad (1)$$

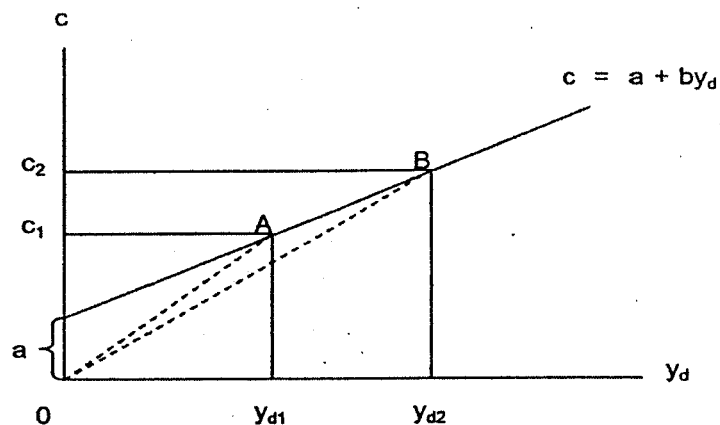
โดยที่ C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง

Y_d คือ รายได้ที่แท้จริงสุทธิ (Real Disposable Income)

a คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคส่วนที่ไม่ขึ้นกับรายได้ (Autonomous Consumption) หมายถึง แม้ไม่มีรายได้เลย ($Y_d = 0$) ก็ยังต้องใช้จ่ายเพื่อการบริโภค เท่ากับค่า a

b คือ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume: MPC) เป็นค่าที่บอกให้ทราบว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ค่าใช้จ่ายในการบริโภคจะเปลี่ยนแปลงกี่หน่วย หรือ $b = MPC = \Delta c / \Delta Y_d =$ ค่าความชันของเส้นการบริโภค

จากสมการที่ (1) จะเห็นได้ว่า Y_d เพิ่มขึ้น C ก็เพิ่มขึ้นด้วย แต่จะเพิ่มขึ้นเท่าใดขึ้นอยู่กับค่าของ b ซึ่งจะมีค่ามากกว่า 0 แต่น้อยกว่า 1 ความสัมพันธ์ตามสมการ (1) นี้สามารถเขียนเป็นกราฟได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 : ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้

จากสมการ (1) หาค่า C/Y_d จะได้ว่า

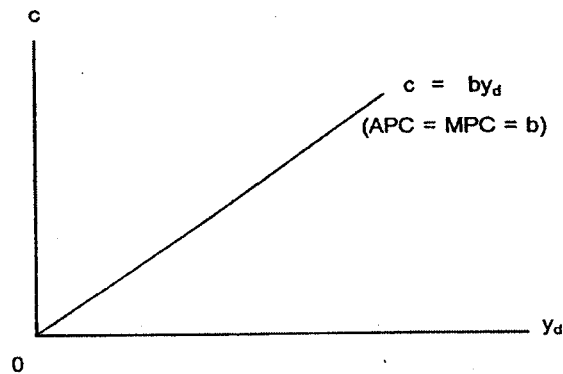
$$C/Y_d = a/Ya + b \quad (2)$$

ค่า C/Y_d นี้ คือ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume : APC) ซึ่งแสดงอัตราส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคต่อรายได้ จะเห็นว่า เมื่อรายได้ (Y_d) เพิ่มขึ้นจะมีผลทำให้ APC ลดลง แต่ก็ยังมีค่ามากกว่า b หรือ MPC เสมอ แสดงว่า APC มีค่ามากกว่า MPC เสมอ จากภาพที่ 1 จะเห็นว่า ณ ระดับรายได้ $0Y_{d1}$ ค่า $APC = AY_{d1}/0Y_{d1} =$ ค่าความชันของเส้นตรง OA ณ ระดับรายได้ $0Y_{d2}$ ค่า $APC = BY_{d2}/0Y_{d2} =$ ค่าความชันของเส้นตรง OB แสดงว่า ค่า APC ณ ระดับรายได้ $0Y_{d1}$ มีค่ามากกว่าระดับรายได้ $0Y_{d2}$

เราสามารถสรุปสาระสำคัญของฟังก์ชันการบริโภคของ Keynes ได้ดังนี้

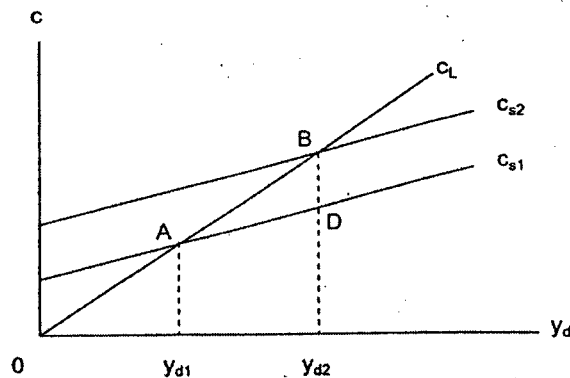
1. การบริโภคที่แท้จริงจะแปรผันตามรายได้สุทธิส่วนบุคคล
2. เมื่อรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น
3. ค่า APC ลดลงเมื่อรายได้สุทธิเพิ่มขึ้น
4. $APC > MPC$ ทุกระดับรายได้

อย่างไรก็ตาม ในปี 1946 Simon Kuznetz นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์อีกคนหนึ่ง ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของสหรัฐอเมริกา โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ในช่วงเวลา 30 ปี 3 ช่วง คือ ปี 1869-1898, 1884-1913, และ 1904-1933 ปรากฏว่า คำนวณค่า APC ในแต่ละช่วงเวลาได้เท่ากับ 0.867, 0.867, และ 0.87 ตามลำดับ จะเห็นว่า APC ก่อนข้างคงที่แม้ว่ารายได้จะสูงขึ้น ทำให้ได้ข้อสรุปจากข้อมูลระยะยาวว่าในระยะยาวแล้ว APC ไม่ได้ลดลง แต่กลับคงที่ ทำให้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Keynes เพราะตามผลการศึกษาของ Kuznetz นี้ เส้นการบริโภคระยะยาวนี้ จะต้องออกจากจุดกำเนิด ดังภาพที่ 2 ซึ่งทำให้ $APC = MPC$ ทุกระดับรายได้

ภาพที่ 2.2 : เส้นการบริโภคระยะยาว

จากการที่ผลการศึกษาของ Kuznetz ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Keynes ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ของสำนัก Keynes พากันหาเหตุผลอธิบายว่าทำไมจึงเกิดการขัดแย้ง ได้ข้อสรุปว่าเส้นการบริโภคของ Keynes เป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้ว เส้นการบริโภคในระยะสั้นของ Keynes จะเลื่อนขึ้นจากสาเหตุอื่นๆ ที่ไม่ใช่จากรายได้แต่เพียงอย่างเดียวอธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 2.3 : เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

จากภาพที่ 3 เส้น C_{s1} คือ เส้นการบริโภคในระยะสั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของรายได้เพิ่มขึ้นจาก Y_{d1} เป็น Y_{d2} จากเส้นบริโภคระยะสั้นจะเห็นว่า การบริโภคจะย้ายจากจุด A ไปสู่จุด D แต่ถ้าศึกษาโดยใช้ข้อมูลระยะยาวจะพบว่า การบริโภคจะเพิ่มจากจุด A ไปเป็นจุด B คือ เพิ่มมากกว่าระยะสั้น = BD นั่นคือในระยะยาวการบริโภคจะเป็นไปตามเส้น C_L ซึ่งคือ เส้นการบริโภคในระยะยาว

สาเหตุที่ในระยะยาวการบริโภคเพิ่มขึ้นมากกว่าที่ควรจะเป็นในระยะสั้นอาจเกิดจากสาเหตุได้หลายประการ เช่น ในระยะยาวมีการเคลื่อนย้ายของคนในชนบทเข้าสู่เมือง ซึ่งรายจ่ายเพื่อการบริโภคของคนในเมืองจะสูงมากกว่าคนในชนบท นอกจากนี้ในระยะยาวจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้น ทำให้มีการบริโภคเพิ่มขึ้น อีกสาเหตุหนึ่งคือ ในระยะยาวมีการผลิตสินค้าชนิดใหม่เกิดขึ้น กระตุ้นการบริโภคให้เพิ่มขึ้นได้

2.1.2 ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

สมมติฐานรายได้ถาวรถูกพัฒนาโดย มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) เป็นผู้เสนอ ทฤษฎีรายได้ถาวรของการบริโภคในปี 1957 มีแนวคิดที่ว่า ผู้บริโภคจะเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ตลอดชีวิต ฟังก์ชันการบริโภคจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต (ปราณี ทินกร, 2529) คือ

$$C_t = f(PV_t) \quad (3)$$

โดยพื้นฐานของสมมติฐาน 3 ประการ (Edmand, 1983) ดังนี้

1. รายได้ประกอบด้วย รายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory Income) โดยรายได้ถาวรหมายถึง รายได้ที่ครัวเรือนสามารถใช้บริการได้โดยไม่กระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน จะขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรงได้ซึ่ง Friedman ได้หารายได้ถาวรจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายได้ในปัจจุบันและรายได้ในอดีต และให้รายได้ในปัจจุบันมีน้ำหนักมากกว่ารายได้ในอดีต ส่วนรายได้ชั่วคราวหมายถึง รายได้ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า อาจมีค่าเป็นบวกหรือเป็นลบก็ได้ หากรายได้ที่ได้รับจริงมีค่ามากกว่ารายได้ถาวร รายได้ชั่วคราวจะเป็นบวก และในทางตรงกันข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับจริงมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร รายได้ชั่วคราวจะเป็นลบ

การบริโภคประกอบด้วย การบริโภคถาวร (Permanent Consumption) และการบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption) โดยการบริโภคถาวรจะเป็นการบริโภคที่ขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ส่วนการบริโภคชั่วคราวเป็นการบริโภคที่ไม่สามารถทราบได้ล่วงหน้า อาจมีค่าเป็นบวกหากการบริโภคจริงมากกว่าการบริโภคชั่วคราว หรือมีค่าเป็นลบหากการบริโภคจริงน้อยกว่าการบริโภคชั่วคราว เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

โดยที่

$$Y = Y_p + Y_i \tag{4}$$

$$C = C_p + C_i \tag{5}$$

$$Y = \text{รายได้}$$

$$Y_p = \text{รายได้ถาวร}$$

$$Y_i = \text{รายได้ชั่วคราว}$$

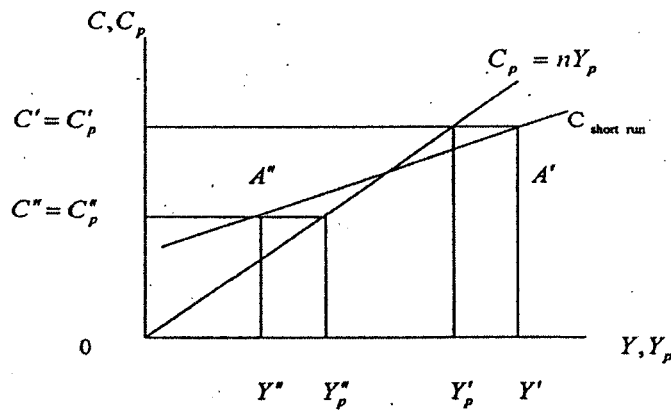
$$C = \text{การบริโภค}$$

$$C_p = \text{การบริโภคถาวร}$$

$$C_i = \text{การบริโภคชั่วคราว}$$

2. กำหนดให้ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคถาวรและการบริโภคชั่วคราว รวมถึงการไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว กรณีนี้จะแสดงว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายของ Y_i มีค่าเป็นศูนย์ นั่นคือ เมื่อ Y_i มีค่าเป็นบวก คราวเรือนจะนำไปเก็บออมไว้ และเมื่อ Y_i มีค่าเป็นลบ คราวเรือนจะนำเงินออมออกมาใช้

จากพื้นฐานรายได้ถาวรที่ว่า การบริโภคถาวรเท่ากับสัดส่วนของรายได้ถาวรแสดงว่าฟังก์ชันการบริโภคของ Friedman เป็นฟังก์ชันระยะยาว ส่วนฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นนั้น สามารถหาได้จากรายได้ชั่วคราวและการบริโภคชั่วคราว ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ (Edgmand, 1983)

ภาพที่ 2.4 : สมมติฐานรายได้ถาวรและฟังก์ชันการบริโภค

จากภาพที่ 4 ถ้าครัวเรือนมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวร นั่นคือ $Y' > Y'_p$ โดยระยะระหว่าง Y' ถึง Y'_p ก็คือ Y'_c ซึ่งมีค่าเป็นบวกแล้ว การบริโภคจะเท่ากับการบริโภค ณ ระดับของรายได้ Y'_p นั่นคือ การบริโภคจะอยู่ที่จุด A' ($C' = C'_p$) เพราะการบริโภคของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร ในทางตรงกันข้ามถ้ารายได้ที่ได้รับมีค่าน้อยกว่ารายได้ถาวร แสดงว่ารายได้ชั่วคราวมีค่าติดลบ ครัวเรือนจะบริโภคที่จุด A'' ($C'' = C''_p$) และเมื่อลากเส้นเชื่อมระหว่างจุด A' และ A'' จะทำให้ได้เส้นการบริโภคระยะสั้นดังรูป ซึ่งในช่วงที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองครัวเรือนมักจะมีรายได้ที่ได้รับจริงมากกว่ารายได้ถาวรหรือมีรายได้ชั่วคราวเป็นบวก

3. การบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนคงที่ (n) ต่อรายได้ถาวร โดย n จะขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย รสนิยมของครัวเรือน และปัจจัยอื่นๆ (ชลีย์พร อมรวัฒนา, 2539)

$$C_p = nY_p \quad ; \quad 0 < n < 1 \quad (6)$$

⁴ ทั้งนี้ มิลตัน ฟรีดแมน ยังได้กล่าวว่าสาระสำคัญของทฤษฎีรายได้ถาวร คล้ายคลึงกับทฤษฎีวงจรชีวิตที่ว่า การบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับประมาณของรายได้ในระยะยาว ดังนั้นสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ถาวร จึงมีรูปแบบดังนี้

$$C = cYP \quad (7)$$

โดยที่ YP คือ รายได้ถาวรที่ใช้จ่ายได้

รายได้ถาวรพิจารณาได้จากทั้งรายได้และความมั่งคั่งในปัจจุบันและที่จะมีในอนาคต เพื่อนำมาใช้ในการบริโภคอย่างสม่ำเสมอของบุคคล ในระดับที่เขาสามารถดำรงอยู่ได้ตลอดชีวิต ในกรณีที่รายได้ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ต้องพิจารณาว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวหรือถาวร ทั้งนี้เพราะทฤษฎีนี้เชื่อว่ารายได้ชั่วคราวจะไม่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการบริโภคของบุคคล ส่วนในกรณีที่รายได้มีการเปลี่ยนแปลงไป และอยากทราบว่าจะมีผลต่อรายได้ถาวรอย่างไร สามารถแสดงเป็นสูตรของรายได้ถาวรแบบง่าย ๆ โดยกำหนดให้รายได้ถาวรเท่ากับรายได้ปีที่แล้ว บวกกับส่วนหนึ่งของการเพิ่มขึ้นของรายได้จากปีที่แล้วมาเป็นปีปัจจุบัน โดยเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

⁴ “ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน่วยที่ 4 : หน้า 180

$$\begin{aligned}
 YP &= Y_{-1} + \theta(Y - Y_{-1}) ; & 0 < \theta < 1 \\
 &= \theta Y + (1 - \theta)Y_{-1} & (8)
 \end{aligned}$$

โดยที่

Y_{-1} คือ รายได้ปีก่อน

Y คือ รายได้ปีปัจจุบัน

θ คือ สัดส่วนที่มีค่าระหว่าง 0 และ 1

จากสมการที่ (8) แสดงว่ารายได้ถาวรเท่ากับค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted Average) ของรายได้ในปีปัจจุบันและรายได้ปีก่อน

อย่างไรก็ตาม การประมาณการรายได้ถาวรที่ใช้เพียงแต่รายได้ปัจจุบัน และรายได้ปีที่แล้ว เป็นวิธีที่ค่อนข้างจะพื้นฐานเกินไป ฟรีดแมนจึงได้ทำการประมาณการโดยใช้ข้อมูลรายได้ย้อนหลังหลายๆปี ร่วมกับรายได้ปัจจุบันแต่ให้น้ำหนักความสำคัญกับรายได้ปัจจุบันมากกว่า

จากสมการที่ (7) และ (8) สามารถเขียนสมการการบริโภคใหม่ดังนี้

$$\begin{aligned}
 C &= cYP & 0 < \theta < 1 \\
 &= c\theta Y + c(1 - \theta)Y_{-1} & (9)
 \end{aligned}$$

จะเห็น MPC ของรายได้ปัจจุบันเท่ากับ $c\theta$ ซึ่งน้อยกว่า ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (APC) ระยะยาว ซึ่งเท่ากับ c นั่นคือ ทฤษฎีรายได้ถาวรชี้ให้เห็นว่า MPC ระยะสั้น แตกต่างจาก MPC ระยะยาว ที่มีค่าเท่ากับ APC เหตุผลที่ MPC ระยะสั้นมีค่าต่ำกว่า เนื่องจากเมื่อรายได้ปัจจุบันเพิ่มขึ้น บุคคลอาจจะยังไม่แน่ใจว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นการเพิ่มแบบถาวร ดังนั้น การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจึงเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าการเพิ่มขึ้นของรายได้เป็นการเพิ่มแบบถาวร ก็คือ การที่รายได้ปีถัดไปเท่ากับรายได้ปัจจุบัน (หลังจากที่รายได้ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นมาแล้ว) ในกรณีนี้ผู้บริโภคจะปรับการบริโภคปีหน้าขึ้นตามระดับของรายได้ที่เพิ่มขึ้น

2.1.3 ทฤษฎีวงจรชีวิต (life – cycle theory)

1. สาธารณะของทฤษฎี

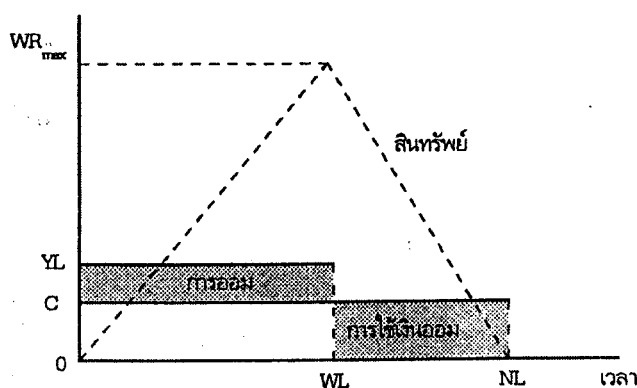
ทฤษฎีวงจรชีวิตมีสมมุติฐานว่า ปัจเจบุคคลจะวางแผนการบริโภคและการออมในระยะยาว เพื่อจัดสรรการบริโภคของตนเองในแนวทางที่ดีที่สุด ที่จะเป็นไปได้ตลอดในช่วงชีวิตของเขา และการออมเกิดจากการที่ปัจเจกบุคคลไม่บริโภคในปัจจุบัน แต่จะเก็บไว้เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการบริโภคในอนาคต ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ โครงสร้างอายุของประชากรเป็นตัวกำหนดที่สำคัญอย่างหนึ่งของพฤติกรรมบริโภคและการออม

ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ ฟังก์ชันการบริโภคจะเป็นดังนี้

$$C = aWR + cYL \quad (10)$$

โดยที่ C	คือ	การบริโภคในแต่ละช่วงเวลา เช่น ช่วง 1 ปี
WR	คือ	ความมั่งคั่งที่แท้จริง (Real Wealth)
a	คือ	ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจากความมั่งคั่ง (MPC out of Wealth)
YL	คือ	รายได้จากค่าจ้างแรงงาน
c	คือ	ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจากรายได้ค่าจ้างแรงงานของงานที่ทำปัจจุบัน (MPC out of labor income) นอกเหนือจากรายได้อื่น เช่น ค่าเช่าหรือกำไร

⁵ “ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน่วยที่ 4 : 175-177

ภาพที่ 2.5 : รายได้ การบริโภค การออมตามทฤษฎีวงจรชีวิตของการบริโภค และการออมในช่วงอายุการทำงาน WL ปี ปัจจุบันบุคคลจะทำการออมสะสมสินทรัพย์หลังชีวิตการทำงาน เขาจะใช้จ่ายเงินจากการออมในช่วงเวลา $NL - WL$ ที่เหลือ การบริโภคคงที่ที่ระดับ C สินทรัพย์จะถูกใช้จนหมดเมื่อสิ้นสุดอายุของเขา

จากภาพที่ 5 สมมติว่าบุคคลหนึ่งมีชีวิตจนถึงอายุ NL ปี ทำงานมีรายได้ปีละ YL เป็นเวลา WL ปี หลังจากนั้นจึงเกษียณและมีชีวิตหลังเกษียณเป็นเวลา $NL - WL$ ปี ปีที่ 1 คือ ปีแรกของการทำงาน (แนวคิดนี้เป็นตัวอย่างง่าย โดยไม่ได้คำนึงถึงการบริโภคของช่วงชีวิตก่อนการทำงาน แต่จะพิจารณาการบริโภคเริ่มตั้งแต่ปีแรกของชีวิตการทำงาน เป็นต้นไป จึงกำหนดให้ที่ 1 คือ ปีแรกของการทำงาน เพื่อความเข้าใจจะไม่พิจารณาถึงความไม่แน่นอนของอายุและช่วงเวลาของการทำงาน และสมมติว่าไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยจากการออมและราคาสินค้าคงที่ ซึ่งข้อสมมตินี้จะมีผลทำให้เงินออมในปัจจุบัน 1 บาท เท่ากับเงินที่ได้รับในอนาคต 1 บาท จากข้อสมมติดังกล่าวนี้ สามารถตั้งคำถามในการตัดสินใจในการออมและการบริโภคได้ 2 ประเด็น

ประเด็นแรก คือ บุคคลผู้นี้สามารถบริโภคตลอดชีวิตได้มากน้อยเพียงใด จากช่วงเวลาการทำงานของเขาเป็นเวลา WL ปี มีรายได้ปีละ YL บาท ทำให้รายได้ตลอดชีวิตของเขาเท่ากับ $YL \times WL$ (รายได้ต่อปีคูณจำนวนปีทำงาน) ดังนั้น การบริโภคตลอดชีวิตของเขาจึงไม่สามารถสูงกว่ารายได้ตลอดชีวิตก่อนนี้ได้ นอกเสียจากว่าเขามีทรัพย์สินหรือมรดกมาตั้งแต่เกิด ซึ่งในกรณีนี้สมมติว่าไม่มี

ประเด็นที่สอง คือ เขาจะแบ่งการบริโภคตลอดชีวิตอย่างไร สมมติว่าเขาชอบการบริโภคแบบคงที่ โดยแบ่งการบริโภคเป็นจำนวนเท่าๆ กัน ตลอดทุกระยะเวลา (ในที่นี้คือ ช่วงเวลา 1 ปี) ผลคือ การบริโภคของเขาในช่วงเวลาหนึ่งๆ จะไม่ได้พิจารณาจากรายได้ปัจจุบันเท่านั้น แต่จะพิจารณาจากรายได้ตลอดชีวิต ดังนั้น การบริโภคตลอดชีวิตเท่ากับรายได้ตลอดชีวิต สามารถเขียน

ความสัมพันธ์ได้ดังนี้

$$C \times NL = YL \times WL \quad (11)$$

หารสมการที่ (11) ด้วย NL ทั้งสองข้างจะได้ว่า การบริโภคในหนึ่งช่วงเวลาจะเป็นสัดส่วนของรายได้จากค่าจ้างแรงงานของเขา

$$C = WL/NL \times YL \quad (12)$$

สัดส่วนของ WL/NL คือ สัดส่วนของช่วงชีวิตการทำงานต่ออายุทั้งชีวิต สมการที่ (12) ชี้ว่าในแต่ละปีของการทำงานของเขา เขาจะบริโภครายได้ของเขาเพียงส่วนหนึ่ง โดยส่วนที่บริโภคเท่ากับสัดส่วนของช่วงชีวิตการทำงานต่ออายุทั้งชีวิตของเขา (ค่า WL/NL คือ ค่า c หรือ MPC) ในสมการที่ (10) นั่นเอง

ส่วนรายได้ที่ไม่ได้ใช้เพื่อการบริโภคจะถือเป็นการออม ดังนั้น จึงสามารถเขียนสมการการออมได้ว่าเท่ากับรายได้ที่สามารถใช้จ่าย ลบด้วยการบริโภค ดังนี้

$$S = YL - C = NL - WL/NL \times YL \quad (13)$$

จากสมการที่ (13) อัตราการออมตลอดช่วงชีวิตการทำงานจะเท่ากับสัดส่วนของชีวิตหลังการเกษียณต่ออายุตลอดชีวิต (ซึ่งเท่ากับ $(NL - WL)/NL$)

ภาพที่ 5 แสดงแบบแผนของการบริโภค การออม และการใช้จ่ายเงินออมตลอดช่วงชีวิตของบุคคลหนึ่งเขาจะบริโภคในอัตราที่คงที่ซึ่งเท่ากับ C ทำให้การบริโภครวมเท่ากับ $C \times NL$ การบริโภคดีังกล่าวใช้จ่ายมาจากส่วนของรายได้ในช่วงการทำงาน ในขณะที่ในช่วงหลังเกษียณใช้จ่ายออกมาจากส่วนหนึ่งของเงินออมที่ได้สะสมมาในช่วงของการทำงาน ดังนั้น พื้นที่แรเงา $(YL - C) \times WL$ จะเท่ากับ $C \times (NL - WL)$ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การออมระหว่างปีที่ทำงานเท่ากับค่าใช้จ่ายเงินออมในช่วงหลังเกษียณ

- สิ้นทรัพย์

ผลของการออมในช่วงการทำงาน ทำให้บุคคลเกิดการสะสมสินทรัพย์ ภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่าความมั่งคั่งหรือสินทรัพย์ของบุคคลจะสะสมในช่วงการทำงาน และขึ้นสู่ระดับสูงสุดเมื่อตอนเกษียณ และหลังจากนั้นสินทรัพย์ก็จะค่อยๆ ลดลงเพราะถูกนำออกมาบริโภค

ระดับของสินทรัพย์ที่สูงสุดเขียนแทนด้วยสัญลักษณ์ WR_{max} จะเท่ากับ $C \times (NL - WL)$ ซึ่งเท่ากับการบริโภครวมตลอดช่วงหลังเกษียณ ดังนั้น

$$WR_{max} = C \times (NL - WL) \quad (14)$$

สรุปสาระสำคัญก็คือ หากผู้บริโภคไม่มีความมั่งคั่ง (Wealth) มาก่อน และมีรายได้คงที่ เขาจะออมระหว่างการทำงานและนำมาบริโภคช่วงหลังชีวิตการทำงาน

- การบริโภคที่มีสินทรัพย์เริ่มต้น

กรณีที่มีสินทรัพย์เริ่มต้น ซึ่งอาจเกิดมาจากการสะสมเงินออม การเปลี่ยนแปลงในราคาสินทรัพย์ เช่น หุ้น หรือการได้มรดก เป็นต้น สมมติว่า ณ จุดเวลา T ในช่วงชีวิตของบุคคลหนึ่ง เขามีสินทรัพย์ (stock of wealth) เท่ากับ WR และจะมีชีวิตการทำงานเหลืออยู่เท่ากับ $NL - T$ ปี โดยมีรายได้ปีละ YL เขาจะมีชีวิตอยู่นับแต่จุด T อีกทั้งสิ้น $NL - T$ โดยใช้แนวคิดเดียวกันกับภาพที่ 5 จะพิจารณาการบริโภคตลอดชีวิตของเขา เพียงแต่ปรับเวลา 0 เป็น T ซึ่งเขามีความมั่งคั่ง ณ เวลานั้นเท่ากับ WR การบริโภคตลอดชีวิตเขาจะเท่ากับ

$$C \times (NL - T) = WR + (WR - T) \times YL$$

จะเห็นว่า WR และรายได้ตลอดชีวิตของเขาจะเป็นแหล่งเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตลอดชีวิตของเขา ดังนั้น สามารถเขียนสมการการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาได้ดังนี้

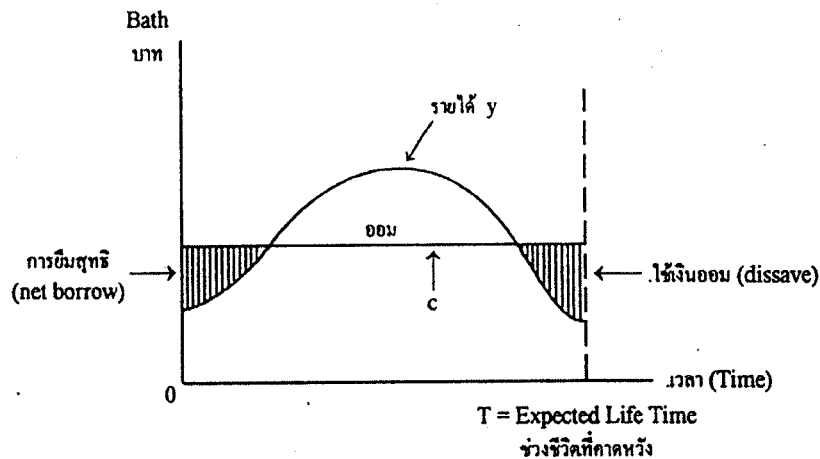
$$\begin{aligned} C &= aWR + cYL \\ \text{โดย } a &= 1/NL - T \\ c &= WL - T / NL - T \\ \text{และ } WL &> T \end{aligned}$$

สรุปแล้ว ทฤษฎีวงจรชีวิตเชื่อว่าการบริโภคของบุคคลในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับรายได้ตลอดช่วงชีวิตของเขา โดยเขาพยายามแบ่งการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาให้เท่า ๆ กัน ทั้งนี้ถ้าหากบุคคลนั้นมีสินทรัพย์เริ่มต้น ทั้งสินทรัพย์เริ่มต้นและรายได้ตลอดชีวิตจะเป็นแหล่งเงินสำหรับการบริโภค และถ้าหากช่วงเวลาของการทำงานยาวนานเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหลังเกษียณ เขาจะบริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้ตลอดชีวิตของเขาจะเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาของการใช้เงินออมเพื่อการบริโภคหลังเกษียณ

2. ⁶ สมมุติฐานวัฏจักรวงจรชีวิต (Life – Cycle Hypothesis หรือ LCH)

แอลเบิร์ต แอนโด และฟรังโก โมดิเกลียนี (Albert Ando & Franco Modigliani) ได้พัฒนาสมมุติฐานวัฏจักรชีวิตใน ค.ศ. 1963 หากเป็นไปตามสมมุติฐานนี้ เอกชนที่เป็นแบบอย่างจะมีกระแสรายได้ค่อนข้างต่ำตอนเริ่มต้นและตอนปลายของชีวิตของเขา ซึ่งตอนนั้นสมรรถภาพการผลิตของเขาจะต่ำ และจะสูงขึ้นในระหว่างช่วงกลางชีวิตของเขา ในอีกด้านหนึ่ง เอกชนอาจจะคาดหวังที่จะรักษาการบริโภคไว้ตรงระดับคงที่มากหรือน้อย หรือบางทีก็มีการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยตลอดชีวิตของเขา ดังแสดงด้วยเส้นการบริโภค C ในภาพที่ 6 อาการบังคับบนกระแสการบริโภคนี้ก็คือ มูลค่าปัจจุบันของการบริโภคทั้งหมดจะไม่เกินมูลค่าปัจจุบันของรายได้ของเขาทั้งหมด แบบจำลองนี้ชี้แนะว่า ในปีต้นๆ ของชีวิตเอกชนคือ ส่วนแรกแรกๆของรูปที่ 6 จะเป็นการยืมสุทธิตายของเขา แต่ในช่วงปีกลางๆ เขาจะสามารถมีเงินออมสำหรับชำระหนี้หรือสะสมไว้ใช้หลังเกษียณอายุ ซึ่งในตอนปลายชีวิตของเขา คือ ส่วนแรกที่สองจะเป็นช่วงที่เขาใช้จ่ายเงินที่ออมไว้

⁶ ชลิตพร อมรวิวัฒนา (2538) “เศรษฐศาสตร์มหภาค” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : หน้า 178-179

ภาพที่ 2.6 : วัฏจักรชีวิตและกระแสรายได้

ถ้าสมมุติฐานวัฏจักรชีวิตถูกต้อง และถ้าใครคนหนึ่งรับดำเนินการศึกษางบประมาณ โดยเลือกตัวอย่างประชากรด้วยการสุ่ม แล้วจัดจำพวกตัวอย่างตามระดับรายได้ จำพวกที่มีรายได้สูงจะอยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เพราะว่าเขาเป็นจำพวกบุคคลในปีกลางๆ ของชีวิต ดังนั้นจึงมีอัตราส่วน c/y ค่อนข้างต่ำในทำนองเดียวกันจำพวกที่มีรายได้น้อย ซึ่งรวมถึงบุคคลค่อนข้างมากที่มีรายได้ต่ำ เพราะว่าเขาเหล่านั้นอยู่ในตอนอยู่ในตอนต้นและตอนปลายของชีวิต จึงมีอัตราส่วน c/y ค่อนข้างสูง ด้วยเหตุนี้ ถ้าสมมุติฐานวัฏจักรชีวิตเป็นจริง การศึกษาในทางตัดขวางจะแสดงว่า c/y ตกต่ำลงในขณะที่รายได้สูงขึ้นซึ่งเป็นการอธิบายการศึกษางบประมาณในทางตัดขวางที่ $MPC < APC$

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนที่มีมาในอดีตนั้น จะมีทั้งการศึกษารูปแบบหรือพฤติกรรมในการบริโภคของครัวเรือน และเกี่ยวกับการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนตามทฤษฎีการบริโภค ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series data) หรือข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคของครัวเรือนที่รวบรวมได้มีดังนี้

2.2.1 วารินทร์ วงศ์หาญเชาวน์และสุวิวรรณ หวลประไพ (2515) ได้ทำการประมาณการสมการการบริโภคมวลรวม โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ในช่วงปี 2503-2510 ประมาณการโดยใช้ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ซึ่งใช้แนวคิดของรายได้ปัจจุบันเป็นหลักในรูปแบบของเส้นตรง(Linear) $c = a + by$ ด้วยวิธีการประมาณการแบบ OLS (Ordinary Least Squares)

พบว่า รายได้ปัจจุบันสามารถอธิบายการบริโภคได้ดี โดยได้ค่า R^2 เท่ากับ 0.96 ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายเท่ากับ 0.9192

2.2.2 เบลญจวรรณ โตนวล (2522) ได้ประมาณการบริโภคโดยใช้แนวคิดของทฤษฎีรายได้ถาวร โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของประเจิด สินทร์พย์ ในโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาถึงการสะสมทุนของเอกชนในภาคเกษตรในประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2518-2519”

พบว่า ทฤษฎีรายได้ถาวรสามารถอธิบายฟังก์ชันการบริโภคได้ดีกว่าทฤษฎีอื่นๆ โดยจากผลการประมาณการบริโภคแบบรายได้ถาวร ได้ค่า MPC = -0.002 ค่า R-Squares = 0.728 และค่าความยืดหยุ่น = -0.106 นอกจากนี้ยังได้ประมาณการบริโภคโดยใช้แนวคิดของทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิตไว้ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของประเจิด สินทร์พย์ ในโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาถึงการสะสมทุนของเอกชนในภาคเกษตรในประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2518-2519” เช่นเดิม ผลการประมาณการบริโภคแบบวงจรชีวิตได้ค่า MPC = -0.011 ค่า R-Squares = 0.672 และค่าความยืดหยุ่น = 0.042

2.2.3 ประชุมพร สุชาตินันท์ (2525) ได้ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคในประเทศไทยเพื่อศึกษาถึงลักษณะโดยทั่วไปของการบริโภคและความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคตามทฤษฎีการบริโภคของ Keynes ทฤษฎีการบริโภคของ Smithies ทฤษฎีรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry ทฤษฎีรายได้ถาวรของ Friedman ซึ่งปรับปรุงโดย Evans และทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลทฤษฎีแบบอนุกรมเวลาในช่วงปี 2503-2522 ทำการวิเคราะห์โดยใช้ตารางข้อมูลทฤษฎีและใช้การวิเคราะห์โดย Regression Analysis คำนวณหาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume : APC) ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume : MPC) และค่าความยืดหยุ่นของการบริโภคเมื่อคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งทำการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในช่วงปี 2523-2527 ของแบบจำลองการบริโภคตามสมมติฐานในทฤษฎีต่างๆ

ผลการวิเคราะห์ พบว่าเมื่อพิจารณาการบริโภคตามประเภทของผู้บริโภค อาหารเป็นประเภทของการบริโภคที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รองลงมาคือ เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคมและขนส่ง การพักผ่อนและบันเทิง การรักษาพยาบาล เครื่องดื่ม ยาสูบ ค่าเช่าน้ำมันเชื้อเพลิงและแสงสว่าง เครื่องตกแต่งบ้านและบริการเบ็ดเตล็ด ตามลำดับ ส่วนการพิจารณาการบริโภคตามชนิดของสินค้า พบว่าสินค้าไม่คงทนมีสัดส่วนการบริโภคสูงที่สุด รองลงมาคือ การบริการและสินค้าคงทน ตามลำดับ และในการศึกษาความสัมพันธ์ของการบริโภคกับรายได้จากแรงงาน รายได้จากทรัพย์สิน รายได้สูงสุดและการบริโภคที่ผ่านมา พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ในการศึกษาฟังก์ชันการบริโภคตามทฤษฎีต่างๆ นั้น พบว่าในแต่ละทฤษฎีมีค่า R^2 และค่า t-ratio ที่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูง และสอดคล้องกับสมมุติฐานของทฤษฎีต่างๆ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.805-0.852 โดยค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะอยู่ระหว่าง 0.716-0.919 และจะเห็นว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติสูงคือ รายได้ในทฤษฎีในการบริโภคของ Keynes การบริโภคที่ผ่านมาในทฤษฎีรายได้ถาวรซึ่งปรับปรุงโดย Evans และมูลค่าของสินทรัพย์ ซึ่งให้เท่ากับผลรวมของมูลค่าหุ้นที่เอกชนถืออยู่ มูลค่าของพันธบัตรรัฐบาลที่ถือโดยเอกชน และเงินสดสำรองของเอกชนที่ธนาคารกลางในทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani ส่วนการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายในระยะ 5 ปี ข้างหน้า ผลปรากฏว่ามีค่าลดลง ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งนี้คือ ควรทำการวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคตามประเภทของการบริโภคในแต่ละชั้นของรายได้เพื่อให้เห็นพฤติกรรมของผู้บริโภค ในแต่ละระดับของรายได้

2.2.4 กาญจนี พลจันทร์ และสุวรรณี วัฒนจิตต์ (2525) ทำการศึกษาถึงรูปแบบของการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย พ.ศ.2518-2519 โดยแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกพิจารณาถึงการใช้จ่ายในสินค้า 12 หมวด เพื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในการบริโภคของสินค้า ส่วนที่สองพิจารณาถึงสมการการบริโภคเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยจำแนกตามกลุ่มรายได้ตามภาคและตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริโภคของคนไทยให้ความสำคัญกับการบริโภคในหมวดอาหาร หมวดเครื่องอุปโภคบริโภค หมวดที่อยู่อาศัย หมวดการคมนาคมขนส่งและหมวดเครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายได้ของครัวเรือนใช้จ่ายไปในสินค้าที่จำเป็นในการครองชีพเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนผลการศึกษาความสัมพันธ์ของการบริโภค พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคน้อยมาก กล่าวคือ ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC)

และค่า R^2 มีค่าค่อนข้างต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายภาคพบว่า กรุงเทพมหานครมีค่า MPC มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ ตามลำดับ และหากพิจารณาตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ผู้ประกอบการที่มีใช้เกษตรกรมีรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่ผู้มีอาชีพรับจ้างมีรายจ่ายต่ำสุด

อนึ่งการศึกษารูปแบบการอุปโภคบริโภคยังคงมีข้อจำกัด เนื่องจากการอุปโภคบริโภค ไม่ได้กำหนดโดยรายได้เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ควรนำตัวแปรทางสังคมมาร่วมวิเคราะห์ด้วย

2.2.5 อัจฉราภินันท์ คงคาน้อย (2531) ได้ทำการศึกษาแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนไทยกับระดับความยากจน โดยใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2524 และข้อมูลจาก Data-tape เกี่ยวกับการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี พ.ศ. 2524 เพื่อวิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายและเปรียบเทียบสินค้าที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคพอยังชีพ (Total Subsistence Consumption) ซึ่งแสดงถึงความต้องการพื้นฐานของผู้บริโภคทุกกลุ่มอาชีพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอาชีพคือ กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงาน กลุ่มอาชีพระดับกลาง กลุ่มอาชีพระดับสูง ในเขตกรุงเทพมหานคร เขตชนบท และเขตเมือง และเปรียบเทียบในแต่ละสินค้า ซึ่งแบ่งเป็น 12 กลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงขีดความยากจนของแต่ละกลุ่มอาชีพ ทำการศึกษาโดยใช้แบบจำลอง Extended Linear Expenditure System

ผลการศึกษาพบว่าแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภครวม ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มอาชีพระดับกลางและกลุ่มอาชีพระดับสูงจะมีค่าเท่ากัน โดยพิจารณาจากค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) แสดงให้เห็นว่าระดับการครองชีพไม่แตกต่างกันมาก เช่นเดียวกับในเขตเมืองในทุกระดับอาชีพ ส่วนในเขตชนบทพบว่า กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงานมีค่า MPC ต่ำที่สุด กลุ่มอาชีพระดับสูงมี MPC สูงที่สุด ทั้งนี้เพราะเป็นกลุ่มที่ใช้แรงงานมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย เช่น การเพาะปลูกเอง เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน สำหรับแบบแผนการใช้จ่ายในรายสินค้าพบว่าสินค้าที่มีแบบแผนของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเหมือนกันในทุกอาชีพและในทุกพื้นที่จะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหารและเครื่องดื่มน้ำที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ค่าเช่าบ้านและค่าน้ำ

ค่าเชื้อเพลิงและแสงสว่างในเรื่องการวัดค่าความยากจนพบว่า เขตกรุงเทพมหานคร ในทุกกลุ่มอาชีพมีขีดความยากจนใกล้เคียงกัน เนื่องจากมาตรฐานการครองชีพมีค่าสูง ส่วนในเขตเมืองและเขตชนบท กลุ่มอาชีพที่ใช้แรงงานมีขีดความยากจนสูงสุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มอาชีพระดับกลาง กลุ่มอาชีพระดับสูง ตามลำดับ โดยในส่วนการวัดค่าความยากจนของแต่ละสินค้าพบว่า ทุกกลุ่มอาชีพในทุกเขตจะใช้จ่ายในสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหารและเครื่องดื่มน้ำที่ไม่มีแอลกอฮอล์

ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าเชื้อเพลิงและแสงสว่าง ตามลำดับ ส่วนสินค้าอื่นๆ จะมีการใช้จ่ายแตกต่างกันตามขีดความสามารถของผู้บริโภค การศึกษาครั้งนี้มีจุดอ่อนในเรื่องการแบ่งกลุ่มอาชีพที่กว้างเกินไป โดยพิจารณาจากรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละอาชีพเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของรายได้ที่กำหนดขึ้นเอง ทำให้การประมาณค่าไม่อาจสอดคล้องกับพื้นฐานที่ควรเป็น และในเรื่องของข้อมูลซึ่งมีการกระจายต่างกันมากทำให้ค่าสถิติคลาดเคลื่อนได้ เช่น R^2 ที่ได้ในแต่ละสมการมีค่าต่ำมาก

2.2.6 ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และอำนาจ เวชมนัส (2532) ได้ศึกษาวิเคราะห์แบบ

แผนการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือนไทยปี 2529 โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2529 โดยอาศัยแบบจำลองขยายเชิงเส้นตรงของระบบสมการ ELES (Extended Linear Expenditure System) เป็นกรอบความคิดในการศึกษา กล่าวคือ 1. รายจ่ายในหมวดสินค้าขึ้นอยู่กับรายได้ โดยกำหนดว่าความสัมพันธ์เป็นแบบเส้นตรง คือ ยิ่งรายได้สูงขึ้นรายจ่ายเพื่อการบริโภครวมก็ย่อมสูงขึ้น รายจ่ายสำหรับสินค้ารายการย่อยๆ ก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วยแต่อัตราการตอบสนองของแต่ละสินค้าย่อมต่างกัน 2. ในแต่ละครัวเรือนมีรายจ่ายที่ผูกพันคือรายจ่ายที่จำเป็น ซึ่งอย่างไรก็ต้องจ่ายหากที่จะลดลง 3. รายจ่ายเพื่อการบริโภครวมเป็นตัวแปรที่ถูกกำหนดภายในระบบขึ้นอยู่กับรายได้ของครัวเรือน 4. ผู้บริโภคจัดสรรงบประมาณรายจ่ายโดยคำนึงถึงอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้งบประมาณ

ผลที่ได้มีความสอดคล้องกับความคาดหมายทางทฤษฎีคือ ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยจะมีสัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการบริโภคอาหารสูง และเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น สัดส่วนของรายจ่ายนี้จะค่อยๆ ลดน้อยถอยลง เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในหมวดอื่นๆ โดยสามารถคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของแนวโน้มการใช้จ่ายหมวดอาหารสำหรับครัวเรือนในเขตเทศบาลเท่ากับ 0.18 และสำหรับครัวเรือนในเขตสุขาภิบาลและเขตชนบทเท่ากับ 0.26 และ 0.24 ตามลำดับ

2.2.7 June Nualtaranee (2535) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมของ

ครัวเรือนภายใต้สมมติฐานการคาดการณ์อย่างมีเหตุผล ซึ่งเชื่อว่าแต่ละบุคคลมีการคาดการณ์อย่างมีเหตุผล เกี่ยวกับรายได้ตลอดชีพของตน และพยายามที่จะปรับระดับการบริโภคให้ราบเรียบตลอดช่วงอายุขัยและเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดเท่านั้น จึงจะมีผลต่อการบริโภคได้ ดังนั้นการบริโภคภายใต้สมมติฐานนี้จึงมีลักษณะเป็นแผนการบริโภคแบบสุ่ม โดยการบริโภคในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่จะกำหนดการบริโภคในปัจจุบันได้ นอกจากนั้นหากบุคคลคาดว่าระดับรายได้จากการทำงานในอนาคตจะลดลงก็จะออมเพิ่มขึ้นในปัจจุบันหรือกลับกันเพื่อปรับระดับการบริโภคให้ราบเรียบนั่นเอง โดยใช้การทดสอบ Dickey – Fuller ว่าการบริโภคเป็นแบบแผนสุ่มหรือไม่ และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้จากการทำงานโดยใช้ Granger Causality Test ซึ่งจะต้องทดสอบ Cointegration Test

ระหว่างรายได้ที่ใช้จ่ายกับการบริโภคก่อนว่ามีความสัมพันธ์กันในระยะยาวเพื่อยืนยันว่าการออมเป็น Stationary

ผลการศึกษาพบว่า การบริโภคเป็นไปตามสมมุติฐานแผนการบริโภคแบบสุ่ม ซึ่งเสนอแนะว่า เฉพาะการบริโภคหนึ่งช่วงเวลาเท่านั้นที่กำหนดระดับการบริโภคในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดเท่านั้นที่มีผลต่อการบริโภค ผล Cointegration Test แสดงให้เห็นว่า การบริโภคและรายได้ที่ใช้จ่ายมีความสัมพันธ์และเคลื่อนที่ไปด้วยกันในระยะยาว แม้ว่าการเบี่ยงเบนได้ในระยะสั้นและแสดงว่าการออมเป็น Stationary ผลการทดสอบ Granger Causality Test เสนอแนะว่าการออมที่เพิ่มขึ้นมีผลจากการเปลี่ยนแปลงในทางลบต่อรายได้จากการทำงาน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้มีสมมุติฐานว่าอัตราดอกเบี้ยคงที่จึงไม่สามารถศึกษาผลของอัตราดอกเบี้ยที่มีต่อระดับการบริโภคและการออมได้

2.2.8 นิคม เพ็ชรมณี (2543) ได้ศึกษาถึงการบริโภคภายใต้ทฤษฎีสมมุติฐานรายได้ถาวร ซึ่งได้ทำการทดสอบว่าการบริโภคของภาคเอกชนของประเทศไทยนั้น ขึ้นอยู่กับรายได้ถาวรหรือไม่ โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างในช่วงปี 2510-2540 โดยใช้สมการถดถอย (Regression analysis)

พบว่า การบริโภคของภาคเอกชนของประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร อย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อนำอัตราดอกเบี้ยเข้าพิจารณาในสมการการบริโภค ก็ไม่ทำให้ผลการศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการดำเนินนโยบายหรือมาตรการที่จะนำมาบังคับใช้หรือนำมาปฏิบัติจะต้องทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจว่าจะมีผลกระทบต่อรายได้และเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร เนื่องจากผู้บริโภคจะคำนึงถึงรายได้ที่จะได้รับอย่างถาวรเป็นสำคัญ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีต

2.2.9 รณรงค์ ไชยสมบัติ (2546) ศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนก่อนวิกฤตและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ จำแนกออกเป็น 2 กรณี คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบน และกรณีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ.2539 ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และปี พ.ศ. 2543 หลังวิกฤตเศรษฐกิจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression Analysis) วิธี Ordinary Least Square (OLS)

ผลการศึกษาเมื่อทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือน (Structural Change Test) พบว่า ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ของครัวเรือนภาคเหนือตอนบนก่อนวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยและมีความสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ค่า MPC มีค่าระหว่าง 0.257 ถึง 0.406 ขณะที่หลังวิกฤตเศรษฐกิจค่า MPC อยู่ระหว่าง 0.279 ถึง 0.437 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนเล็กน้อย โดยรายได้ของครัวเรือนภาคเหนือตอนบนเพิ่มขึ้นจาก ช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจร้อยละ 8.6 ขณะที่การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคจากช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 5.0 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ ที่กล่าวว่าการบริโภคแปรผันตามรายได้ และการเพิ่มขึ้นของการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ หลังจากได้ทำการทดสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือน พบว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPC) ของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ก่อนวิกฤตและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนและอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจค่า MPC มีค่าระหว่าง 0.295 ถึง 0.604 ขณะที่หลังวิกฤตเศรษฐกิจค่า MPC อยู่ระหว่าง 0.136 ถึง 0.278 ดังนั้นค่า MPC ของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางลดลง ประกอบกับรายได้เฉลี่ยและค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ลดลงเป็นผลกระทบที่เกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่าปัจจัยทุกตัวมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้น ปัจจัยทางด้านอายุของหัวหน้าครัวเรือนที่มีทิศทางตรงกันข้ามกับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือน เมื่อพิจารณาค่า Adj R² ของปี 2539 อยู่ระหว่างร้อยละ 74.1 ถึงร้อยละ 97.6 และปี 2543 อยู่ระหว่างร้อยละ 33.1 ถึงร้อยละ 97.1 ซึ่งแสดงว่าแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแปรผันต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2.2.10 วาทีตร รัชชธรรม (2548) ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย และเพื่อทดสอบทฤษฎีการบริโภคที่สำคัญทั้ง 4 ทฤษฎี ว่าสามารถอธิบายรายจ่ายในการบริโภคของครัวเรือนไทยหรือไม่อย่างไร โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง ซึ่งเป็นข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 30.5 ของค่าใช้จ่ายรวม แต่มีทิศทางลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีต ค่าใช้จ่ายรองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนร้อยละ 21.1 ซึ่งมีสัดส่วนที่เพิ่มสูงกว่าค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้านมีสัดส่วนร้อยละ 20.7 ส่วนเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลค่อนข้างใกล้เคียงกับข้อมูลในอดีต นอกจากนี้ยังพบว่าค่าใช้จ่ายประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่สูงคิดเป็นร้อยละ 1.8 ส่วนค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา และการศึกษา มีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่ลดลง มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 2.2 ส่วนผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคโดยใช้แบบจำลองตามทฤษฎีการบริโภค 4 ทฤษฎี พบว่า ครัวเรือนไทยทั่วราชอาณาจักร ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบกับสามารถอธิบายพฤติกรรมการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคได้ดีที่สุด ซึ่งค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.670 ค่า MPC มีค่าเท่ากับ 0.580 และค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรตามมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และถูกต้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นหมายความว่า คนไทยหรือครัวเรือนของประเทศไทย มีพฤติกรรมการเลียนแบบการบริโภคซึ่งกันและกันถึงแม้จะมีรายได้ไม่เท่ากัน แต่มักจะพยายามบริโภคให้ใกล้เคียงคนอื่นในสังคมเดียวกัน นอกจากนี้ถึงแม้รายได้ปัจจุบันจะลดลงก็ตาม คนไทยยังคงใช้จ่ายบริโภคใกล้เคียงระดับเดิม เนื่องจากเคยชินกับระดับการบริโภคในอดีตเสียแล้ว ถึงแม้รายได้ลดลงจนต้องนำเงินออมออกมาใช้จ่ายก็ตาม ซึ่งก็เป็นไปตามทฤษฎีแบบรายได้เปรียบเทียบกับของ Duesenberry นั่นเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโศคของครัวเรือนแต่ละภาค ในประเทศไทยและวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโศคตามทฤษฎีต่างๆ ของการบริโศค ซึ่งได้นำเอาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการกำหนดการบริโศคของครัวเรือน มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ เพื่อทำการทดสอบใน 3 ทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิตว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ในการทดสอบทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ได้แยกวิเคราะห์การบริโศคของครัวเรือนแบ่งเป็นรายภาค ส่วนอีก 2 ทฤษฎีที่เหลือได้แก่ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิต จะวิเคราะห์เฉพาะการบริโศคของครัวเรือนทั่วประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยการใช้โปรแกรม SPSS สำหรับการวิจัยซึ่งใช้วิธี OLS (Ordinary Least Square) ประเมินค่า Regression Coefficients เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน และค่าใช้จ่ายในการบริโศคของครัวเรือนในประเทศไทย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้รวบรวมข้อมูลจากการใช้จ่ายและรายได้ของครัวเรือน จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลสินทรัพย์ทางการเงิน จากบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย (Flow-of-Funds Accounts of Thailand) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมได้เป็นข้อมูลทศวรรษ ตั้งแต่ปี 2539-2547 จำนวน 9 ปี เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโศค และศึกษาว่าตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการบริโศคของครัวเรือนในประเทศไทย

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ กล่าวคือ

- การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับรายได้ของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ โดยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาแสดงเป็นตารางและกราฟ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของรูปแบบและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบริโภคและของครัวเรือนในประเทศไทย ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

- การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติเพื่อดูว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลในการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน โดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ เพื่อดูว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีแบบจำลองและสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

3.4 แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งเป็นตัวกำหนดปริมาณและการเปลี่ยนแปลงการบริโภคของครัวเรือน สามารถเขียนเป็นฟังก์ชันความสัมพันธ์ ของการบริโภคได้ดังนี้

$$C = f(Y_t, Y_t, Y_{t-1}, W_L)$$

กล่าวคือ ความต้องการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน รายได้ที่แท้จริงในอดีต และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

โดยกำหนดให้

C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
Y_t	คือ	รายได้ที่แท้จริง
Y_t	คือ	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน
Y_{t-1}	คือ	รายได้ที่แท้จริงในอดีต
W_L	คือ	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำปัจจัยดังกล่าวมาทำการทดสอบสมมุติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมุติฐานที่ 1 ทฤษฎีรายได้สมบูรณ์

$$\text{จากสมการ } C = a + a_1 Y_t + a_2 D ; 0 < a_1 < 1$$

กำหนดให้ C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง

Y_t คือ รายได้ที่แท้จริง

a คือ การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับ ศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้

a_1 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)

a_2 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อทดสอบการฉ้อโกงทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤตต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

D คือ ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)

โดยกำหนดให้

D คือ 0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

D คือ 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540 - พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

สมมุติฐานที่ 2 ทฤษฎีรายได้ถาวร

จากสมการ	C	=	$a + a_1 Y_t + a_2 Y_{t-1} + a_3 D$
กำหนดให้	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
	Y_t	คือ	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน
	Y_{t-1}	คือ	รายได้ที่แท้จริงในอดีต
	a	คือ	การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
	a_1	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
	a_2	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_{t-1} (เมื่อ Y_{t-1} เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
	a_3	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อทดสอบการถ่วงน้ำหนักเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤตต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

	D	คือ	ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)
โดยกำหนดให้	D	คือ	0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ
	D	คือ	1 ในช่วงปี พ.ศ.2540 - พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

สมมุติฐานที่ 3 ทฤษฎีวงจรชีวิต

จากสมการ	C	=	$a + a_1 Y_r + a_2 W_L + a_3 D$
กำหนดให้	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
	Y_r	คือ	รายได้ที่แท้จริง
	W_L	คือ	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

- a คือ การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับ ศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
- a_1 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
- a_2 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า W_L (เมื่อ W_L เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
- a_3 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อตรวจสอบการเคลื่อนที่ เศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อตรวจสอบของ วิกฤต ต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

- D คือ ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)
โดยกำหนดให้
- D คือ 0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ
- D คือ 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540-พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤต เศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

สมมุติฐานที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน รายได้ที่แท้จริงในอดีต และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง ของครัวเรือน

จากสมการ $C = a + a_1 Y_t + a_2 Y_{t-1} + a_3 W_L + a_4 D$

กำหนดให้ C คือ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง

Y_t คือ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน

Y_{t-1} คือ รายได้ที่แท้จริงในอดีต

W_L คือ สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

a คือ การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับ ศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้

- a_1 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
- a_2 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า Y_{t-1} (เมื่อ Y_{t-1} เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
- a_3 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า W_L (เมื่อ W_L เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_3 หน่วย)
- a_4 คือ สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อทดสอบการฉ้อโกงทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อแสดงผลของวิกฤต ต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

D คือ ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)

โดยกำหนดให้

D คือ 0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

D คือ 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540-พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

บทที่ 4

การบริโภคของครัวเรือน

สำหรับลักษณะทั่วไปของการบริโภคของครัวเรือนไทยสามารถพิจารณาได้จาก
ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้แบ่งประเภทของค่าใช้จ่ายของครัวเรือนออกเป็น
3 ประเภท ได้แก่

1. จำนวนเงินที่ครัวเรือนได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่างๆ เพื่อใช้ในการ
ดำรงชีพ
2. มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน สินค้า
หรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่
ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้มาโดยไม่ต้องซื้อ
3. รายจ่ายอื่น ๆ เช่น เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกัน ดอกเบี้ยจ่าย และรายจ่ายที่มีใช้
เพื่อการบริโภคอื่นๆ

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจะไม่รวมค่าใช้จ่ายประเภทสะสมทุน เช่น ค่าเช่าซื้อ
บ้าน ที่ดินของมีค่า เช่น ทองคำ เพชร พลอย เป็นต้น และเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตประเภทสะสมทรัพย์
เงินสมทบกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น
เมื่อทำการพิจารณาถึงรูปแบบการใช้จ่ายของครัวเรือน สามารถแบ่งออกเป็น 2
ประเภท คือ

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน มีทั้งหมด 11 หมวด ได้แก่
 - 1.1 ค่าใช้จ่ายประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วย
 - ค่าอาหารซื้อและปรุงที่บ้าน เช่น ข้าวและอาหารที่ทำจากแป้ง เนื้อสัตว์
และสัตว์ปีก ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ นม เนยแข็งและไข่ น้ำมันและ
ไขมันผัก ผลไม้และถั่วเปลือกแข็ง น้ำตาลและขนมหวาน เครื่องปรุง
รสเครื่องเทศ กาแฟ ชา เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์
 - ค่าอาหารสำเร็จรูป เช่น อาหารที่ซื้อมาบริโภคที่บ้าน และอาหาร
บริโภคนอกบ้าน
 - 1.2 เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ทั้งที่ดื่มที่บ้านและดื่มนอกบ้าน
 - 1.3 ค่าใช้จ่ายประเภทยาสูบ หมาก ยานัตถุ์ เช่น บุหรี่ ซิการ์ ยาเส้น ยาตั้ง พลุ
ยาจืด ยาฉุน เมียง
 - 1.4 ค่าใช้จ่ายประเภทเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ประกอบด้วย ค่าเสื้อผ้า ค่า

เครื่องแต่งกายของผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก เช่น ค่าเสื้อ กางเกง กระโปรง เครื่องชั้นใน กระเป๋าเงิน เข็มขัด ถุงเท้ารองเท้า รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการตัดเย็บเสื้อผ้าและค่าซักรีด

1.5 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ประกอบด้วย

- ค่าเช่าที่อยู่อาศัย เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าวัสดุก่อสร้าง ค่าซ่อมแซมต่อเติมบ้าน
- ค่าเครื่องใช้ในบ้าน เช่น ค่าเชื้อเพลิงและแสงสว่าง ค่าน้ำ ค่าสิ่งทอสำหรับใช้ในบ้าน ค่าเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดในบ้าน ค่าเกี่ยวกับอุปกรณ์ทำความสะอาดในบ้าน
- ค่าคนรับใช้ในบ้าน เช่น คนรับใช้ทั่วไป คนทำครัว คนทำสวน ยาม คนขับรถ คนซักรีด และคนเลี้ยงเด็ก

1.6 ค่าใช้จ่ายประเภทค่ารักษาพยาบาลและอนามัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- ค่าเวชภัณฑ์ เช่น ยาแผนปัจจุบัน (ยาแก้ปวด แก้ไข้ ยาแก้ไอ ยาใส่แผล ยาบำรุง ยาคุม เป็นต้น)
- ค่ารักษาพยาบาล เช่น ค่าตรวจโรค ค่าโรงพยาบาล ค่าทำฟัน และค่ายาต่างๆ

1.7 รายจ่ายส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- ค่าของใช้ส่วนบุคคล เช่น ค่าแปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ ยาสระผม แป้ง กระจกเป่าสตางค์ นาฬิกา แวนกันแดด เครื่องสำอาง และค่าซ่อมแซมของใช้ส่วนบุคคล
- ค่าบริการส่วนบุคคล เช่น ค่าตัดผม ทำผม ทำเล็บ นวดหน้า นวดตัว นวดแผนโบราณ และค่าบริการส่วนบุคคลอื่นๆ

1.8 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร ประกอบด้วย

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ เช่น ค่าซื้อยานพาหนะ ค่าซ่อมแซม รวมถึงอะไหล่และอุปกรณ์ต่างๆ ค่าน้ำมัน ค่าล้างอัดฉีดรถยนต์ ค่าโดยสารรถประจำทาง แท็กซี่ รถไฟ เรือ
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าบริการการใช้อุปกรณ์สื่อสาร ค่าสมาชิกและค่าบริการใช้อินเทอร์เน็ต ค่าไปรษณียากร

1.9 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง การอ่าน ประกอบด้วย

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง เช่น ค่าบัตรผ่านประตูรายการบันเทิงต่างๆ ค่าธรรมเนียมสมาคมและสโมสร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์กีฬา เครื่อง

เล่น สัตว์เลี้ยง และไม้ประดับ

- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอ่าน เช่น ค่าหนังสือพิมพ์ ค่าหนังสืออื่นๆ ที่ไม่ใช่ตำราเรียน ค่าธรรมเนียมห้องสมุด

1.10 ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์ในการเรียน ค่าอาหารกลางวัน รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา

1.11 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นๆ เช่น ค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย เงินค่าบริจาคม การกุศลต่างๆ ค่าของขวัญช่วยงานมงคลและงานศพ เงินอุดหนุนแก่บุคคลที่มีได้อยู่ในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการจัดงานต่างๆ

2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น เงินบริจาคม ค่าเบี้ยประกัน ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่าย และรายจ่ายอื่นๆ ที่มีไว้เพื่อการบริโภค ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายครัวเรือนไม่รวมรายจ่ายเพื่อการเก็บออมหรือสะสมทุน เช่น ค่าเช่า (หรือเช่าซื้อ) บ้าน ที่ดิน ของมีค่า เช่น ทองคำ เพชร พลอย ฯลฯ และเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตประเภทสะสมทรัพย์ เงินสมทบกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น

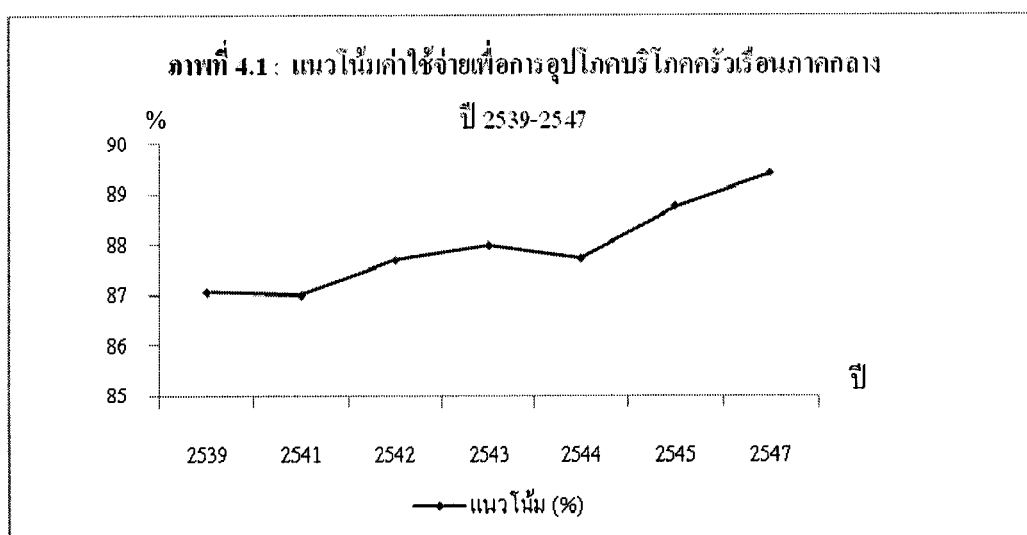
4.1 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย

การศึกษาการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน เพื่อพิจารณาถึงรูปแบบและแนวโน้มพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงการบริโภคของครัวเรือนไทย ได้ใช้ข้อมูลข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2539-2547 ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 การบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง ในปี 2539 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 114,120 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 87.06 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคร้อยละ 12.94 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคกลางมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 130,332 123,192 124,668 และ 131,292 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2542 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2543 และ ปี 2544 แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 87.01 87.69 87.99 และ 87.73 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 12.99 12.31 12.01 และ 12.27 ตามลำดับ ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจาก ปี 2539 เช่นกัน และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545

ครัวเรือนภาคกลางมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 134,724 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.75 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 11.25 ก่อนที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 159,240 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 89.41 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 10.59 ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง ตั้งแต่ ปี 2539-2547 พบว่า ครัวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม สูงสุด รองลงมา ได้แก่ หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร และหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ส่วนในหมวดอื่นๆ พบว่า มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือนภาคกลาง ยังคงให้ความสำคัญบริโภคในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) พิจารณาจากกราฟ

พฤติกรรมค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง เมื่อแยกพิจารณาเป็นหมวด พบว่า

หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 38.42 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 40.78 38.69 37.30 และ 36.28 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 ก่อนที่จะปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง ในสัดส่วนที่ไม่มากเนื่องจากเป็นหมวดที่ครัวเรือนภาคกลางต้องบริโภคทุกวัน ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 ก่อนที่จะปรับลดลงอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 38.11 และ 33.58

ตามลำดับ เพราะในช่วงปี 2545-2547 คริวเรือนภาคกลางเริ่มหันมาสนใจการใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสาร ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศปรับตัวดีขึ้น

หมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 3.03 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.06 2.28 2.53 และ 2.50 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มลดลงในปี 2541 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง คริวเรือนภาคกลางย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ มีสัดส่วนลดลงในปี 2545 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.90 และ 2.33 ตามลำดับ แสดงว่าคริวเรือนภาคกลางเริ่มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น จึงพยายามที่จะลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแทน

หมวดยาสูบ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 2.11 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.76 2.02 1.73 และ 1.38 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง คริวเรือนภาคกลางย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับกับหมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ แสดงว่าคริวเรือนต้องการลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.37 และ 1.15 ตามลำดับ

หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 4.58 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 3.72 4.71 3.95 และ 3.74 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง คริวเรือนภาคกลางย่อมระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเน้นการบริโภคที่มีความจำเป็นเป็นหลัก ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีสัดส่วนลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.39 และ 3.46 ตามลำดับ และปรับเพิ่มเพียงเล็กน้อยในปี 2547 หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าถือเป็นหมวดที่จำเป็นขั้นพื้นฐานและใช้งานได้นาน ทำให้คริวเรือนภาคกลางลดการใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้นคริวเรือนภาคกลางย่อมหันมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ

หมวดที่อยู่อาศัย ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 23.08 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 23.72 25.22 24.78 และ 25.88 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยัง

อยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นตัว คราวเรือนภาคกลางกลับให้ความสำคัญในหมวดนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นั้นเอง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คราวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย กลับมีสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 24.06 และ 22.92 ตามลำดับ เพราะคราวเรือนภาคกลางใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น

หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 4.24 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 3.50 3.27 3.15 และ 2.58 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านสุขภาพ แม้ว่าคราวเรือนภาคกลางจะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพไม่ได้แปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คราวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.31 และ 2.40 ตามลำดับ และปรับเพิ่มขึ้นในปี 2547 เพียงเล็กน้อย

หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.80 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.74 2.84 2.89 และ 3.12 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2542 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คราวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.00 และ 3.01 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2545 เพียงเล็กน้อย

หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 16.25 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 16.02 15.46 18.30 และ 19.23 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีแนวโน้มลดลง ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ในปี 2543 และ 2544 จะเห็นได้ว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงวิกฤต คราวเรือนภาคกลางจะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและกลับมาใช้จ่ายในสัดส่วนเท่ากับช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คราวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 20.80 และ 25.47 ตามลำดับ เพราะภาคกลางส่วนใหญ่เป็นภาคที่เป็นเขตสังคมเมืองเมื่อเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น ก็กลับมาสนใจในใช้ในหมวดนี้ เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไปทำงานและการติดต่อสื่อสารในการทำธุรกิจการค้า

หมวดการบันเทิงและการอ่าน ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.50 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.04 1.94 2.34 และ 2.30 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่านในช่วงปี 2541-2544 มีแนวโน้ม

ลดลงเล็กน้อยตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.38 และ 2.57 ตามลำดับ ซึ่งปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

หมวดการศึกษา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.73 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.94 2.17 1.89 และ 1.88 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แม้ว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและคริวเรือนภาคกลางยังคงให้ความสำคัญกับหมวดนี้ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.82 และ 1.80 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่แทบไม่แตกต่างจากช่วงปี 2541-2545

หมวดเบ็ดเตล็ด ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.26 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.70 1.40 1.12 และ 1.13 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 ก่อนที่ปรับลดลงเพียงเล็กน้อย ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคกลางมีการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีสัดส่วนลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 0.86 และ 1.31 ตามลำดับ ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2547

ตารางที่ 4.1 : ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคกลาง

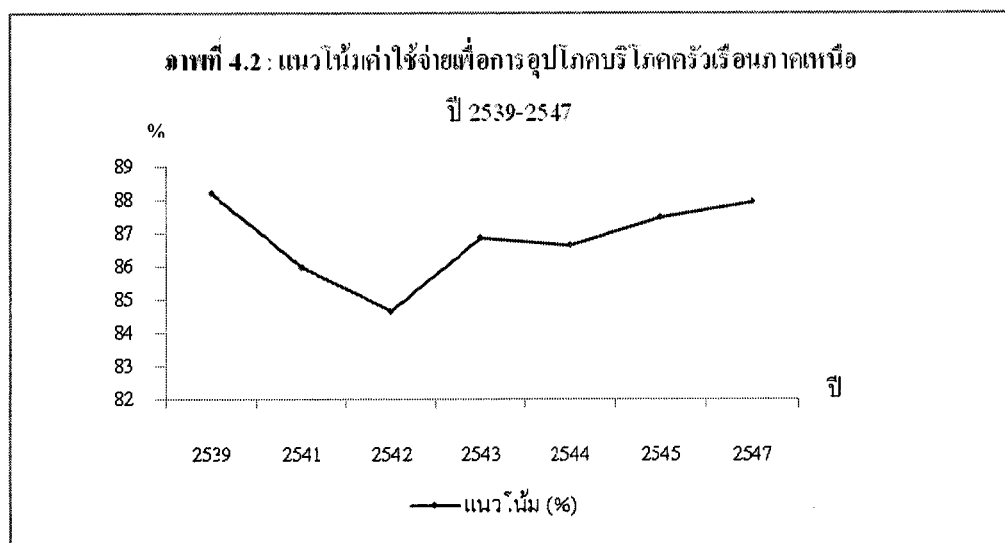
หน่วย : บาท

ประเภทของค่าใช้จ่าย	ภาคกลาง						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	114,120	130,332	123,192	124,668	131,292	134,724	159,240
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	99,348	113,400	108,024	109,692	115,176	119,568	142,380
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (%)	100	100	100	100	100	100	100
หมวดอาหารและเครื่องดื่ม	38.42	40.78	38.69	37.30	36.28	38.11	33.58
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	3.03	2.06	2.28	2.53	2.50	1.90	2.33
หมวดยาสูบ	2.11	1.76	2.02	1.73	1.38	1.37	1.15
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	4.58	3.72	4.71	3.95	3.74	3.39	3.46
หมวดที่อยู่อาศัย	23.08	23.72	25.22	24.78	25.88	24.06	22.92
หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	4.24	3.50	3.27	3.15	2.58	2.31	2.40
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	2.80	2.74	2.84	2.89	3.12	3.00	3.01
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	16.25	16.02	15.46	18.30	19.23	20.80	25.47
หมวดการบันเทิงและการอ่าน	2.50	2.04	1.94	2.34	2.30	2.38	2.57
หมวดการศึกษา	1.73	1.94	2.17	1.89	1.88	1.82	1.80
หมวดเบ็ดเตล็ด	1.26	1.70	1.40	1.12	1.13	0.86	1.31
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค	14,772	16,932	15,168	14,976	16,116	15,156	16,860
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	87.06	87.01	87.69	87.99	87.73	88.75	89.41
สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	12.94	12.99	12.31	12.01	12.27	11.25	10.59

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.2.2 การบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ ในปี 2539 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 84,516 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.22 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคร้อยละ 11.78 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคเหนือมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 98,508 100,656 87,816 และ 88,740 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2543 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 85.99 84.66 86.87 และ 86.65 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2539 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 14.01 15.34 13.13 และ 13.35 ตามลำดับ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ก่อนจะลดลงอีกครั้งในปี 2543 และ 2544 และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนภาคเหนือมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 92,964 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 87.48 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 12.52 ก่อนที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 112,332 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 87.94 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 12.06 59 ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ ตั้งแต่ ปี 2539-2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม สูงสุด รองลงมา ได้แก่ หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร และหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ส่วนในหมวดอื่นๆ พบว่า มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือนภาคเหนือ ยังคงให้ความสำคัญบริโภคในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) พิจารณาจากกราฟ

พฤติกรรมค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ เมื่อแยกพิจารณาเป็นหมวด พบว่า

หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 35.81 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 42.24 38.80 38.04 และ 38.55 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 ก่อนที่จะปรับลดลงเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเป็นหมวดที่ครัวเรือนภาคเหนือต้องบริโภคทุกวัน ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 ก่อนที่จะปรับลดลงอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 39.60 และ 34.64 ตามลำดับ เพราะในช่วงปี 2545-2547 ครัวเรือนภาคเหนือเริ่มหันมาสนใจการใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสาร ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศปรับตัวดีขึ้น

หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.62 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.71 2.48 2.49 และ 2.26 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคเหนือย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีสัดส่วนลดลงในปี 2545 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.80 และ 1.96 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนภาคเหนือเริ่มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น จึงพยายามที่จะลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแทน

หมวดยาสูบ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 1.77 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.16 1.35 1.23 และ 1.12 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคเหนือย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 0.94 และ 0.79 ตามลำดับ เช่นเดียวกับกับหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แสดงว่าครัวเรือนภาคเหนือต้องการลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ

หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 5.75 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 4.15 4.37 4.59 และ 3.90 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคเหนือย่อมระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น โดย

เน้นการบริโภคที่มีความจำเป็นเป็นหลัก ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนร้อยละ 4.25 และ 4.02 ตามลำดับ และปรับลดลงเล็กน้อยในปี 2547 หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าถือเป็นหมวดที่จำเป็นขั้นพื้นฐานและใช้งานได้นาน ทำให้คริวเรือนภาคเหนือลดการใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้นคริวเรือนภาคเหนือยอมหันมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ

หมวดที่อยู่อาศัย ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 22.84 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 23.08 22.91 23.28 และ 24.36 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นตัว คริวเรือนภาคเหนือกลับให้ความสำคัญในหมวดนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นั่นเอง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 22.71 และ 22.17 ตามลำดับ เพราะคริวเรือนภาคเหนือเริ่มหันไปใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสาร ตามภาวะเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้น

หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 4.41 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 3.40 3.89 3.37 และ 3.50 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านสุขภาพ แม้ว่าคริวเรือนภาคเหนือจะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพไม่ได้แปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.48 และ 2.47 ตามลำดับ

หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.72 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.56 2.72 3.16 และ 3.26 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2543 และปี 2544 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.20 และ 3.07 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2544 เพียงเล็กน้อย

หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 18.49 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 15.81 16.34 17.79 และ 16.64 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงวิกฤต คริวเรือนภาคเหนือจะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า

ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 18.42 และ 24.31 ตามลำดับ เนื่องจากในช่วงปี 2545-2547 ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น ครัวเรือนภาคเหนือจึงให้ความสำคัญในหมวดนี้ เพื่อใช้เป็นยานพาหนะและการติดต่อสื่อสาร

หมวดการบันเทิงและการอ่าน ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.21 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.74 2.01 1.97 และ 2.22 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่านในช่วงปี 2541 มีแนวโน้มลดลงตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นในปี 2544 ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน โดยมีสัดส่วนลดลงร้อยละ 2.10 และ 2.32 ตามลำดับ ก่อนที่จะปรับขึ้นอีกครั้งในปี 2547

หมวดการศึกษา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.92 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.35 3.35 2.61 และ 2.64 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและครัวเรือนภาคเหนือยังคงให้ความสำคัญกับหมวดนี้ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.73 และ 2.39 ตามลำดับ ก่อนที่จะปรับลดลงในปี 2547

หมวดเบ็ดเตล็ด ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.46 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.76 1.77 1.45 และ 1.58 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.79 และ 1.91 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 : ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคเหนือ

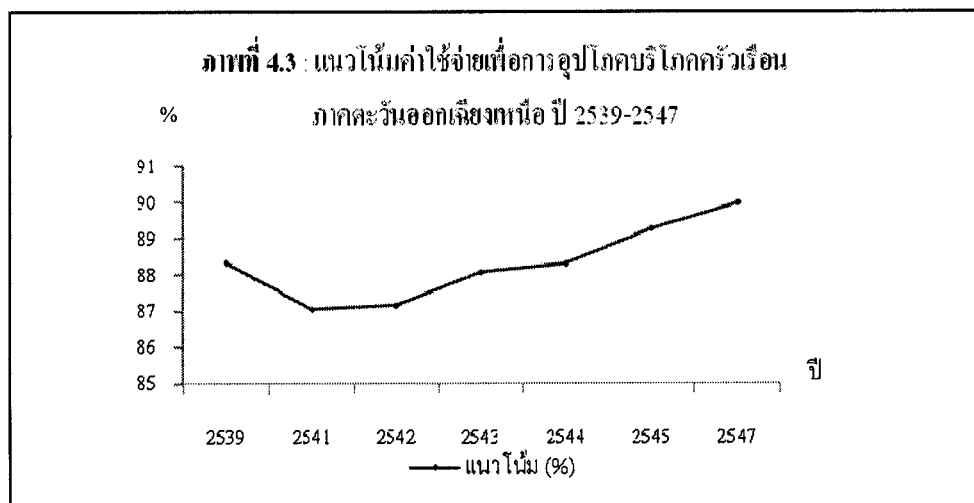
หน่วย : บาท

ประเภทของค่าใช้จ่าย	ภาคเหนือ						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	84,516	98,508	100,656	87,816	88,740	92,964	112,332
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	74,556	84,708	85,212	76,284	76,896	81,324	98,784
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (%)	100	100	100	100	100	100	100
หมวดอาหารและเครื่องดื่ม	35.81	42.24	38.80	38.04	38.55	39.60	34.60
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	2.62	1.74	2.48	2.49	2.26	1.80	1.96
หมวดยาสูบ	1.77	1.16	1.35	1.23	1.12	0.94	0.79
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	5.75	4.15	4.37	4.59	3.90	4.25	4.02
หมวดที่อยู่อาศัย	22.84	23.08	22.91	23.28	24.36	22.71	22.17
หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	4.41	3.40	3.89	3.37	3.50	2.48	2.47
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	2.72	2.56	2.72	3.16	3.26	3.20	3.07
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	18.49	15.81	16.34	17.79	16.64	18.42	24.31
หมวดการบันเทิงและการอ่าน	2.21	1.74	2.01	1.97	2.22	2.10	2.32
หมวดการศึกษา	1.92	2.35	3.35	2.61	2.64	2.73	2.39
หมวดเบ็ดเตล็ด	1.46	1.76	1.77	1.45	1.58	1.79	1.91
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค	9,960	13,800	15,444	11,532	11,844	11,640	13,548
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	88.22	85.99	84.66	86.87	86.65	87.48	87.94
สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	11.78	14.01	15.34	13.13	13.35	12.52	12.06

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.2.3 การบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2539 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 79,932 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.34 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคร้อยละ 11.66 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 86,844 83,856 78,552 และ 82,656 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2542 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 87.05 87.16 88.08 และ 88.31 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2539 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2543 และ 2544 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 12.95 12.84 11.92 และ 11.69 ตามลำดับ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ก่อนจะลดลงเพียงเล็กน้อยในปี 2543 และ 2544 และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 90,600 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 89.28 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 10.72 ก่อนที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 101,808 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 89.98 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 10.02 ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งแต่ ปี 2539-2547 พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม สูงสุด รองลงมา ได้แก่ หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร และหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ส่วนในหมวดอื่นๆ พบว่า มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังคงให้ความสำคัญบริโภคในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basical Needs) พิจารณาจากกราฟ

พฤติกรรมค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อแยกพิจารณาเป็นหมวด พบว่า

หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 38.56 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 46.41 43.95 40.93 และ 40.49 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 ก่อนที่จะปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นหมวดที่ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องบริโภคทุกวัน ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 ก่อนที่จะปรับลดลงอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 44.18 และ 39.10 ตามลำดับ เพราะในช่วงปี 2545-2547 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มหันมาสนใจการใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสาร ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศปรับตัวดีขึ้น

หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 2.41 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.29 1.81 2.19 และ 1.86 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีสัดส่วนลดลงในปี 2545 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.28 และ 1.66 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น จึงพยายามที่จะลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแทน

หมวดยาสูบ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 1.75 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.05 1.40 1.42 และ 1.18 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 0.90 และ 0.83 ตามลำดับ เช่นเดียวกับกับหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แสดงว่าครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ

หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 6.12 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 4.08 4.96 4.63 และ 3.81

ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือย่อมระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเน้นการบริโภคที่มีความจำเป็นเป็นหลัก ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 4.02 และ 3.69 ตามลำดับ และปรับลดลงเล็กน้อยในปี 2547 หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าถือเป็นหมวดที่จำเป็นขั้นพื้นฐานและใช้งานได้นาน ทำให้ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดการใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้นครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยอมหันมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ

หมวดที่อยู่อาศัย ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 22.14 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 22.22 22.46 24.42 และ 25.23 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นตัว ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับให้ความสำคัญในหมวดนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นั่นเอง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 22.34 และ 22.39 ตามลำดับ

หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 4.10 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.75 2.71 3.07 และ 3.22 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านสุขภาพ แม้ว่าครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพไม่ได้แปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.20 และ 2.32 ตามลำดับ และเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยในปี 2547

หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.92 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.92 3.28 3.42 และ 3.34 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในช่วงปี 2541-2544 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.26 และ 3.14 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2544

หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 16.50 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 13.81

13.61 14.90 และ 15.03 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงวิกฤต ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะพยายามลดลงค่าใช้จ่ายลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 16.64 และ 20.93 ตามลำดับ เนื่องจากในช่วงปี 2545-2547 ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงให้ความสำคัญในหมวดนี้ เพื่อใช้เป็นยานพาหนะและการติดต่อสื่อสาร

หมวดการบันเทิงและการอ่าน ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.92 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.46 1.59 1.44 และ 1.81 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่านในช่วงปี 2541 มีแนวโน้มลดลงตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นในปี 2544 ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 1.68 และ 1.69 ตามลำดับ

หมวดการศึกษา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.55 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.03 2.17 1.99 และ 2.10 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงให้ความสำคัญกับหมวดนี้ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา โดยมีสัดส่วนลดลงร้อยละ 1.87 และ 1.77 ตามลำดับ

หมวดเบ็ดเตล็ด ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.02 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.98 2.07 1.56 และ 1.91 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มลดลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครั้วเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีสัดส่วนร้อยละ 1.63 และ 2.48 ตามลำดับ โดยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2547

ตารางที่ 4.3 : ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

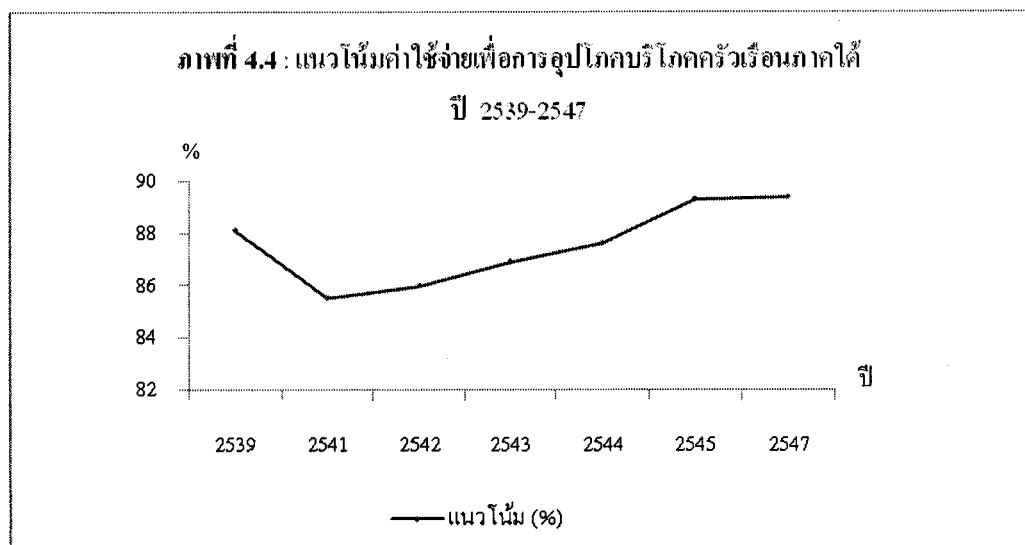
หน่วย : บาท

ประเภทของค่าใช้จ่าย	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	79,932	86,844	83,856	78,552	82,656	90,600	101,808
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	70,608	75,600	73,092	69,192	72,996	80,892	91,608
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (%)	100	100	100	100	100	100	100
หมวดอาหารและเครื่องดื่ม	38.56	46.41	43.95	40.93	40.49	44.18	39.10
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	2.41	1.29	1.81	2.19	1.86	1.28	1.66
หมวดยาสูบ	1.75	1.05	1.40	1.42	1.18	0.90	0.83
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	6.12	4.08	4.96	4.63	3.81	4.02	3.69
หมวดที่อยู่อาศัย	22.14	22.22	22.46	24.42	25.23	22.34	22.39
หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	4.10	2.75	2.71	3.07	3.22	2.20	2.32
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	2.92	2.92	3.28	3.42	3.34	3.26	3.14
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	16.50	13.81	13.61	14.90	15.03	16.64	20.93
หมวดการบันเทิงและการอ่าน	1.92	1.46	1.59	1.44	1.81	1.68	1.69
หมวดการศึกษา	1.55	2.03	2.17	1.99	2.10	1.87	1.77
หมวดเบ็ดเตล็ด	2.02	1.98	2.07	1.56	1.91	1.63	2.48
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค	9,324	11,244	10,764	9,360	9,660	9,708	10,200
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	88.34	87.05	87.16	88.08	88.31	89.28	89.98
สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	11.66	12.95	12.84	11.92	11.69	10.72	10.02

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.2.4 การบริโภคของครัวเรือนภาคใต้

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ ในปี 2539 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 105,516 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.12 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคร้อยละ 11.88 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคใต้มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 116,112 107,964 111,216 และ 115,164 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ในปี 2542 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 85.52 85.98 86.91 และ 87.61 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2539 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ในปี 2543 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 14.48 14.02 13.09 และ 12.39 ตามลำดับ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ก่อนจะปรับลดลงเพียงเล็กน้อย และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนภาคใต้มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 128,412 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 89.32 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 10.68 ก่อนที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 154,692 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 89.40 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 10.60 ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ ตั้งแต่ ปี 2539-2547 พบว่า ครัวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม สูงสุด รองลงมา ได้แก่ หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าจ้างเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร และหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ส่วนในหมวดอื่นๆ พบว่า มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือนภาคใต้ ยังคงให้ความสำคัญบริโภคในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) พิจารณาจากกราฟ

พฤติกรรมการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ เมื่อแยกพิจารณาเป็นหมวดพบว่า

หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 38.73 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 43.18 42.13 39.39 และ 39.94 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 ก่อนที่จะปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นหมวดที่ครัวเรือนภาคใต้ต้องบริโภคทุกวัน ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 ก่อนที่จะปรับลดลงอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 41.08 และ 37.06 ตามลำดับ เพราะในปี 2547 เศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น ครัวเรือนภาคใต้จึงเริ่มกลับไปใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น

หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.95 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.22 1.98 1.86 และ 1.77 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มลดลงจากปี 2539 ก่อนจะเพิ่มขึ้นในปี 2542 และลดลงอีกครั้งในปี 2543 และ 2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคใต้ย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีสัดส่วนลดลงในปี 2545 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.37 และ 1.87 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนภาคใต้เริ่มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น จึงพยายามที่จะลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแทน

หมวดยาสูบ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.25 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.60 1.99 1.78 และ 1.68 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคใต้ย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.44 และ 1.34 ตามลำดับ เช่นเดียวกับกับหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แสดงว่าครัวเรือนภาคใต้ต้องการลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ

หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 6.70 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 4.68 5.08 5.46 และ 4.21 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนภาคใต้ย่อมระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเน้น

การบริโภคที่มีความจำเป็นเป็นหลัก ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคได้มีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนร้อยละ 4.34 และ 4.77 ตามลำดับ หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้าถือเป็นหมวดที่จำเป็นขั้นพื้นฐานและใช้งานได้นาน ทำให้คริวเรือนภาคได้ลดการใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มปรับตัวดีขึ้น คริวเรือนภาคได้ยอมหันมาใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ

หมวดที่อยู่อาศัย ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 19.14 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 22.67 23.28 23.27 และ 22.81 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี 2539 ก่อนที่จะลดลงเพียงเล็กน้อยในปี 2544 ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นตัว คริวเรือนภาคได้กลับให้ความสำคัญในหมวดนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตนั่นเอง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคได้มีการใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 21.16 และ 19.70 ตามลำดับ

หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 5.43 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.86 2.52 3.23 และ 2.79 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2541-2544 ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านสุขภาพ แม้ว่าคริวเรือนภาคได้จะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพไม่ได้แปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคได้มีการใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีสัดส่วนที่ลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.43 และ 2.42 ตามลำดับ

หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.68 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.90 3.09 3.05 และ 2.97 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในช่วงปี 2541-2544 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ก่อนจะลดลงในปี 2544 ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคได้มีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล มีสัดส่วนลดลง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.87 และ 2.79 ตามลำดับ

หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 18.64 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 16.34 15.41 17.08 และ 19.18 ตามลำดับ ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นในปี 2543 และ 2544 จะเห็นได้ว่าเมื่อเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงวิกฤต คริวเรือนภาคได้จะพยายามลดค่าใช้จ่ายลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคได้มีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 20.49 และ

25.49 ตามลำดับ เนื่องจากในช่วงปี 2545-2547 ภาวะเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น คริวเรือนภาคใต้จึงให้ความสำคัญในหมวดนี้เพิ่มขึ้น เพื่อใช้เป็นยานพาหนะและการติดต่อสื่อสาร

หมวดการบันเทิงและการอ่าน ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.70 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.32 1.29 1.78 และ 1.69 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่านในช่วงปี 2541-2544 มีแนวโน้มลดลงตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 1.66 และ 1.73 ตามลำดับ ก่อนปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2547

หมวดการศึกษา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.79 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.26 2.64 2.50 และ 2.40 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและคริวเรือนภาคใต้ยังคงให้ความสำคัญกับหมวดนี้ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา โดยมีสัดส่วนลดลงร้อยละ 2.12 และ 1.80 ตามลำดับ

หมวดเบ็ดเตล็ด ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 0.98 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 0.98 0.59 0.60 และ 0.54 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ในช่วงปี 2541-2544 การใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มลดลง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.03 และ 1.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 : ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนภาคใต้

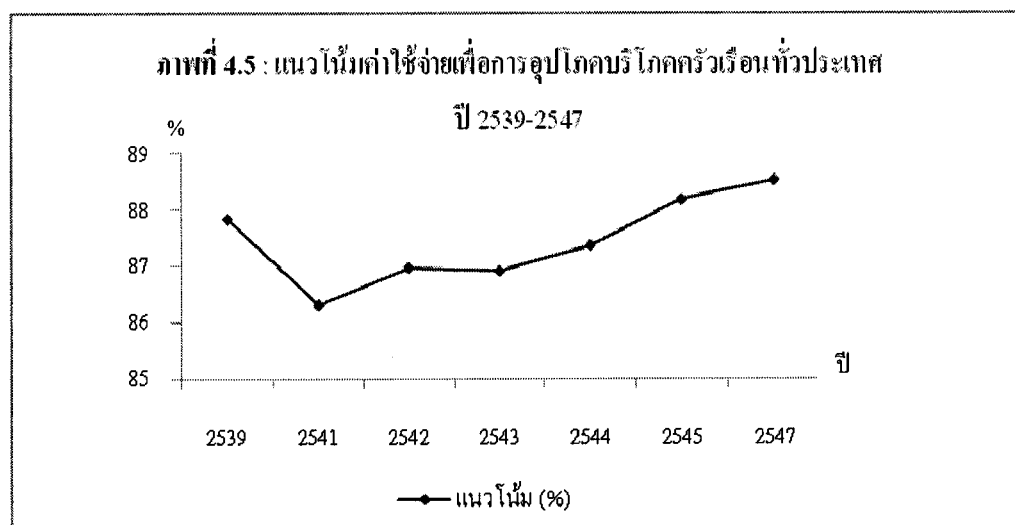
หน่วย : บาท

ประเภทของค่าใช้จ่าย	ภาคใต้						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	105,516	116,112	107,964	111,216	115,164	128,412	154,692
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	92,976	99,300	92,832	96,660	100,896	114,696	138,300
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (%)	100	100	100	100	100	100	100
หมวดอาหารและเครื่องดื่ม	38.73	43.18	42.13	39.39	39.94	41.08	37.06
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	1.95	1.22	1.98	1.86	1.77	1.37	1.87
หมวดยาสูบ	2.25	1.60	1.99	1.78	1.68	1.44	1.34
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	6.70	4.68	5.08	5.46	4.21	4.37	4.77
หมวดที่อยู่อาศัย	19.14	22.67	23.28	23.27	22.81	21.16	19.70
หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	5.43	2.86	2.52	3.23	2.79	2.43	2.42
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	2.68	2.90	3.09	3.05	2.97	2.87	2.79
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	18.64	16.34	15.41	17.08	19.18	20.49	25.49
หมวดการบันเทิงและการอ่าน	1.70	1.32	1.29	1.78	1.69	1.66	1.73
หมวดการศึกษา	1.79	2.26	2.64	2.50	2.40	2.12	1.80
หมวดเบ็ดเตล็ด	0.98	0.98	0.59	0.60	0.54	1.03	1.03
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค	12,540	16,812	15,132	14,556	14,268	13,716	16,392
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	88.12	85.52	85.98	86.91	87.61	89.32	89.40
สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	11.88	14.48	14.02	13.09	12.39	10.68	10.60

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.2.5 การบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ ในปี 2539 มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 110,280 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 87.83 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคร้อยละ 12.17 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 124,668 122,856 118,176 และ 120,300 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2543 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 86.30 86.96 86.90 และ 87.36 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 13.70 13.04 13.10 และ 12.64 ตามลำดับ ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 เช่นกัน และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนทั่วประเทศ ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 130,668 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.77 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 11.83 ก่อนที่ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 147,564 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 88.52 และค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ร้อยละ 11.48 ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนภาคทั่วประเทศ ตั้งแต่ ปี 2539-2547 พบว่า ครัวเรือนภาคทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม สูงสุด รองลงมา ได้แก่ หมวดที่อยู่อาศัย หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร และหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ส่วนในหมวดอื่นๆ พบว่า มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก สังเกตได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้วครัวเรือนภาคทั่วประเทศ ยังคงให้ความสำคัญบริโภคในหมวดสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือสินค้าที่มีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basical Needs) พิจารณาจากกราฟ

พฤติกรรมการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ เมื่อแยกพิจารณาเป็นหมวด พบว่า

หมวดอาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 36.63 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 40.69 38.28 37.09 และ 37.23 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2541 แม้ว่าครัวเรือนทั่วประเทศจะประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ครัวเรือนทั่วประเทศยังคงให้ความสำคัญมากขึ้นเพราะหมวดอาหารและเครื่องดื่มเป็นหมวดที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิต ก่อนที่จะปรับลดลง เนื่องจากครัวเรือนทั่วประเทศมีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น เพราะไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะเป็นไปในทิศทางใด ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในปี 2545 ก่อนที่จะปรับลดลงอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 38.06 และ 34.63 ตามลำดับ เพราะครัวเรือนทั่วประเทศเริ่มสนใจใช้จ่ายในหมวดยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น

หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.81 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.70 2.01 2.30 และ 2.11 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีแนวโน้มลดลงในปี 2541 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนทั่วประเทศย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีสัดส่วนลดลงในปี 2545 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.49 และ 1.89 ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนทั่วประเทศเริ่มใส่ใจในเรื่องของสุขภาพมากขึ้น จึงพยายามที่จะลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแทน

หมวดยาสูบ ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.77

และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.35 1.46 1.39 และ 1.26 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีแนวโน้มลดลงในปี 2541 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ครัวเรือนทั่วประเทศย่อมลดการบริโภคในหมวดสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นลง ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดยาสูบ มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.08 และ 0.98 ตามลำดับ เช่นเดียวกับกับหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ แสดงว่าครัวเรือนทั่วประเทศต้องการลดการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเลือกบริโภคสินค้าที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีพ

หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 5.43 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 4.03 4.53 4.41 และ 3.63 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีแนวโน้มลดลงในปี 2541 ตามภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง คริวเรือนทั่วประเทศย่อมระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น โดยเน้นการบริโภคที่มีความจำเป็นเป็นหลัก ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.69 และ 3.54 ตามลำดับ

หมวดที่อยู่อาศัย ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 23.10 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 24.78 25.53 25.51 และ 25.68 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยังอยู่ในช่วงที่กำลังฟื้นตัว คริวเรือนทั่วประเทศกลับให้ความสำคัญในหมวดนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นั่นเอง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดที่อยู่อาศัย กลับมีสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 23.90 และ 23.07 ตามลำดับ

หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 4.25 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 3.20 3.07 3.07 และ 3.01 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นแนวโน้มที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านสุขภาพ แม้ว่าคริวเรือนทั่วประเทศจะเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ปัญหาด้านสุขภาพไม่ได้แปรผันไปตามภาวะเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา มีสัดส่วนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.62 และ 2.41 ตามลำดับ

หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 2.73 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.72 2.94 3.11 และ 3.09 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า คริวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล โดยมีสัดส่วนร้อยละ 3.06 และ 2.94 ตามลำดับ ก่อนที่จะลดลงในปี 2547

หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคบริโภคร้อยละ 17.52 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 15.45 15.84 17.15 และ 17.96 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีแนวโน้มลดลง ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ในปี 2543 และ 2544 จะเห็นได้ว่าเมื่อ

เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงวิกฤต ครัวเรือนทั่วประเทศจะพยายามลดลงค่าใช้จ่ายลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและกลับมาใช้จ่ายในสัดส่วนเท่ากับช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอีกครั้งหนึ่ง ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 20.08 และ 24.54 ตามลำดับ เพราะเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้นทำให้ครัวเรือนทั่วประเทศใช้จ่ายในหมวดนี้มากขึ้น เพื่อเป็นยานพาหนะสำหรับการเดินทางและการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารที่จำเป็นต้องใช้อินเตอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

หมวดการบันเทิงและการอ่าน ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.47 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.01 1.98 2.09 และ 2.14 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดการบันเทิงและการอ่าน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.26 และ 2.18 ตามลำดับ ซึ่งปรับเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

หมวดการศึกษา ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 2.09 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 2.71 3.11 2.09 และ 2.83 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แม้ว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและครัวเรือนทั่วประเทศยังคงให้ความสำคัญกับหมวดนี้ ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดการศึกษา โดยมีสัดส่วนร้อยละ 2.68 และ 2.44 ตามลำดับ ซึ่งปรับลดลงเพียงเล็กน้อย

หมวดเบ็ดเตล็ด ในปี 2539 มีสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคร้อยละ 1.20 และในช่วงปี 2541-2544 มีสัดส่วนร้อยละ 1.37 1.27 0.98 และ 1.05 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด มีแนวโน้มไม่แตกต่างจากปี 2539 ส่วนในปี 2545 และ 2547 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีการใช้จ่ายในหมวดเบ็ดเตล็ด โดยมีสัดส่วนร้อยละ 1.05 และ 1.39 ตามลำดับ ซึ่งมีสัดส่วนไม่แตกต่างจากช่วงปี 2541-2544 เช่นกัน

ตารางที่ 4.5 : ประเภทค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศ

หน่วย : บาท

ประเภทของค่าใช้จ่าย	ทั่วประเทศ						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	110,280	124,668	122,856	118,176	120,300	130,668	147,564
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	96,864	107,592	106,836	102,696	105,096	115,212	130,620
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (%)	100	100	100	100	100	100	100
หมวดอาหารและเครื่องดื่ม	36.63	40.69	38.28	37.09	37.23	38.06	34.63
หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	2.81	1.70	2.01	2.30	2.11	1.49	1.89
หมวดยาสูบ	1.77	1.35	1.46	1.39	1.26	1.08	0.98
หมวดเครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	5.43	4.03	4.53	4.41	3.63	3.69	3.54
หมวดที่อยู่อาศัย	23.10	24.78	25.53	25.51	25.68	23.90	23.07
หมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	4.25	3.20	3.07	3.07	3.01	2.62	2.41
หมวดค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	2.73	2.72	2.94	3.11	3.09	3.06	2.94
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	17.52	15.45	15.84	17.15	17.96	20.08	24.54
หมวดการบันเทิงและการอ่าน	2.47	2.01	1.98	2.09	2.14	2.26	2.18
หมวดการศึกษา	2.09	2.71	3.11	2.90	2.83	2.68	2.44
หมวดเบ็ดเตล็ด	1.20	1.37	1.27	0.98	1.05	1.07	1.39
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค	13,416	17,076	16,020	15,480	15,204	15,456	16,944
สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	87.83	86.30	86.96	86.90	87.36	88.17	88.52
สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น (%)	12.17	13.70	13.04	13.10	12.64	11.83	11.48

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

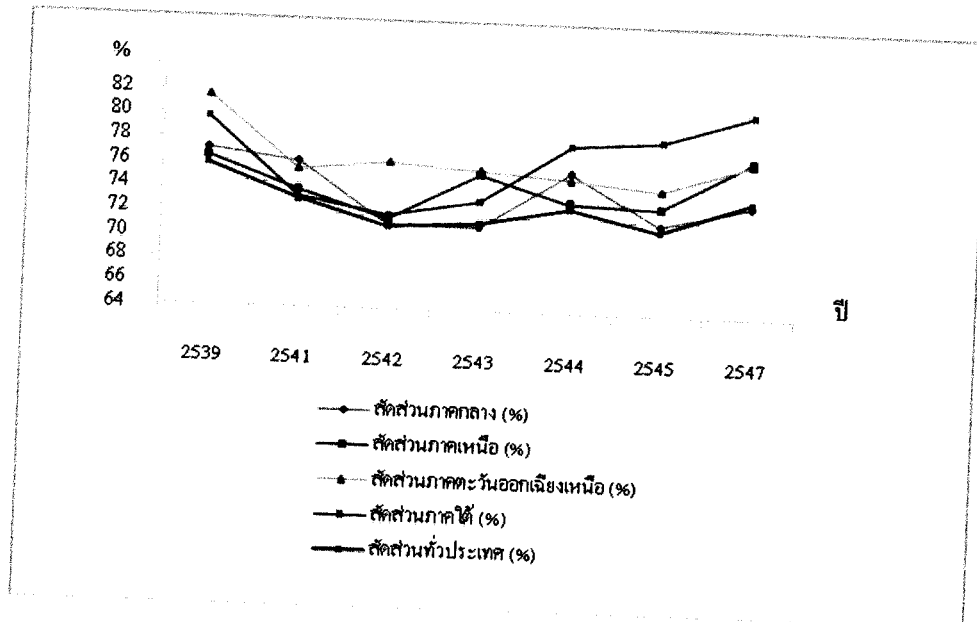
4.2.6 เปรียบเทียบสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภคต่อรายได้ประจำของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำในแต่ละภาคของครัวเรือน ในปี 2539 จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน การใช้จ่ายหลักยังคงอยู่ในหมวดอาหารและเครื่องดื่ม และแนวโน้มสัดส่วนของการบริโภคเริ่มลดลงในปี 2541 เนื่องจากผลของวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ช่วงกลางปี 2540 เป็นต้นมา มีการเลิกจ้างงาน ธุรกิจต่างๆ และบริษัทเงินทุนหลายแห่งปิดดำเนินการ ทำให้ครัวเรือนระมัดระวังการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น โดยการลดการใช้จ่ายในสินค้าที่ไม่จำเป็น จากตารางที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า ครัวเรือนทั่วทุกภาคของประเทศไทย แนวโน้มสัดส่วนการบริโภคลดลง โดยเฉพาะภาคใต้ ในปี 2541 สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำลดลงเหลือเพียงร้อยละ 73.32 เดิมในปี 2539 สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 79.74 แนวโน้มสัดส่วนการบริโภคในปี 2542 -2543 ยังมีแนวโน้มที่ลดลง เพราะช่วงนี้ราคายางพาราเริ่มตกต่ำ จะมีเฉพาะครัวเรือนภาคเหนือ ที่สัดส่วนการบริโภคปรับเพิ่มขึ้นมาก เพราะเป็นช่วงที่รัฐบาลได้พยายามดำเนินการปรับโครงสร้างเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ จนส่งผลให้ ในปี 2544 สัดส่วนการบริโภคเริ่มปรับตัวดีขึ้น เนื่องจากผลของการเร่งดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจ ในการสร้างอาชีพ สร้างงานและเพิ่มรายได้ ให้กับครัวเรือนส่วนแนวโน้มนปี 2545 สัดส่วนของการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศลดลง โดยเฉพาะภาคกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการระบาดของโรค SARs จากนั้นแนวโน้มในปี 2547 ครัวเรือนทั่วทุกภาคมีสัดส่วนการบริโภคเริ่มปรับตัวดีขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโดยรวมปรับตัวดีขึ้น อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำส่งผลให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค ทำให้ครัวเรือนมีอำนาจซื้อมากขึ้นและมีการนำเงินออมออกมาใช้จ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนภาคใต้สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำสูงถึงร้อยละ 80.95 เนื่องจากราคาสินค้าเกษตรสูงขึ้น โดยเฉพาะราคายางพาราที่ราคาเริ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2544 เรื่อยมากระทั่งถึงปี 2547

ตารางที่ 4.6 : สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำของครัวเรือน (%)

ปี	ภาค				
	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ทั่วประเทศ
2539	77.11	76.50	81.59	79.74	75.88
2541	76.20	73.82	75.58	73.32	73.07
2542	71.16	71.63	76.32	71.87	70.99
2543	71.07	75.48	75.83	73.15	71.39
2544	75.75	73.26	75.19	78.00	72.77
2545	71.57	72.97	74.49	78.53	71.08
2547	73.29	77.01	76.85	80.95	73.66

ภาพที่ 4.6 : สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อรายได้ประจำของครัวเรือน

4.2 ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนไทย

ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือน มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริโภค เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น อีกสาเหตุหนึ่งก็คือครัวเรือนต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยพยายามปรับปรุงการบริโภคของตนเองให้ดีขึ้น เพราะความเป็นอยู่ในปัจจุบันมีความร่ำรวยมากกว่าในอดีต สำหรับการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านรายได้และสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน ซึ่งเป็นตัวแปรที่จะทำให้การบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้ครัวเรือน นำมาวางแผนบริโภคในชีวิตประจำวันและในอนาคตได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2.1 รายได้ของครัวเรือน

เมื่อพิจารณาถึงรายได้ของครัวเรือน จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2539-2547 โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วนประกอบไปด้วย

1. รายได้ของครัวเรือนภาคกลาง

พบว่า ครัวเรือนภาคกลาง ในปี 2539 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 130,884 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.44 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.56 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคกลางมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 151,716 153,432 156,144

และ 153,684 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2544 แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.09 98.94 98.85 และ 98.93 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.91 1.06 1.15 และ 1.07 ตามลำดับ ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 เช่นกัน และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่าในปี 2545 คริวเรือนภาคกลางมีรายได้ทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 169,536 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.55 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 1.45 ก่อนที่รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 196,260 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.99 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.01

ตารางที่ 4.7 : ที่มาของรายได้คริวเรือนภาคกลาง

ที่มาของรายได้	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2547
รายได้ทั้งสิ้น	130,884	151,716	153,432	156,144	153,684	169,536	196,260
รายได้ประจำ	128,844	148,812	151,800	154,344	152,040	167,076	194,280
รายรับอื่นๆที่เป็นตัวเงิน	2,040	2,904	1,632	1,800	1,644	2,460	1,980
สัดส่วนรายได้ประจำต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	98.44	98.09	98.94	98.85	98.93	98.55	98.99
สัดส่วนรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	1.56	1.91	1.06	1.15	1.07	1.45	1.01

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. รายได้ของคริวเรือนภาคเหนือ

พบว่า คริวเรือนภาคเหนือ ในปี 2539 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 99,972 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.49 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 2.51 ในปี 2541-2544 คริวเรือนภาคเหนือมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 117,348 123,036 103,824 และ 107,160 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2543 แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.78 96.69 97.34 และ 97.95 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 2.22 3.31 2.66 และ 2.05 ตามลำดับ ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 เช่นกัน และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่าในปี 2545 คริวเรือนภาคเหนือมีรายได้ทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 114,360 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.45 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 2.55 ก่อนที่รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 130,260 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.48 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.79

ตารางที่ 4.8 : ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคเหนือ

ที่มาของรายได้	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2547
รายได้ทั้งสิ้น	99,972	117,348	123,036	103,824	107,160	114,360	130,260
รายได้ประจำ	97,464	114,744	118,968	101,064	104,964	111,444	128,280
รายรับอื่นๆที่เป็นตัวเงิน	2,508	2,604	4,068	2,760	2,196	2,916	2,328
สัดส่วนรายได้ประจำต่อรายได้ทั้งสิ้น(%)	97.49	97.78	96.69	97.34	97.95	97.45	98.48
สัดส่วนรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	2.51	2.22	3.31	2.66	2.05	2.55	1.79

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. รายได้ของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2539 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 88,656 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.62 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 2.38 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 102,552 97,656 93,180 และ 99,372 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2542 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.53 98.07 97.93 และ 97.69 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 2.47 1.93 2.06 และ 3.31 ตามลำดับ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี จากปี 2539 ปรับลดลงในปี 2542 ก่อนที่จะปรับเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 111,348 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.52 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 2.48 และรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 121,668 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.97 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 2.03

ตารางที่ 4.9 : ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มาของรายได้	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2547
รายได้ทั้งสิ้น	88,656	102,552	97,656	93,180	99,372	111,348	121,668
รายได้ประจำ	86,544	100,020	95,772	91,248	97,080	108,588	119,196
รายรับอื่นๆที่เป็นตัวเงิน	2,112	2,532	1,884	1,920	2,292	2,760	2,472
สัดส่วนรายได้ประจำต่อรายได้ทั้งสิ้น(%)	97.62	97.53	98.07	97.93	97.69	97.52	97.97
สัดส่วนรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	2.38	2.47	1.93	2.06	2.31	2.48	2.03

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4. รายได้ของครัวเรือนภาคใต้

พบว่า ครัวเรือนภาคใต้ในปี 2539 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 118,152 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.68 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.32 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนภาคใต้มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 137,532 131,436 134,232 และ 130,968 บาท ตามลำดับ ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลงในปี 2542 และเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยในปี 2543 แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.47 98.27 98.44 และ 98.76 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.53 1.73 1.56 และ 1.24 ตามลำดับ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี จากปี 2539 ก่อนจะปรับลดลงอีกครั้งในปี 2544 และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนภาคใต้มีรายได้ทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 149,844 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 97.47 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 2.53 และรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีปรับเพิ่มขึ้นอีกในปี 2547 จำนวน 173,628 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.40 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.60

ตารางที่ 4.10 : ที่มาของรายได้ครัวเรือนภาคใต้

ที่มาของรายได้	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2547
รายได้ทั้งสิ้น	118,152	137,532	131,436	134,232	130,968	149,844	173,628
รายได้ประจำ	116,592	135,432	129,168	132,144	129,348	146,052	170,844
รายรับอื่นๆที่เป็นตัวเงิน	1,560	2,100	2,268	2,088	1,620	3,792	2,784
สัดส่วนรายได้ประจำต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	98.68	98.47	98.27	98.44	98.76	97.47	98.40
สัดส่วนรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	1.32	1.53	1.73	1.56	1.24	2.53	1.60

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

5. รายได้ของครัวเรือนทั่วประเทศ

พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศ ในปี 2539 มีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยปีละ 129,348 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.68 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.32 ในปี 2541-2544 ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นจากปี 2539 มีจำนวน 149,904 152,748 145,800 และ 146,220 บาท ตามลำดับ ก่อนที่มีแนวโน้มลดลงในปี 2543 และเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2544 แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.23 98.52 98.67 และ 98.77 ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจากปี 2539 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆร้อยละ 1.77 1.48 1.33 และ 1.23 ตามลำดับ ยังเป็นสัดส่วนที่ไม่แตกต่างจาก ปี 2539 เช่นกัน และเมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปี 2545 และ 2547 พบว่า ในปี 2545 ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้ทั้งสิ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 164,832 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ

ละ 98.34 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 1.66 ก่อนที่รายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อปีจะปรับเพิ่มขึ้นอีก ในปี 2547 จำนวน 179,556 บาท แบ่งเป็นรายได้ประจำร้อยละ 98.76 และรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ร้อยละ 1.24

ตารางที่ 4.11 : ที่มาของรายได้ครัวเรือนทั่วประเทศ

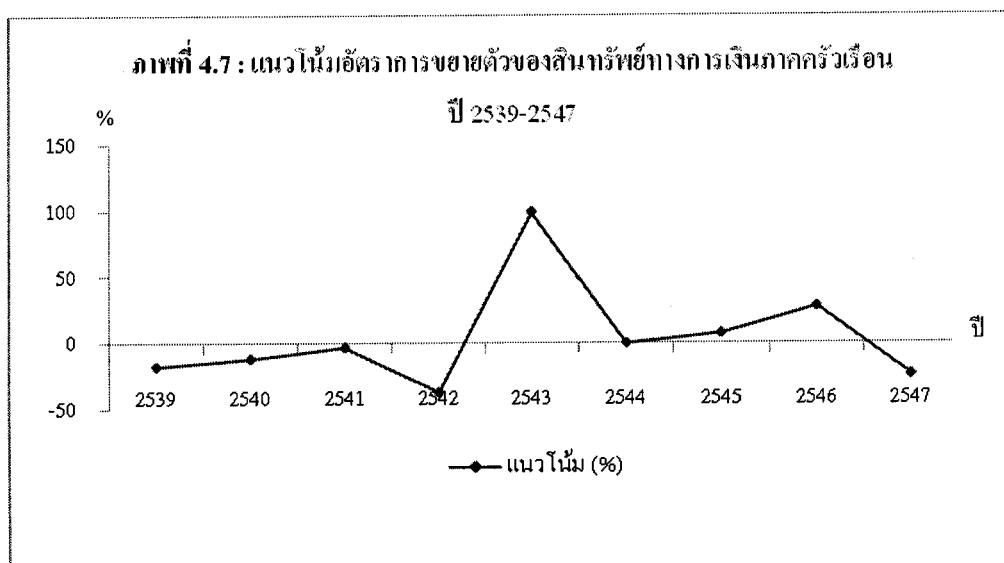
ที่มาของรายได้	ปี 2539	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2547
รายได้ทั้งสิ้น	129,348	149,904	152,748	145,800	146,220	164,832	179,556
รายได้ประจำ	127,646	147,252	150,492	143,856	144,420	162,096	177,336
รายรับอื่นๆที่เป็นตัวเงิน	1,702	2,652	2,256	1,944	1,800	2,736	2,220
สัดส่วนรายได้ประจำต่อรายได้ทั้งสิ้น(%)	98.68	98.23	98.52	98.67	98.77	98.34	98.76
สัดส่วนรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆต่อรายได้ทั้งสิ้น (%)	1.32	1.77	1.48	1.33	1.23	1.66	1.24

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

4.2.2 สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน

สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนถือเป็นอีกตัวแปรหนึ่งในบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย (Flow-of-Funds Accounts of Thailand) กล่าวคือ สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน ได้สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนสำหรับใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน และในอนาคตของครัวเรือน และยังเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับภาครัฐและภาคเอกชน ที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ วางแผนในการบริหารจัดการองค์กรในภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เมื่อพิจารณาถึงการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนตั้งแต่ปี 2539 – 2547 พบว่า ในปี 2539 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศเริ่มก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนมีอัตราการเติบโตลดลงจากจากปีที่ผ่านมาเหลือร้อยละ 17.76 เนื่องจากระดับรายได้และเงินออมภาคครัวเรือนชะลอตัวลง โดยเฉพาะการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์และการลงทุนในตราสารการเงินลดลง ในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ โดยในปี 2540 และปี 2541 แนวโน้มของสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนยังคงมีอัตราการเติบโตลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11.62 และ 3.05 ตามลำดับ เนื่องจากผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจและประชาชนขาดความเชื่อมั่นในบริษัทเงินทุนบางแห่งที่มีปัญหาสภาพคล่อง จึงพากันถอนเงินฝากในรูปตัวสัญญาใช้เงินแล้วนำไปฝากกับธนาคารพาณิชย์ที่มีความมั่นคงมากกว่า ประกอบกับการกู้ยืมระยะสั้น การกู้ยืมโดยการออกตัวเงิน การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์และสินเชื่อเพื่อการเข้าซื้อชดเชยตัวลงมากเมื่อเทียบกับธุรกรรมในปีก่อนหน้า และลดลงต่ำสุดในปี 2542 เนื่องจากภาคครัวเรือนส่วนใหญ่ถือเงินสดไว้เพราะความไม่มั่นใจในปัญหา Y2K และจากการที่อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำทำให้เงินฝากของ

ประชาชนที่ธนาคารชะลอลง และหันไปลงทุนในหุ้นของภาคธุรกิจและสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า ในปี 2543 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนปรับเปลี่ยนขึ้นคิดเป็นร้อยละ 98.69 เนื่องจากในปีนี้ครัวเรือนเริ่มมีความมั่นใจในระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพมากขึ้นและหลังจากที่ปี 2542 เกิดกระแสความไม่มั่นใจในปัญหา Y2K ประชาชนต้องถือเงินสดไว้เอง ส่งผลให้ในปี 2543 ประชาชนเริ่มเปลี่ยนจากการถือเงินสดมาฝากไว้กับสถาบันการเงินมากขึ้น ส่วนใหญ่ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การลงทุนในหลักทรัพย์ภาครัฐ และการออมเงินกับบริษัทประกันชีวิตเพิ่มขึ้น ก่อนที่จะปรับลดลงอีกครั้งในปี 2544 เหลือร้อยละ 0.33 เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ประชาชนบางส่วนหันไปลงทุนในหุ้นของภาคธุรกิจเอกชนและสหกรณ์ออมทรัพย์ และการลงทุนในตราสารทุน รวมทั้งการออมเงินไว้กับบริษัทประกันชีวิตซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และยังสามารถกู้เงินจากบริษัทได้อีกด้วย ส่วนในปี 2545 และ 2546 การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการลงทุนในหลักทรัพย์ภาครัฐเพิ่มขึ้น ในปี 2546 รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังได้จัดตั้งกองทุนรวมวายุภักดิ์ 1 ซึ่งเป็นกองทุนรวมแบบยึดหยุ่นประเภทไม่รับซื้อคืนหน่วยลงทุนก่อนสิ้นอายุโครงการ มีอายุ 10 ปี เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชนที่ต้องการออมเงินในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากต่ำ ประเภทของหลักทรัพย์ประกอบไปด้วย หุ้น พันธบัตร หุ้นกู้ ใบสำคัญแสดงสิทธิ และตราสารอนุพันธ์อื่น ทำให้การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนในช่วงนี้เพิ่มขึ้น ประกอบกับครัวเรือนยังนิยมออมเงินในบริษัทประกันชีวิตและกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2547 การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือนมีอัตราการเติบโตลดลงเหลือร้อยละ 23.85 เนื่องมาจากผลกระทบของภาวะภัยแล้ง การแพร่ระบาดของไข้หวัดนก จึงทำให้ครัวเรือนต้องชะลอการลงทุน แต่อย่างไรก็ตามประชาชนยังเชื่อมั่นในการฝากเงินไว้กับสถาบันการเงิน และยังคงลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน บริษัทประกันชีวิตและกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ตารางที่ 4.12 : แนวโน้มอัตราการขยายตัวของสินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน

ปี	สินทรัพย์ทางการเงินภาคครัวเรือน	อัตราการเติบโต (%)
2539	636,035	-17.76
2540	562,133	-11.62
2541	544,982	-3.05
2542	343,592	-36.95
2543	682,681	98.69
2544	570,592	-0.33
2545	613,970	7.6
2546	784,353	27.75
2547	597,290	-23.85

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งได้นำปัจจัยหรือตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน รวมทั้งพิจารณาว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางใดและมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ (Econometric) เพื่อทำการทดสอบใน 3 ทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรกิจิต สำหรับการทดสอบทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ได้แยกวิเคราะห์เป็นการบริโภคของครัวเรือนแบ่งเป็นรายภาค ซึ่งประกอบไปด้วย ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ส่วนอีก 2 ทฤษฎีที่เหลือ ได้แก่ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรกิจิต จะวิเคราะห์เฉพาะการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเอาตัวแปร รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) ซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษา มาทำการทดสอบสมมติฐานเพื่อดูว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางใดกับค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) และมีอิทธิพลในการกำหนดปริมาณการบริโภคของครัวเรือนมากน้อยเพียงใด และจากสมมติฐานในการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยวิธีถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Linear Regression (Enter Method) ด้วยโปรแกรม SPSS (Statistical Packages for the Social Science) ซึ่งนำตัวแปรเชิงปริมาณดังกล่าว มาเขียนให้อยู่ในรูปของฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2547 รวมระยะเวลา 9 ปี โดยการนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน และจากการประมาณการฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย ได้ให้ผลตามรายละเอียด ที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

5.1 ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์

ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายในการบริโภคว่า เมื่อรายได้สุทธิ (Disposable Income) เพิ่มขึ้น จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การบริโภคจะแปรผันตามรายได้สุทธิ ในส่วนของหัวข้อนี้ ข้อมูลสำหรับการบริโภค กำหนดให้ใช้ “ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนต่อปี” ส่วนข้อมูลรายได้ ตามทฤษฎีการบริโภค ระบุว่า การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิ (Disposable Income) แต่การศึกษาในครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลมาจากรายได้ของครัวเรือน จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน จึงกำหนดให้ใช้ข้อมูล “รายได้ประจำของครัวเรือนต่อปี” ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ปรับค่าแล้ว โดยการหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI)⁶ เพื่อนำมาใช้ในการประมาณการ การบริโภคของครัวเรือน ว่าข้อมูลหรือตัวแปรดังกล่าว จะสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์กับการบริโภคของครัวเรือนได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์เป็นรายภาค จำนวน 4 ภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยมีสมการที่ใช้ในการประมาณการ ดังต่อไปนี้

$$C = a + a_1 Y_r + a_2 D ; 0 < a_1 < 1$$

โดยกำหนดให้

ตัวแปรตาม	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
ตัวแปรอิสระ	Y_r	คือ	รายได้ที่แท้จริง
และ	a	คือ	การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
	a_1	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_r (เมื่อ Y_r เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
	a_2	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อดูสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤตต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

⁶ รายละเอียดการคำนวณอยู่ในภาคผนวก ก

D คือ ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)

โดยกำหนดให้

D คือ 0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

D คือ 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540 - พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

5.1.1 ภาคกลาง

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง จากการวิเคราะห์สมการโดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

$$C = 250.193 + 0.611Y_r - 48.060D$$

t-Statistic	(1.163)	(4.527)**	(-1.171)
Significant	(0.289)	(0.004)**	(0.286)
R^2	= 0.774	Adjusted R^2	= 0.698
F-test	= 10.250	Durbin-Watson	= 1.875

โดยที่ **มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริง (Y_r) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคกลางเพิ่มขึ้น 0.611 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) 0.611 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า การบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ ที่ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ และเมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.004 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.004)*100$ หรือประมาณร้อยละ 99.6

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.286 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.286)*100$ หรือประมาณร้อยละ 71.4 แสดงว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.774 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริง (Y_r) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนภาคกลาง สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 77.4 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.698 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 69.8 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 10.250 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.012 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคกลางได้อย่างเหมาะสมและมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.875 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

5.1.2 ครัวเรือนภาคเหนือ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ จากการวิเคราะห์สมการโดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

$$C = 21.595 + 0.746Y_r - 25.595D$$

t-Statistic	(0.174)	(7.109)**	(-1.098)
Significant	(0.868)	(0.000)**	(0.314)
R^2	= 0.897	Adjusted R^2	= 0.863
F-test	= 26.242	Durbin-Watson	= 1.679

โดยที่ **มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริง(Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่าถ้ารายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคเหนือเพิ่มขึ้น 0.746 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค(MPC) 0.746 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่าการบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ของเคนส์ ที่ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.000 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.000)*100$ หรือประมาณร้อยละ 100

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.314 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.314)*100$ หรือประมาณร้อยละ 68.6 แสดงว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่มีผลกระทบต่อกรบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.897 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริง (Y_t) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนภาคเหนือ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 89.7 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjust R^2) เท่ากับ 0.863 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 86.3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 26.242 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมกรบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือได้อย่างเหมาะสม และมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.679 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

5.1.3 ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการวิเคราะห์สมการ โดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

$$C = 40.693 + 0.777Y_t - 57.843D$$

t-Statistic	(0.521)	(10.573)**	(-4.087)**
Significant	(0.621)	(0.000)**	(0.006)**
R^2	= 0.957	Adjusted R^2	= 0.942
F-test	= 66.174	Durbin-Watson	= 1.852

โดยที่ **มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริง (Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น 0.777 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) 0.777 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า การบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ ที่ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.000 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.000)*100$ หรือประมาณร้อยละ 100

ตัวแปรหุ่น (D) มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.006 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.006)*100$ หรือประมาณร้อยละ 99.4 แสดงว่าในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อพยพเข้ามาทำงานหรือส่งบุตรหลานเข้ามาทำงานในเมืองหลวง เพื่อส่งเงินกลับภูมิลำเนาสำหรับใช้จ่าย เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ประสบกับปัญหาการว่างงาน ไม่มีเงินส่งกลับบ้าน และต้องย้ายกลับภูมิลำเนาเช่นเดิม ดังนั้น ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจึงส่งผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.957 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริง (Y_t) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 95.7 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.942 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 94.2 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่

มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 66.174 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อย่างเหมาะสมและมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.852 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

5.1.4 ครัวเรือนภาคใต้

เพื่อให้ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎี ผู้ศึกษาจึงได้ทำการ Run Regression ที่เหมาะสมสำหรับวิเคราะห์การบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ จึงกำหนด ตัวแปรหุ่น (D) ให้มีรูปแบบดังนี้

D = 0 ในปี พ.ศ. 2539 , และ พ.ศ.2545 -2547 เป็นช่วงที่ครัวเรือนภาคใต้ไม่ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

D = 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540 - 2544 เป็นช่วงที่ครัวเรือนภาคใต้ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ จากการวิเคราะห์สมการโดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

C	=	-45.000	+	0.828Y _t	-	68.267D
t-Statistic		(-0.193)		(5.372)**		(-2.307)
Significant		(0.853)		(0.002)**		(0.061)
R ²	=	0.949		Adjusted R ²	=	0.932
F-test	=	55.996		Durbin-Watson	=	2.268

โดยที่ **มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริง (Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่าถ้ารายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคใต้เพิ่มขึ้น 0.828 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) 0.828 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า การบริโภคที่แท้จริงมี

ความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ของเคนส์ ที่ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.002 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.002)*100$ หรือประมาณร้อยละ 99.8

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แต่มีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.10 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.061 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.061)*100$ หรือประมาณร้อยละ 93.9 แสดงว่า ในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อ การบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 จากผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ภาคการเกษตรซึ่งเป็นเศรษฐกิจหลักของภาคใต้ โดยเฉพาะยางพาราที่ถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้มีราคาตกต่ำ จนส่งผลกระทบต่อ การบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ในช่วงดังกล่าว

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.949 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริง (Y_t) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนภาคใต้ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 94.9 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjust R^2) เท่ากับ 0.932 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 93.2 เปอร์เซ็นต์ แสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 55.996 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรม การบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ได้อย่างเหมาะสม และมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 2.268 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

จากผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณข้างต้นของครัวเรือนภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผู้ศึกษาได้นำเอาค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) ของแต่ละภาค มาแสดงในรูปของตาราง โดยการเรียงลำดับค่า MPC จากมากไปหาน้อย จะได้ว่า

ภาค	ค่า MPC
ภาคใต้	0.828
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.777
ภาคเหนือ	0.746
ภาคกลาง	0.611

จากค่าในตาราง พบว่า ภาคใต้เป็นภาคที่มีค่า MPC สูงสุด มีค่า 0.828 แสดงว่าเมื่อครัวเรือนภาคใต้มีรายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคใต้เพิ่มขึ้น 0.828 หน่วย รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีค่า MPC 0.777 , 0.746 และ 0.611 ตามลำดับ จากการพิจารณาค่า MPC แล้ว แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนภาคใต้เป็นภาคที่มีการใช้จ่ายในการบริโภคสูงกว่าภาคอื่นๆ ในช่วงที่ทำการศึกษา หากเมื่อพิจารณาแนวโน้มสัดส่วนการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในช่วงปี 2539-2547 จากข้อมูลทศนิยมของแต่ละภาคในรูปของตาราง พบว่า

หน่วย : เปอร์เซ็นต์(%)

ภาค	การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร						
	ปี						
	2539	2541	2542	2543	2544	2545	2547
กลาง	16.25	16.02	15.46	18.30	19.23	20.80	25.47
เหนือ	18.49	15.81	16.34	17.79	16.64	18.42	24.31
ตะวันออกเฉียงเหนือ	16.50	13.81	13.61	14.90	15.03	16.64	20.93
ใต้	18.64	16.34	15.41	17.08	19.18	20.49	25.49

การที่ค่า MPC ของภาคใต้ที่มีค่าสูงกว่าภาคอื่นๆ เมื่อพิจารณาจากการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารของครัวเรือนภาคใต้ ในช่วงปี 2545-2547 พบว่ามีสัดส่วนสูงกว่าปีที่ผ่านมา เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศปรับตัวดีขึ้น ส่งผลให้สินค้าเกษตรมีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะราคายางพาราที่เป็นพืชเศรษฐกิจของภาคใต้ และยังมีปัจจัยสำคัญจากราคายางในตลาดต่างประเทศสูงขึ้นและสต็อกยางที่ลดลงตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง ทำให้อุปสงค์ของการใช้ยางพาราเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ครัวเรือนภาคใต้มีรายได้จากการขายยางพาราเพิ่มขึ้นและมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนภาคใต้นำรายได้จากการขายยางพาราไปซื้อรถยนต์ เพื่อใช้สำหรับเป็นยานพาหนะในการขนส่ง ที่มีค่าน้ำมัน ค่าอะไหล่และอุปกรณ์ต่างๆ ค่าซ่อมแซม รวมด้วย รวมถึงการซื้อโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดต่อสื่อสาร จึงทำให้ครัวเรือนภาคใต้มีการใช้จ่ายสูงกว่าภาคอื่นๆ ส่วนภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ในช่วงปี 2545-2547 เศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ผลจากนโยบายของรัฐบาลทักษิณ (ทักษิณโมมิค) ที่กระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศโดยกระจายทรัพยากรทางการเงินไปสู่ประชาชนระดับ “รากหญ้า” ผ่านโครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของครัวเรือนระดับภูมิภาค เป็นต้นว่า โครงการพักชำระหนี้ของเกษตรกร โครงการธนาคารประชาชนโดยธนาคารออมสิน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นำเงินไปซื้อจักรยานยนต์ หรือโทรศัพท์มือถือ จึงทำให้การใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น ส่วนภาคกลาง ในช่วงปี 2545-2547 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาเช่นเดียวกันกับภาคอื่นและมีสัดส่วนใกล้เคียงกับภาคใต้ แต่เนื่องจากภาคกลางโดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นเขตชุมชนเมืองและเป็นย่านธุรกิจการค้าจึงจำเป็นต้องใช้ยานพาหนะ ที่ยังรวมไปถึง ค่ารถโดยสารประจำทาง ค่าแท็กซี่ และค่าบริการติดต่อสื่อสารประเภทโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เพื่อการทำงานและการดำเนินธุรกิจตามภาวะเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้น และเพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของสังคมเมือง จึงส่งผลให้การใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวเพิ่มขึ้น

5.2 ทฤษฎีรายได้ถาวร

ทฤษฎีรายได้ถาวร ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายในการบริโภคว่า ผู้บริโภคจะเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดภายใต้รายได้ตลอดชีวิต ซึ่งรายได้ที่ใช้ในการบริโภคนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบันเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับการประมาณการรายได้ในระยะยาว ทั้งนี้หากรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ผู้บริโภคจะต้องคาดการณ์อีกต่อไปว่าเป็นการเพิ่มแบบถาวรหรือไม่ เพราะถ้าเป็นการเพิ่มแบบชั่วคราว ถือว่าไม่มีอิทธิพลในการกำหนดการบริโภค ประกอบกับรายได้ถาวรยังขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตซึ่งไม่สามารถวัดค่าได้โดยตรง จึงได้หารรายได้ถาวรจากค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายได้ปัจจุบันและรายได้ในอดีต และให้รายได้ในปัจจุบันมีน้ำหนักมากกว่ารายได้ในอดีต สำหรับการศึกษานี้ครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลมาจากรายได้ของครัวเรือน จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยเลือกใช้ “ข้อมูลรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือนต่อปี” ซึ่งน่าจะสามารถอธิบายถึงการบริโภคของครัวเรือนได้ดีพอสมควร มาเป็นตัวแทนของการศึกษา ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการบริโภคนั้นใช้ “ข้อมูลค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนต่อปี” ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ปรับค่าแล้ว โดยการหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI)⁷ เพื่อที่ครัวเรือนจะได้วางแผนปรับระดับการบริโภคปีถัดไป ได้อย่าง

⁷ รายละเอียดการคำนวณอยู่ในภาคผนวก ก

เหมาะสม และเพื่อความเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนได้มากน้อยเพียงใด โดยมีสมการที่ใช้ในการประมาณการ ดังต่อไปนี้

$$C = a + a_1Y_t + a_2Y_{t-1} + a_3D$$

โดยกำหนดให้

ตัวแปรตาม	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
ตัวแปรอิสระ	Y_t	คือ	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน
	Y_{t-1}	คือ	รายได้ที่แท้จริงในอดีต
และ	a	คือ	การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับ ศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
	a_1	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
	a_2	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_{t-1} (เมื่อ Y_{t-1} เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
	a_3	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อตรวจสอบการฉ้อโกง เศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อตรวจสอบผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

	D	คือ	ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)
โดยกำหนดให้			
	D	คือ	0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ
	D	คือ	1 ในช่วงปี พ.ศ.2540 - พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ จากการวิเคราะห์สมการ
โดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

$$C = -70.333 + 0.684Y_t + 0.118Y_{t-1} - 67.247D$$

t-Statistic	(-0.402)	(6.051)**	(0.871)	(-2.425)
Significant	(0.704)	(0.002)**	(0.424)	(0.060)
R^2	= 0.927	Adjusted R^2	= 0.883	
F-test	= 21.174	Durbin-Watson	= 1.861	

โดยที่ **มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน(Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่าถ้ารายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.684 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค(MPC) 0.684 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า การบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.002 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.002)*100$ หรือประมาณร้อยละ 99.8 แสดงว่าสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้ถาวรของมีลดัน ฟรีดแมน ทั้งนี้ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันยังถือเป็นรายได้หลักที่มีความมั่นคงต่อครัวเรือน สำหรับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ครัวเรือนจึงสามารถนำรายได้ดังกล่าวมาวางแผนในการบริโภคให้มีความสม่ำเสมอในระดับที่ครัวเรือนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ตลอดชั่วชีวิต

รายได้ที่แท้จริงในอดีต(Y_{t-1}) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.424 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.424)*100$ หรือประมาณร้อยละ 57.6 ทำให้รายได้ที่แท้จริงในอดีต(Y_{t-1}) ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือน เนื่องจากครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย และต้องหาเช่ากินค่า จึงทำให้ใช้จ่ายในอดีตหมดไปวันต่อวัน และไม่มีเหลือสำหรับนำมาใช้จ่ายในปัจจุบัน

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แต่มีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.10 ค่า Sig. มีค่าเท่ากับ 0.060 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.060)*100$ หรือประมาณร้อยละ 94.0 แสดงว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อการใช้บริการโลคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เนื่องจากผลของเศรษฐกิจตกต่ำจนเกิดการว่างงาน ทำให้ครัวเรือนลดการใช้จ่ายและระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น เช่น ลดการใช้จ่ายในหมวดสินค้าที่ไม่จำเป็น

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.927 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนทั่วประเทศสามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.7 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.883 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 88.3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 21.174 โดยที่ค่าของ F-Sig. เท่ากับ 0.003 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมของการบริโภคของครัวเรือนไทยได้อย่างเหมาะสมและมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.861 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

5.3 ทฤษฎีวงจรชีวิต

ทฤษฎีวงจรชีวิต ได้กล่าวถึงการบริโภคของบุคคลในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับรายได้ตลอดช่วงชีวิตของเขา ทั้งนี้หากบุคคลมีความมั่งคั่งและมีรายได้ตลอดชีวิต จะเป็นแหล่งเงินสำหรับการบริโภค และถ้าหากช่วงเวลาการทำงานยาวขึ้นเขาก็จะบริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้ตลอดชีวิตของเขาจะเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาในทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความมั่งคั่ง จึงได้นำเอาข้อมูลสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน จากบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย มาเป็นตัวแทนของความมั่งคั่งซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้ปรับค่าแล้ว โดยการหารด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI)⁸ เพื่อศึกษาว่า ถ้าหากครัวเรือนมีสินทรัพย์ทางการเงินไว้เพื่อการบริโภคในช่วงชีวิตนี้แล้ว สินทรัพย์ทางการเงินจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนเป็นไปในทิศทางใด จึงได้ประมาณการฟังก์ชันในการบริโภคของครัวเรือน ดังต่อไปนี้

⁸ รายละเอียดการคำนวณอยู่ในภาคผนวก ก

	C	=	$a + a_1 Y_r + a_2 W_L + a_3 D$
โดยกำหนดให้			
ตัวแปรตาม	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
ตัวแปรอิสระ	Y_r	คือ	รายได้ที่แท้จริง
	W_L	คือ	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง
และ	a	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
	a_1	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_r (เมื่อ Y_r เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
	a_2	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า W_L (เมื่อ W_L เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
	a_3	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อดูสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤต ต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

	D	คือ	ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)
โดยกำหนดให้			
	D	คือ	0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ
	D	คือ	1 ในช่วงปี พ.ศ.2540-พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ จากการวิเคราะห์สมการ โดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

C	=	-4.900	+	0.746Y _t	+	0.003W _L	-	49.059D
t-Statistic		(-0.032)		(7.515)**		(0.470)		(-1.793)
Significant		(0.976)		(0.001)**		(0.658)		(0.133)
R ²	=	0.922		Adjusted R ²	=	0.874		
F-test	=	19.579		Durbin-Watson	=	1.750		

โดยที่ **ค่าสถิติ t มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริง (Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่าถ้ารายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.746 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค(MPC) 0.746 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่าการบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้นแต่จะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.001 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ (1-0.001)*100 หรือประมาณร้อยละ 99.9

สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง(W_L) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.658 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ (1-0.658)*100 หรือประมาณร้อยละ 34.2 ทำให้สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง(W_L) ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เพราะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 อีกทั้งการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน ผู้ลงทุนจัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีฐานะดี แต่ครัวเรือนไทยโดยส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน ครัวเรือนจึงต้องวางแผนการบริโภคให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน จึงอาจไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์การเงินเพื่อเก็บเอาไว้ใช้จ่ายในอนาคตได้

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.133 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ (1-0.133)*100 หรือประมาณร้อยละ 86.7 แสดงว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R²) เท่ากับ 0.922 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริง (Y_t) สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง(W_L) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนทั่วประเทศ สามารถ

อธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.2 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjust R²) เท่ากับ 0.874 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าวสามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 87.4 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ยังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 19.579 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า สมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทยได้อย่างเหมาะสมและมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.750 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวแปรบวณดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน รายได้ที่แท้จริงในอดีต และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือน

นอกเหนือจากการทดสอบ ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนตามทฤษฎีการบริโภค ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิต ที่ผ่านมาข้างต้นแล้ว พอจะทราบว่าตัวแปรที่นำมาศึกษานั้น ต่างเป็นปัจจัยในการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน ยกตัวอย่าง เช่น ทฤษฎีรายได้ถาวรและทฤษฎีวงจรชีวิต โดยที่ทฤษฎีวงจรชีวิตจะให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการบริโภคมากกว่าทฤษฎีรายได้ถาวรและทฤษฎีวงจรชีวิตยังได้รวมเอาความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค เช่นเดียวกับรายได้ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้นำเอาตัวแปรสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_L) มาใช้เป็นตัวแทนของความมั่งคั่ง ส่วนทฤษฎีรายได้ถาวรให้ความสำคัญกับวิธีการบริโภคที่ผู้บริโภคใช้คาดการณ์รายได้ที่จะได้รับในอนาคตมากกว่าทฤษฎีวงจรชีวิต ดังนั้น การกำหนดฟังก์ชันการบริโภคใหม่ สำหรับพิจารณาว่าตัวแปรใดบ้างที่น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการบริโภคของครัวเรือนนั้น สามารถเขียนเป็นฟังก์ชันสำหรับการบริโภคของครัวเรือนไทยใหม่ ได้ดังนี้

$$C = a + a_1 Y_t + a_2 Y_{t-1} + a_3 W_L + a_4 D$$

โดยกำหนดให้

ตัวแปรตาม	C	คือ	ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง
ตัวแปรอิสระ	Y_t	คือ	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน
	Y_{t-1}	คือ	รายได้ที่แท้จริงในอดีต
	W_L	คือ	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

และ	a	คือ	การใช้จ่ายในการบริโภคเมื่อระดับรายได้มีค่าเท่ากับศูนย์ a จะถูกกำหนดโดยปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่รายได้
	a_1	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_t (เมื่อ Y_t เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_1 หน่วย)
	a_2	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า Y_{t-1} (เมื่อ Y_{t-1} เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_2 หน่วย)
	a_3	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า W_L (เมื่อ W_L เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น a_3 หน่วย)
	a_4	คือ	สัมประสิทธิ์ของค่า D (เพื่อดูสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่สะท้อนผลกระทบวิกฤตการณ์เศรษฐกิจต่อการบริโภค)

เนื่องจากปี พ.ศ.2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ จึงกำหนดตัวแปรเพื่อดูผลของวิกฤต ต่อการบริโภคของครัวเรือนดังนี้

D คือ ตัวแปรหุ่น (Dummy variables)

โดยกำหนดให้

D คือ 0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ
D คือ 1 ในช่วงปี พ.ศ.2540-พ.ศ.2547 เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

ผลการประมาณฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ จากการวิเคราะห์สมการโดยการ Run Regression ให้ผลดังนี้

$$C = -76.822 + 0.684Y_t + 0.109Y_{t-1} + 0.002W_L - 62.173D$$

t-Statistic	(-0.396)	(5.482)**	(0.720)	(0.322)	(-1.806)
Significant	(0.713)	(0.005)**	(0.511)	(0.764)	(0.145)
R ² =	0.929	Adjusted R ² =	0.858		
F-test =	13.060	Durbin-Watson =	1.919		

โดยที่ **ค่าสถิติ t มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จากค่าสถิติสามารถสรุปความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ดังนี้

รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน(Y_t) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่าถ้ารายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.684 หน่วย หรือมีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค(MPC) 0.684 จากผลการศึกษาจึงเห็นได้ว่า การบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาค่าสถิติ t พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.005 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.005)*100$ หรือประมาณร้อยละ 99.5

รายได้ที่แท้จริงในอดีต(Y_{t-1}) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.511 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.511)*100$ หรือประมาณร้อยละ 48.90 ทำให้รายได้ที่แท้จริงในอดีต(Y_{t-1}) ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย และต้องหาเข้ากินค่า จึงทำให้ใช้จ่ายในอดีตหมดไปวันต่อวัน และไม่มีเหลือสำหรับนำมาใช้จ่ายในปัจจุบัน

สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง(W_L) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า Sig มีค่าเท่ากับ 0.764 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.764)*100$ หรือประมาณร้อยละ 23.6 ทำให้สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง(W_L) ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากช่วงที่ทำการศึกษา ครัวเรือนขาดความเชื่อมั่นและมีความเสี่ยงสูงในการลงทุน อีกทั้งการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน ผู้ลงทุนจัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีฐานะดี แต่ครัวเรือนไทยโดยส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน จึงไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์การเงินเพื่อเก็บเอาไว้ใช้จ่ายในอนาคตได้

ตัวแปรหุ่น (D) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าSig มีค่าเท่ากับ 0.145 มีความสัมพันธ์กันอยู่ที่นัยสำคัญที่ประมาณ $(1-0.145)*100$ หรือประมาณร้อยละ 85.5 แสดงว่าในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่มีผลกระทบต่อการใช้บริการที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ

ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.929 หมายความว่าตัวแปรอิสระ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) และตัวแปรหุ่น (D) ของครัวเรือนทั่วประเทศ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.9 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการกำหนดที่ปรับค่าแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.858 ซึ่งมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าว สามารถอธิบายปริมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริง (C) ได้ถึง 85.8 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อปริมาณการใช้จ่าย สำหรับ ค่า F-Statistic ที่ได้มีค่าเท่ากับ 13.060 โดยที่ค่าของ F-Sig เท่ากับ 0.014 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าสมการนี้สามารถอธิบายพฤติกรรมของการบริโภคของครัวเรือนไทยได้อย่างเหมาะสมและมีนัยสำคัญ สำหรับ ค่า d มีค่าเท่ากับ 1.919 เมื่อทำการตรวจสอบค่าจากตาราง Durbin-Watson พบว่าค่าที่ได้อยู่ในช่วง No Autocorrelation แสดงว่าตัวรบกวน ดังกล่าวมีการกระจายอย่างเป็นอิสระ

จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณตามฟังก์ชันการบริโภคข้างต้น พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ คือ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) เมื่อพิจารณาจาก ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) มีค่า 0.684 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.684 หน่วย แสดงว่า การบริโภคที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ส่วนรายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และ สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) ไม่มีผลกระทบต่อการใช้บริการของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

บทที่ 6

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย ช่วงเวลา 9 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 - พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษารูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคกับระดับรายได้
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสินทรัพย์ทางการเงินที่มีต่อการบริโภคของครัวเรือน

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย

1.1.1 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคครัวเรือนภาคกลาง

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคกลางในปี 2539 สัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคคิดเป็นร้อยละ 87.06 ต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยที่ครัวเรือนภาคกลางใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 12.94 และเมื่อเทียบกับรายได้ประจำของครัวเรือนภาคกลางในปี 2539 พบว่ามีสัดส่วนร้อยละ 98.44 โดยที่รายได้ส่วนใหญ่มาจากหมวดค่าจ้างและเงินเดือนเป็นหลัก ส่วนในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะแนวโน้มการบริโภคในปี 2541 มีสัดส่วนลดลงเพียงเล็กน้อยเนื่องจากรายได้ประจำลดลงเหลือร้อยละ 98.09 อาจเป็นเพราะเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำจึงทำให้ครัวเรือนภาคกลางลดการใช้จ่าย หลังจากนั้นแนวโน้มการบริโภคปรับตัวดีขึ้นตามลำดับ กระทั่งปี 2547 การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมีสัดส่วนถึงร้อยละ 89.41 สืบเนื่องมาจากรายได้ประจำมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 98.99

ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง ในปี 2539 มีการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 38.42 แม้ว่าในช่วงปี 2541-2544 ประเทศไทยอยู่ในช่วงการเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจและการปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในปี 2541 แนวโน้มการบริโภคหมวดอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 40.78 จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศยังไม่มีความแน่นอนแต่ครัวเรือนภาคกลางก็ยังบริโภคอาหารและเครื่องดื่มมากขึ้น อาจเนื่องมาจากเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ครัวเรือนภาคกลางจึงให้ความสำคัญในหมวดนี้สูงสุด ก่อนที่จะมีแนวโน้มลดลง จนกระทั่งในปี 2547 ลดลงเหลือร้อยละ 33.58 เนื่องจากครัวเรือนภาคกลางหันมาใช้ภายในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 25.47 ซึ่งในหมวดนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา อาจเนื่องมาจากเศรษฐกิจเริ่มมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ทั้งนี้ครัวเรือนภาคกลางยังให้ความสำคัญในหมวดที่อยู่อาศัย เพราะในหมวดนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ส่วนการบริโภคในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ยกเว้นหมวดการศึกษาที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหมวดค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตน้อย เช่น หมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีสัดส่วนที่ลดลง แสดงว่าครัวเรือนภาคกลางหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้นส่งผลให้ในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลง ในช่วงที่ทำการศึกษา

1.1.2 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคครัวเรือนภาคเหนือ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ ในปี 2539 มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคคิดเป็นร้อยละ 88.22 ต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยที่ครัวเรือนภาคเหนือใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 11.78 และเมื่อเทียบกับรายได้ประจำ ในปี 2539 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 97.49 ส่วนในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 แนวโน้มการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือมีสัดส่วนลดลงและลดลงต่ำสุดในปี 2542 คิดเป็นร้อยละ 84.66 เนื่องจากการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 15.34 หลังจากนั้นการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีสัดส่วนสูงสุดในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 87.94 ส่วนรายได้ประจำของครัวเรือนภาคเหนือในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งลดลงต่ำสุดในปี 2542 มีสัดส่วนร้อยละ 96.69 และรายได้ส่วนใหญ่มาจากหมวดค่าจ้างและเงินเดือน

ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคเหนือ มีการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มสูงสุดเช่นเดียวกับครัวเรือนภาคกลาง ซึ่งในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 35.81 ในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 เป็นปีที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การบริโภคในหมวด

อาหารและเครื่องดื่มกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากนั้นก็ลดลงอย่างต่อเนื่องไปจนถึงปี 2547 มีสัดส่วนร้อยละ 34.64 เนื่องจากครัวเรือนภาคเหนือได้ให้ความสำคัญในหมวดที่อยู่อาศัย ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุดในปี 2544 คิดเป็นร้อยละ 24.36 ในหมวดนี้ก็คือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองจากหมวดอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งนี้ครัวเรือนภาคเหนือยังมีการบริโภคในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะและบริการสื่อสาร ถึงแม้ว่าจะมีสัดส่วนลดลงต่ำสุดในปี 2541 เนื่องจากครัวเรือนมีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้นโดยเลือกบริโภคในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นหลัก แต่เมื่อเศรษฐกิจของประเทศมีทิศทางที่ดีขึ้น ครัวเรือนภาคเหนือจึงหันมาให้ความสำคัญในหมวดนี้อีกครั้ง โดยในปี 2547 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 24.31 ส่วนการบริโภคในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนักเช่นเดียวกับครัวเรือนภาคกลาง โดยในปี 2541 การบริโภคเกือบทุกหมวดมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นหมวดการศึกษาเพียงหมวดเดียวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแสดงว่าครัวเรือนภาคเหนือให้ความสำคัญในหมวดนี้มากขึ้น ส่วนหมวดที่ไม่มีคามจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากนัก คือหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน

1.1.3 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี 2539 มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคคิดเป็นร้อยละ 88.34 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยที่ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 11.66 เมื่อเทียบกับรายได้ประจำ ในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 97.62 และในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 แนวโน้มการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 87.05 แสดงว่าเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาจมีการวางแผนและระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ประกอบกับรายได้ประจำของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน แต่ก็ลดลงไม่มากนัก ก่อนที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2547 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 97.97 ส่งผลให้การบริโภคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 89.98

ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงสุด เช่นเดียวกับภาคกลางและภาคเหนือ โดยในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 38.56 และในช่วงปี 2541-2544 นั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี 2541 ซึ่งเป็นปีที่เศรษฐกิจของประเทศอยู่ในช่วงที่ตกต่ำ แต่การบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนร้อยละ 46.41 แสดงว่าครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับการบริโภคในหมวดนี้มากกว่าภาคอื่น ทั้งนี้ยังมีการลดการบริโภคในหมวดอื่นลง เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การลดการบริโภคในหมวดค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารในปี 2541 มีสัดส่วนเหลือร้อยละ 13.81 จากนั้นการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องคั้มีสัดส่วนต่ำสุดในปี 2547 ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 39.10 เนื่องจากครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือหันมาให้ความสำคัญในหมวดที่อยู่อาศัยและหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 22.39 และ 20.93 ตามลำดับ ส่วนการบริโภคในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เช่นเดียวกับภาคกลางและภาคเหนือ ซึ่งในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจการบริโภคเกือบทุกหมวดมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นหมวดการศึกษาเพียงหมวดเดียวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่าครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญในหมวดนี้มากขึ้น ส่วนหมวดที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากนักอย่างเช่น หมวดเครื่องคั้ที่มีแอลกอฮอล์มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน

1.1.4 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคครัวเรือนภาคใต้

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคคิดเป็นร้อยละ 88.12 ต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยที่ครัวเรือนภาคใต้ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 11.88 และเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ประจำในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 98.68 และในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 แนวโน้มการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้ลดลงเหลือร้อยละ 85.52 แสดงว่าเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครัวเรือนภาคใต้มีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการลดลงของรายได้เนื่องจากช่วงนี้พืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะราคายางพารามีราคาต่ำ หลังจากนั้นการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2547 มีสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 89.40 เนื่องจากพืชเศรษฐกิจของภาคใต้คือยางพารามีราคาสูงขึ้น

ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนภาคใต้มีการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องคั้สูงสุดเช่นเดียวกับภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 38.73 ในช่วงปี 2541-2544 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี 2541 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 43.18 ทั้งนี้ครัวเรือนภาคใต้ยังให้ความสำคัญบริโภคในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารและหมวดที่อยู่อาศัย ซึ่งเมื่อเศรษฐกิจของประเทศมีทิศทางที่ดีขึ้น เช่นในปี 2547 มีสัดส่วนการบริโภคถึงร้อยละ 25.49 ส่วนการบริโภคในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ยกเว้นหมวดการศึกษาที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหมวดค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตน้อย เช่น หมวดเครื่องคั้ที่มีแอลกอฮอล์มีสัดส่วนที่ลดลง แสดงว่าครัวเรือนภาคใต้หันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้ในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ

1.1.5 รูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคครัวเรือนทั่วประเทศ

รูปแบบการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ ในปี 2539 มีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคคิดเป็นร้อยละ 87.83 ต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยที่ครัวเรือนทั่วประเทศใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคมากกว่าการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 12.17 และเมื่อเทียบกับรายได้ประจำ ในปี 2539 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 98.68 ส่วนในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 ซึ่งประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ แนวโน้มการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศมีสัดส่วนลดลงไม่แตกต่างกันมากนัก หลังจากนั้นการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีสัดส่วนสูงสุดในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 88.52 ส่วนรายได้ประจำของครัวเรือนทั่วประเทศในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งลดลงต่ำสุดในปี 2541 มีสัดส่วนร้อยละ 98.23 ก่อนที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น

ส่วนพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ มีการบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มสูงสุด ซึ่งในปี 2539 มีสัดส่วนร้อยละ 36.63 ในช่วงปี 2541-2544 โดยเฉพาะในปี 2541 เป็นปีที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมีสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 40.69 และลดลงต่ำสุด ในปี 2547 มีสัดส่วนร้อยละ 34.63 เนื่องจากครัวเรือนทั่วประเทศได้ให้ความสำคัญในหมวดที่อยู่อาศัยมากขึ้น ในหมวดนี้ก็คือว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รองจากหมวดอาหารและเครื่องดื่ม ทั้งนี้ครัวเรือนทั่วประเทศยังมีการบริโภคในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพาหนะและบริการสื่อสาร ถึงแม้ว่าจะมีสัดส่วนลดลงต่ำสุดในปี 2541 เนื่องจากครัวเรือนมีการระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้นโดยเลือกบริโภคในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นหลัก แต่เมื่อเศรษฐกิจของประเทศมีทิศทางที่ดีขึ้น ครัวเรือนทั่วประเทศจึงหันมาให้ความสำคัญในหมวดนี้อีกครั้ง โดยในปี 2547 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 24.54 ส่วนการบริโภคในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก โดยในปี 2541 การบริโภคเกือบทุกหมวดมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นหมวดการศึกษาเพียงหมวดเดียวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแสดงว่าครัวเรือนทั่วประเทศให้ความสำคัญในหมวดนี้มากขึ้น ส่วนหมวดที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากนัก คือหมวดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ในหมวดค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน

1.2 แนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคของครัวเรือน

จากผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคโดยใช้แบบจำลองตามทฤษฎีการบริโภค จำนวน 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีรายได้ถาวร และทฤษฎีวงจรชีวิต สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ จากผลการศึกษาโดยพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า

ภาคกลาง จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.774 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y_t) ของครัวเรือนภาคกลาง สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 77.4 เปอร์เซ็นต์ และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.611 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนภาคกลางเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคกลางเพิ่มขึ้น 0.611 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แม้ว่าช่วงที่ทำการศึกษาก็เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคกลาง

ภาคเหนือ จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.897 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y_t) ของครัวเรือนภาคเหนือ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 89.7 เปอร์เซ็นต์ และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.746 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนภาคเหนือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคเหนือเพิ่มขึ้น 0.746 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แม้ว่าในช่วงที่ทำการศึกษาก็เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.957 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y_t) ของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 95.7 เปอร์เซ็นต์ และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.777 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้น 0.777 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และช่วงที่ทำการศึกษาเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ยัง

ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการที่แท้จริงของครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 สาเหตุเพราะ ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่นิยมอพยพเข้ามาทำงานหรือส่งบุตรหลานเข้ามาทำงานในเมืองหลวง เพื่อส่งรายได้จากการทำงานไปใช้จ่ายภายในครอบครัวที่อยู่ต่างจังหวัด เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ บริษัทเอกชนหลายแห่งต้องปิดกิจการเพราะประสบกับภาวะการขาดทุน ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงาน จึงไม่มีเงินส่งกลับบ้านและจำเป็นต้องย้ายกลับไปอยู่ภูมิลำเนา

ภาคใต้ จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.949 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y) ของครัวเรือนภาคใต้ สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 94.9 เปอร์เซ็นต์ และค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.828 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนภาคใต้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนภาคใต้เพิ่มขึ้น 0.828 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ และช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อการใช้บริการของครัวเรือนภาคใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เพราะผลของวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ราคายางพาราตกต่ำ จนส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของครัวเรือนภาคใต้ ในช่วงที่ทำการศึกษา

ผลจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ สรุปได้ว่า การใช้บริการของครัวเรือนทุกภาคสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ ภาคใต้มีค่า MPC 0.828 ซึ่งมีค่าสูงกว่าทุกภาค รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง มีค่า MPC 0.777, 0.746 และ 0.611 ตามลำดับ จากค่า MPC พบว่า ครัวเรือนภาคใต้เป็นภาคที่มีการใช้จ่ายในการบริโภคสูงกว่าภาคอื่นๆ ในช่วงที่ทำการศึกษา ถ้าหากพิจารณาจากข้อมูลทุติยภูมิของการใช้จ่ายของครัวเรือน ในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร ในช่วงปี 2545-2547 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว ผลจากการใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ รวมถึงการกระตุ้นการใช้จ่ายของครัวเรือนของภาครัฐ ทำให้ครัวเรือนภาคใต้ใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวเพิ่มขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา และมีสัดส่วนใกล้เคียงกับครัวเรือนภาคกลาง แต่ว่าครัวเรือนภาคใต้มีรายได้น้อยกว่าภาคกลาง และสาเหตุที่ครัวเรือนภาคใต้เริ่มใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวสูงขึ้น เพราะยางพารามีราคาสูงขึ้น ทำให้ครัวเรือนภาคใต้มีรายได้จากการขายยางพาราสูงขึ้น จึงได้นำเงินไปซื้อรถยนต์สำหรับเป็นพาหนะในการขนส่งและซื้อโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดต่อสื่อสาร และจากการที่รัฐบาลใช้นโยบายกระจายทรัพยากรทางการเงินไปสู่ประชาชนระดับรากหญ้า เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของครัวเรือนผ่านทางโครงการต่างๆ ยังส่งผลให้ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ การใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวสูงขึ้นเช่นกัน

1.2.2 ทฤษฎีรายได้ถาวร จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.927 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) และรายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.7 เปอร์เซ็นต์ โดยที่

รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) มีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.684 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.684 หน่วย ดังนั้น การบริโภคจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีรายได้ถาวรของมิลตัน ฟรีดแมน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 เนื่องจากผลของเศรษฐกิจตกต่ำทั่วประเทศ บริษัทหลายแห่งปิดกิจการ ทำให้ถูกเลิกจ้างงาน ครัวเรือนจึงจำเป็นต้องวางแผนการใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่มากเกินไป

รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) จากการศึกษาพบว่า ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เพราะครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย และต้องหาเช้ากินค่ำ จึงทำให้ใช้จ่ายในอดีตหมดไปวันต่อวัน และไม่มีเหลือสำหรับนำมาใช้จ่ายในปัจจุบัน

1.2.3 ทฤษฎีวงจรชีวิต จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.922 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y_t) และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.2 เปอร์เซ็นต์ โดยที่

รายได้ที่แท้จริง (Y_t) มีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.746 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.746 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แม้ว่าช่วงที่ทำการศึกษาก็คือช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ

สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) จากการศึกษาพบว่า ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เพราะการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน ผู้ลงทุนจัดอยู่ในกลุ่มคนที่มีความฐานะดี แต่ครัวเรือนไทยโดยส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน จึงไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์การเงินเพื่อเก็บเอาไว้ใช้จ่ายในอนาคตได้

1.2.4 นอกเหนือจากการทดสอบ ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน ตามทฤษฎีการบริโภคแล้ว ยังได้ประมาณการฟังก์ชันการบริโภคใหม่ โดยนำเอา ตัวแปรรายได้ที่แท้จริง ในปัจจุบัน รายได้ที่แท้จริงในอดีต และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง มาพิจารณาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มี ผลต่อการบริโภคของครัวเรือน จากค่าสถิติทำให้ทราบว่าค่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.929 หมายความว่า รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) สามารถ อธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้ถึง 92.9 เปอร์เซ็นต์ โดยที่

รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) มีค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) 0.684 หมายความว่า ถ้ารายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศเพิ่มขึ้น 0.684 หน่วย ดังนั้น การบริโภคที่แท้จริงจึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แม้ช่วงที่ทำการศึกษาก็คือช่วงที่เกิดวิกฤต เศรษฐกิจ แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ

ส่วน รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) จาก การศึกษาพบว่า ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เนื่องจากไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

จากการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว ทำให้ทราบว่าปัจจัยสำคัญและอิทธิพลต่อการ กำหนดการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ คือ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) ถึงแม้ว่าในช่วงที่ ทำการศึกษาเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่ว ประเทศ เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนเป็นแบบถาวร เมื่อนำมาใช้จ่ายแล้วจึงไม่กระทบต่อความมั่งคั่ง ของครัวเรือน และอย่างไรก็ตามการบริโภคเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แม้ไม่มีรายได้แต่ก็อาจมี ปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากการศึกษาที่ทำให้ครัวเรือนนำมาใช้จ่ายใช้สอยได้

1.3 อิทธิพลของปัจจัยด้านสินทรัพย์ทางการเงินที่มีต่อการบริโภคของครัวเรือน

จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณทำให้ทราบว่า สินทรัพย์ทางการเงินไม่เป็นปัจจัยที่มี อิทธิพลการบริโภคของครัวเรือน เนื่องจากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก บุคคลที่สามารถลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินนั้น จัดอยู่ในกลุ่มที่มีฐานะร่ำรวย มีเงินเพียงพอสำหรับการ บริโภคในปัจจุบัน และนำเงินที่เหลือจากการบริโภคในปัจจุบันไปวางแผนการในการบริโภคสำหรับ อนาคตหรือตลอดชั่วชีวิต แต่สำหรับประเทศไทยแล้ว ครัวเรือนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน

รายได้ที่มีอยู่จึงหมดไปกับการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน จึงไม่มีเงินเหลือพอที่จะนำไปวางแผนในการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินหรือการออมสำหรับเก็บไว้ใช้จ่ายในอนาคต และการที่ครัวเรือนในประเทศจะมีเงินเพียงพอกับการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินนั้น จึงควรเริ่มจากภาครัฐที่ควรมีมาตรการ การเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพที่มั่นคงให้กับครัวเรือนของประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายและมีเงินเหลือสำหรับวางแผนการบริโภคในอนาคต

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนโดยวิธี OLS (Ordinary Least Square) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานที่ใช้ในการวิจัยที่ตั้งไว้ในตอนต้น ดังนี้

ประเด็นแรก เพื่อศึกษารูปแบบและพฤติกรรมการบริโภคของครัวเรือนไทย จากผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา พบว่ารูปแบบและพฤติกรรมของการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนไทย เมื่อพิจารณาจากค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนซึ่งแบ่งออกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคและค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคของครัวเรือนภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และครัวเรือนทั่วประเทศ มีสัดส่วนการค่าใช้จ่ายในการบริโภคอุปโภคมากกว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค เนื่องจากการบริโภคถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของครัวเรือนถึงแม้ว่าครัวเรือนจะไม่มีรายได้สำหรับการบริโภค ครัวเรือนก็ยังจำเป็นต้องแสวงหาปัจจัยอื่นๆ เพื่อนำมาใช้จ่ายต่อไป สำหรับพฤติกรรมการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน เมื่อพิจารณาเป็นหมวด พบว่า ครัวเรือนทั่วทุกภาคของประเทศ มีการใช้จ่ายในหมวดอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงสุด เมื่อเทียบกับหมวดอื่นๆ ซึ่งมีแนวโน้มที่ลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วงปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่ารายได้จะลดลงหรือราคาสินค้าจะสูงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อ แต่การบริโภคในหมวดอาหารและเครื่องดื่มยังคงมีสัดส่วนสูงสุดเพราะเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อร่างกายและการดำรงชีวิตของมนุษย์ รองลงมาคือ หมวดที่อยู่อาศัย และหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร โดยในหมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร มีสัดส่วนลดลงในช่วงปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ แต่เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวดีขึ้นกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนในหมวดอื่นๆ มีสัดส่วนการใช้จ่ายไม่แตกต่างกันมากนัก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและลดลงเล็กน้อยตามภาวะเศรษฐกิจ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจครัวเรือนไทยทั่วทุกภาคของประเทศ ให้ความสนใจใช้จ่ายในหมวดการศึกษาเพราะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และใช้จ่ายในหมวดค่า

ตรวจรักษาพยาบาลและค่ายามีแนวโน้มลดลง เนื่องจากครัวเรือนลดการบริโภคสินค้าที่มีความจำเป็น
น้อยต่อการดำรงชีวิต คือ หมวดเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์

ประเด็นที่สอง เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคกับระดับรายได้
การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของ
ครัวเรือนในประเทศไทยและทดสอบสมมติฐานพบว่า

ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ สามารถอธิบายการใช้จ่ายในการบริโภคในแต่ละภาคได้อย่าง
ชัดเจน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาค่า R^2 ในแต่ละภาคมีค่าสูง นั้นย่อมหมายความว่า รายได้ที่แท้จริง (Y_p)
สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้เป็นอย่างดี และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภค
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 จากผลการศึกษายังทำให้ทราบอีกว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่
แท้จริงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริง และเมื่อพิจารณาค่า MPC พบว่า
ครัวเรือนภาคใต้มีค่า MPC 0.828 ซึ่งมีค่าสูงกว่าภาคอื่น รองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่งมีค่า MPC 0.777 , 0.746 และ 0.611 ตามลำดับ สาเหตุที่ภาคใต้มีค่า MPC
สูงกว่าภาคอื่นๆ อาจเนื่องมาจาก ช่วงปี 2545-2547 เศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่ครัวเรือนทุกภาค
ที่จะบริโภคสินค้าในหมวดอาหารและเครื่องดื่มนสูงสุด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ครัวเรือนมีการใช้จ่ายใน
หมวดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาคใต้ในช่วงเวลาดังกล่าว
ยางพาราซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของภาคใต้ราคาสูงขึ้น ทำให้ภาคใต้มีรายได้ในการใช้จ่ายในหมวดค่าใช้จ่าย
เกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสารเพิ่มขึ้น เพราะต้องใช้เป็นยานพาหนะสำหรับการขนส่งและการ
ติดต่อสื่อสาร จึงทำให้ครัวเรือนภาคใต้มีค่า MPC สูงสุด และการที่ค่า MPC มีค่าสูง ครัวเรือนภาคใต้ ควร
จะมีการวางแผนการบริโภคให้รัดกุมขึ้น เพื่อป้องกันการใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ที่อาจส่งผลกระทบต่อ
บริโภคในอนาคต ส่วนในภาคอื่นๆ ก็เช่นกัน การเตรียมความพร้อมสำหรับการบริโภคเป็นสิ่งที่จำเป็น
สำหรับครัวเรือน เพราะหากมีการวางแผนที่ดีแล้ว การจัดสรรการบริโภคในแต่ละสถานการณ์ที่แปรผันไป
ตามสภาพเศรษฐกิจจะไม่มีผลกระทบต่อบริโภคของครัวเรือนหรือมีผลกระทบไม่มาก และถ้าหาก
เปรียบเทียบกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา กับ วาติตร รัชชธรรม (2548) ที่ทำการศึกษาถึงการวิเคราะห์
ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย ผลจากการศึกษาพบว่า ภาคเหนือ มี
ค่า MPC สูงสุด รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนของกาญจณี พลจันทร์
และสุวรรณี วัฒนจิตต์ (2525) ที่ศึกษาถึงรูปแบบของการอุปโภคบริโภคในประเทศไทย ผลการศึกษา
พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่า MPC สูงสุด รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ

ตามลำดับ สาเหตุที่ผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างกันอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่าง และระยะเวลาที่ทำการศึกษามีความต่างกัน โดยแสดงค่าในรูปตารางได้ดังนี้

ทฤษฎีรายได้สมบูรณ์								
ผู้ทำการศึกษา	กลาง		เหนือ		ตะวันออกถึงเหนือ		ใต้	
	MPC	R ²	MPC	R ²	MPC	R ²	MPC	R ²
วาทีต รักษ์ธรรม (2548)	0.649	0.664	0.671	0.669	0.650	0.637	0.618	0.565
กาญจน์ พลจันทร์ และ สุวรรณ วิธินิจิตต์ (2525)	0.18	0.33	0.17	0.14	0.64	0.53	0.18	0.13
การศึกษาครั้งนี้	0.611	0.774	0.746	0.897	0.777	0.957	0.828	0.949

ทฤษฎีรายได้ถาวร สามารถอธิบายการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศได้อย่างชัดเจน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษา ค่า R² มีค่าสูง แสดงว่า รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) และ รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้เป็นอย่างดี และจากผลการศึกษาทำให้ทราบอีกว่า รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) มีค่า MPC 0.684 ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงยังมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันของครัวเรือนทั่วประเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ทั้งนี้ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ยังมีผลกระทบต่อ การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ ณ ระดับ 0.10 แต่อย่างไรก็ตามรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันเป็น รายได้แบบถาวร ครัวเรือนจึงมีความมั่นใจว่ารายได้ดังกล่าวสามารถนำมาวางแผนการบริโภคได้อย่าง สม่าเสมอและให้กระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนน้อยที่สุด ในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ จึงทำให้ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ ส่วน รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) ไม่มีผลกระทบต่อ การบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ เพราะไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เนื่องจากครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้น้อย ดำรงชีวิตแบบหาเช้ากินค่ำและใช้จ่ายหมดไปในอดีตหมดไปแบบวันต่อวัน จึงไม่มีเงินเหลือสำหรับ นำมาใช้จ่ายในปัจจุบัน ดังนั้น รายได้ที่แท้จริงในอดีต จึงไม่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดการบริโภค ของครัวเรือนทั่วประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาของวาทีต รักษ์ธรรม (2548) ที่ ทำการศึกษาถึงการวิเคราะห์ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย ผลจาก การศึกษาพบว่า การบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทยขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร เนื่องจากผู้บริโภคจะ

คำนึงถึงรายได้ที่จะได้รับอย่างถาวรเป็นหลัก ส่วนผลการศึกษาของ เบญจวรรณ โคนวล (2522) จากผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีรายได้ถาวร สามารถอธิบายฟังก์ชันการบริโภคได้ดีกว่าทฤษฎีอื่นๆ โดยแสดงค่าในรูปตารางได้ดังนี้

ทฤษฎีรายได้ถาวร		
ผู้ทำการศึกษา	MPC	R ²
วาติตร รักษ์ธรรม (2548)	0.600	0.651
เบญจวรรณ โคนวล (2522) ¹	-0.002	0.728
การศึกษาในครั้งนี้	0.684	0.927

ทฤษฎีวงจรชีวิต จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) ไม่ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ เพราะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เนื่องจากลักษณะของครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน รายได้ที่ได้รับจึงใช้จ่ายสำหรับการบริโภคเพื่อดำรงชีวิตแบบวันต่อวัน ส่งผลให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปวางแผนเพื่อใช้จ่ายในอนาคต ดังนั้น การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินจึงอยู่ในกลุ่มของครัวเรือนที่มีฐานะดี มีรายได้เหลือจากการบริโภคในปัจจุบัน และสามารถนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคไปลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงิน เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในอนาคตและตลอดชั่วชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาของวาติตร รักษ์ธรรม (2548) และเบญจวรรณ โคนวล(2522) ผลจากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต เป็นทฤษฎีที่สามารถนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในการบริโภคของประเทศไทยได้ดีพอสมควร ซึ่งอาจแตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้ ในเรื่องของกลุ่มตัวอย่าง และระยะเวลาที่ทำการศึกษา โดยแสดงค่าในรูปตารางได้ดังนี้

¹ อ้างอิงมาจาก : วาติตร รักษ์ธรรม. การวิเคราะห์ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2548

ทฤษฎีวงจรชีวิต		
ผู้ทำการศึกษา	MPC	R ²
วาทีตร รักษ์ธรรม (2548)	0.068	0.436
เบญจวรรณ โตนวล (2522)	-0.011	0.672
การศึกษาในครั้งนี้	0.003	0.922

ในส่วนของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน รายได้ที่แท้จริงในอดีต และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง กับค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนทั่วประเทศ ผลจากการประมาณการฟังก์ชันการบริโภคใหม่ ทำให้ทราบว่าค่า R² มีค่าสูง นั้นย่อมหมายความว่า ตัวแปรดังกล่าว สามารถอธิบายถึงการแปรผันของข้อมูลได้เป็นอย่างดี โดยมีปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศ คือ รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y_t) มีค่า MPC 0.684 ทั้งนี้ การบริโภคที่แท้จริงยังมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่แท้จริงในปัจจุบันของครัวเรือนทั่วประเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เพราะว่าครัวเรือนมีความมั่นใจว่ารายได้ดังกล่าวเป็นรายได้ที่ได้รับแบบถาวร เมื่อนำมาใช้จ่ายแล้วจะไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน ส่วนรายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y_{t-1}) และสินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (W_t) ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน เพราะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และจากผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าอาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการกำหนดการบริโภคของครัวเรือน และเนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และในปัจจุบันมีการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตหรือการให้สินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคขยายตัวสูงขึ้น การระมัดระวังการใช้จ่ายจึงถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับครัวเรือน ที่สำคัญไปกว่านั้น การใช้จ่ายอย่างเหมาะสมหรือการใช้จ่ายอย่างพอเพียงของครัวเรือนยังเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดไป

ประเด็นที่สาม เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสินทรัพย์ทางการเงินที่มีต่อการบริโภคของครัวเรือน จากผลการศึกษา พบว่า สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคของครัวเรือน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 เนื่องจากลักษณะของครัวเรือนไทยส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางถึงยากจน รายได้ที่ได้รับจึงใช้จ่ายสำหรับการบริโภคเพื่อดำรงชีวิตแบบวันต่อวัน ส่งผลให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะนำไปวางแผนเพื่อใช้จ่ายในอนาคต การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินจึง

อยู่ในกลุ่มของครัวเรือนที่มีฐานะดี มีรายได้เหลือจากการบริโภคในปัจจุบันจึงจะสามารถลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินได้ และจากการศึกษาข้อมูลทฤษฎี ยังแสดงให้เห็นว่า การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินยังขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศเพราะถ้าเศรษฐกิจของประเทศขยายตัว จะส่งผลให้ครัวเรือนมีการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินมากขึ้น นั่นย่อมหมายความว่า ครัวเรือนจะมีเงินเพื่อการบริโภคในอนาคตเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ครัวเรือนยังมีแรงจูงใจและมีความมั่นใจว่าการบริโภคในปัจจุบันจะไม่มีผลกระทบต่อการบริโภคในอนาคตหรือตลอดชั่วชีวิต แต่ถ้าเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัวลงก็จะส่งผลให้การลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินลดลง นั่นย่อมหมายความว่า ครัวเรือนจะมีเงินเพื่อการบริโภคในอนาคตลดลง ดังนั้น ครัวเรือนต้องระมัดระวังการใช้จ่ายในปัจจุบันมากขึ้น เพราะต้องวางแผนการบริโภคให้เพียงพอสำหรับอนาคตข้างหน้า

3. ปัญหาและอุปสรรค

จากการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ พบว่าปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ คือ

- 3.1 ระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่มีความแน่นอนและอัตราขยายตัวของเศรษฐกิจต่ำ
- 3.2 ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลที่ใช้บางช่วงเป็นแบบปีเว้นปีต้องใช้วิธีถ่วงเฉลี่ย ทำให้การวิเคราะห์อาจมีความคลาดเคลื่อน
- 3.3 การศึกษาในครั้งนี้ไม่ได้นำตัวแปรด้านรายได้สุทธิ (Disposable Income) มาร่วมพิจารณาจึงทำให้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณอาจเกิดความไม่สมบูรณ์

4. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือนในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – พ.ศ. 2547 สามารถนำมาเสนอเป็นแนวทางในการรักษาและเพิ่มระดับรายได้และการบริโภคของภาคครัวเรือนให้เกิดความเหมาะสมในอนาคตได้ดังนี้คือ

- 4.1 จากการวิเคราะห์เชิงพรรณนาทำให้ทราบว่า ช่วงที่ศึกษาครัวเรือนในแต่ละภาคของประเทศไทย ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายในหมวดการศึกษามากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีในอนาคต ดังนั้น ภาครัฐควรสนับสนุนและให้การส่งเสริมการศึกษา และขยายโอกาสทางการศึกษาให้มากขึ้น เพราะการพัฒนาการศึกษาจะทำให้ ครัวเรือนมีหลักในการวิเคราะห์วางแผนการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีเสถียรภาพและความมั่นคงต่อไป

4.2 การบริโภคของครัวเรือนในแต่ละภาคของประเทศไทย เมื่อภาวะเศรษฐกิจในประเทศตกต่ำแล้ว จะส่งผลกระทบต่อการบริโภคของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนเกิดความไม่มีความแน่นอน สินค้ามีราคาสูงขึ้น ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตต้องดิ้นรนมากขึ้น ดังนั้นทางภาครัฐจึงควรหาแนวทางหรือนโยบายที่รัดกุม มาใช้ในการพัฒนาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจหรือเมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจ จะได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง และกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศน้อยที่สุด

4.3 ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยกำหนดมาตรการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพแก่ครัวเรือนให้มีความมั่นคง เพื่อจัดปัญหาการว่างงาน การมีรายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่าย รวมทั้ง การให้ความรู้สำหรับการใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน ให้รู้จักวางแผนการใช้จ่ายในอนาคต โดยการเก็บออมเงินไว้เพื่อการบริโภคในอนาคตอย่างเพียงพอ

4.4 การบริโภคของครัวเรือนในแต่ละภาคของไทย ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่รายได้เป็นตัวแปรที่กำหนดการบริโภค เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ การขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคและการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต ที่เพิ่มความสะดวกสบายให้กับครัวเรือน จนไม่สามารถควบคุมการใช้จ่ายให้เหมาะสมได้ ซึ่งอาจมีผลต่อการบริโภคในอนาคต ดังนั้น ทางภาครัฐควรเข้ามาดูแลในเรื่องนี้ โดยมีมาตรการการควบคุมการปล่อยสินเชื่อให้มีความเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ครัวเรือนมีภาระการมีหนี้สินมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น

4.5 หากใช้ข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross - section) มาทำการวิเคราะห์ และอธิบายถึงปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของครัวเรือน อาจได้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปจากการศึกษาในครั้งนี้

4.6 การศึกษาในครั้งต่อไป หากมีโอกาสทำการวิจัยในระดับที่สูงขึ้น ควรนำเอารายได้สุทธิ (Disposable Income) มาทำการวิเคราะห์หว่าปัจจัยที่กำหนดการบริโภคน้อยเพียงใด น่าจะทำให้สามารถอธิบายถึงการใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคตามทฤษฎีการบริโภค ได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจน์ พลจันทร์ และสุวรรณ วิชิตต์.2525. รูปแบบของการอุปโภคบริโภคในประเทศไทยในช่วงปี 2518-2519.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชลีย์พร อมรวัฒนา.2538 เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประชุมพร สุชาตินันท์.2525. การวิเคราะห์ฟังก์ชันการบริโภคในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.2546. ประมวลสาระชุดวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาค หน่วยที่ 4 เศรษฐศาสตร์มหภาค มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รัตนา สายคณิต.2539. มหเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์: จากทฤษฎีสู่นโยบาย. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รณรงค์ ไชยสมบัติ.2546. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคของครัวเรือนในภาคเหนือตอนบนก่อนวิกฤตและหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจ. รายงานการค้นคว้าอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ วาติตร รัชชธรรม.2548. การวิเคราะห์ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- อมรทิพย์ แท้เที่ยงธรรม.2544. เศรษฐศาสตร์มหภาค. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า. ดัชนีราคาผู้บริโภค. กระทรวงพาณิชย์
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของประเทศไทย
- www.nso.go.th
- www.nesdb.go.th

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ตารางที่ ผ.1 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงทั่วประเทศ

ครัวเรือนทั่วประเทศ					
ปี	CPI*	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค** (บาท)	รายได้ประจำ** (บาท)	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ที่แท้จริง (C)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริง (Y _p) *** (บาท)
2539	84.1	96,864	127,464	1,151.77	1,515.62
2540	88.8	102,228	137,358	1,151.22	1,546.82
2541	96	107,592	147,252	1,120.75	1,533.88
2542	96.2	106,836	150,492	1,110.56	1,564.37
2543	97.7	102,696	143,856	1,051.14	1,472.43
2544	99.4	105,096	144,420	1,057.30	1,452.92
2545	100	115,212	162,096	1,152.12	1,620.96
2546	101.8	122,916	169,716	1,207.43	1,667.15
2547	104.6	130,620	177,336	1,248.76	1,695.37

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากการคำนวณ

ตารางที่ ผ.2 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคกลาง

ครัวเรือนภาคกลาง					
ปี	CPI*	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค** (บาท)	รายได้ประจำ** (บาท)	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ที่แท้จริง (C)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริง (Y _p) *** (บาท)
2539	82.2	99,348	128,844	1,208.61	1,567.45
2540	87.4	106,374	138,828	1,217.09	1,588.42
2541	95.7	113,400	148,812	1,184.95	1,554.98
2542	95.8	108,024	151,800	1,127.60	1,584.55
2543	97.1	109,692	154,344	1,129.68	1,589.54
2544	98.9	115,176	152,040	1,164.57	1,537.31
2545	100	119,568	167,076	1,195.68	1,670.76
2546	102.6	130,974	180,678	1,276.55	1,760.99
2547	106.2	142,380	194,280	1,340.68	1,829.38

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากการคำนวณ

ตารางที่ ผ.3 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคเหนือ

ครัวเรือนภาคเหนือ					
ปี	CPI*	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค** (บาท)	รายได้ประจำ** (บาท)	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ที่แท้จริง (C)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริง (Y _t) *** (บาท)
2539	83.7	74,556	97,464	890.75	1,164.44
2540	88.4	79,632	106,104	900.81	1,200.27
2541	95.4	84,708	114,744	887.92	1,202.77
2542	96.1	85,212	118,968	886.70	1,237.96
2543	97.9	76,284	101,064	779.20	1,032.32
2544	99.7	76,896	104,964	771.27	1,052.80
2545	100	81,324	111,444	813.24	1,114.44
2546	101.9	90,054	119,862	883.75	1,176.27
2547	104.7	98,784	128,280	943.50	1,225.21

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากการคำนวณ

ตารางที่ ผ.4 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
ปี	CPI*	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค** (บาท)	รายได้ประจำ** (บาท)	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ที่แท้จริง (C)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริง (Y _t) *** (บาท)
2539	82.6	70,608	86,544	854.82	1,047.75
2540	89.1	73,104	93,282	820.47	1,046.94
2541	96.5	75,600	100,020	783.42	1,036.48
2542	96.6	73,092	95,772	756.65	991.43
2543	97.8	69,192	91,248	707.48	933.01
2544	99	72,996	97,080	737.33	980.61
2545	100	80,892	108,588	808.92	1,085.88
2546	102.2	86,250	113,892	843.93	1,114.40
2547	105.6	91,608	119,196	867.50	1,128.75

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากการคำนวณ

ตารางที่ ผ.5 : ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่แท้จริงและรายได้ที่แท้จริงภาคใต้

ครัวเรือนภาคใต้					
ปี	CPI*	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค** (บาท)	รายได้ประจำ** (บาท)	ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ที่แท้จริง (C)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริง (Y _t) *** (บาท)
2539	83	92,976	116,592	1,120.19	1,404.72
2540	88.3	96,138	126,012	1,088.77	1,427.09
2541	95.9	99,300	135,432	1,035.45	1,412.22
2542	95.7	92,832	129,168	970.03	1,349.72
2543	97.3	96,660	132,144	993.42	1,358.11
2544	99.4	100,896	129,348	1,015.05	1,301.29
2545	100	114,696	146,052	1,146.96	1,460.52
2546	102.1	126,498	158,448	1,238.96	1,551.89
2547	105.3	138,300	170,844	1,313.39	1,622.45

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากกรคำนวณ

ตารางที่ ผ.6 : รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน และรายได้ที่แท้จริงในอดีต

ครัวเรือนทั่วประเทศ				
ปี	CPI*	รายได้ทั้งสิ้น** (บาท)	รายได้ที่แท้จริงในปัจจุบัน (Y _t)*** (บาท)	รายได้ที่แท้จริงในอดีต (Y _{t-1})*** (บาท)
2539	84.1	129,348	1,538.03	1,438.87
2540	88.8	139,626	1,572.36	1,538.03
2541	96	149,904	1,561.50	1,572.36
2542	96.2	152,748	1,587.82	1,561.50
2543	97.7	145,800	1,492.32	1,587.82
2544	99.4	146,220	1,471.03	1,492.32
2545	100	164,832	1,648.32	1,471.03
2546	101.8	172,194	1,691.49	1,648.32
2547	104.6	179,556	1,716.60	1,691.49

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากกรคำนวณ

ตารางที่ ผ.7 : สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง

ครัวเรือนทั่วประเทศ			
ปี	CPI*	สินทรัพย์ทางการเงิน** (ล้านบาท)	สินทรัพย์ทางการเงินที่แท้จริง (w _t)*** (ล้านบาท)
2539	84.1	636,035	7,562.84
2540	88.8	562,133	6,330.33
2541	96	544,982	5,676.90
2542	96.2	343,592	3,571.64
2543	97.7	682,681	6,987.52
2544	99.4	570,592	5,740.36
2545	100	613,970	6,139.70
2546	101.8	784,353	7,704.84
2547	104.6	597,290	5,710.23

ที่มา : * กระทรวงพาณิชย์

** สำนักงานสถิติแห่งชาติ

*** จากการคำนวณ

ภาคผนวก ข

ตารางข้อมูลหนี้สินของครัวเรือน

ตารางที่ ผ.8 : หนี้สินครัวเรือน

ปี	หนี้สินครัวเรือน				
	ภาค				
	ทั่วประเทศ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
2539	52,001	46,046	39,234	36,204	37,875
2541	69,674	64,887	58,682	56,011	53,685
2542	71,713	67,233	57,440	54,252	53,910
2543	68,405	69,579	56,199	52,494	54,136
2544	68,279	62,555	63,977	47,549	54,250
2545	82,485	76,278	57,535	66,034	76,124
2547	104,571	115,184	94,893	83,278	92,162

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวพาฝัน พลซารี
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤศจิกายน 2521
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ปีการศึกษา 2544 ปริญญาตรีเศรษฐศาสตรบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปี พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
ตำแหน่ง	พนักงานบริหารระดับกลาง ส่วนประสานงานและประเมินผล SMEs